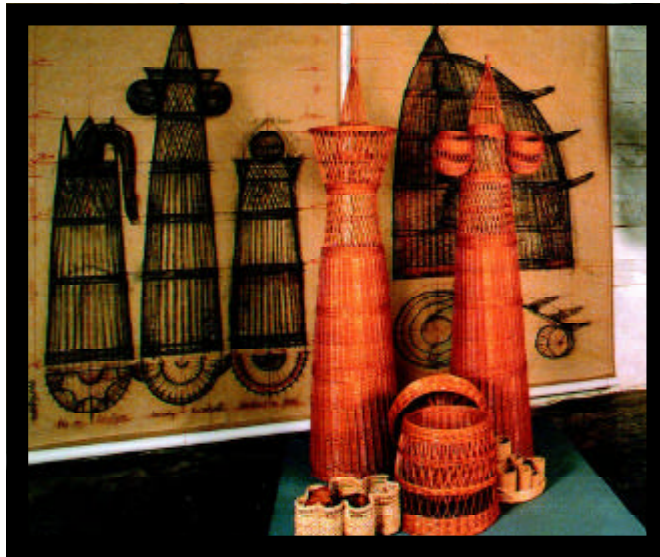

ORSZÁGÉPÍTŐ

ÉPÍTÉSZET KÖRNYEZET TÁRSADALOM
A KÓS KÁROLY EGYESÜLÉS NEGYEDÉVES FOLYÓIRATA

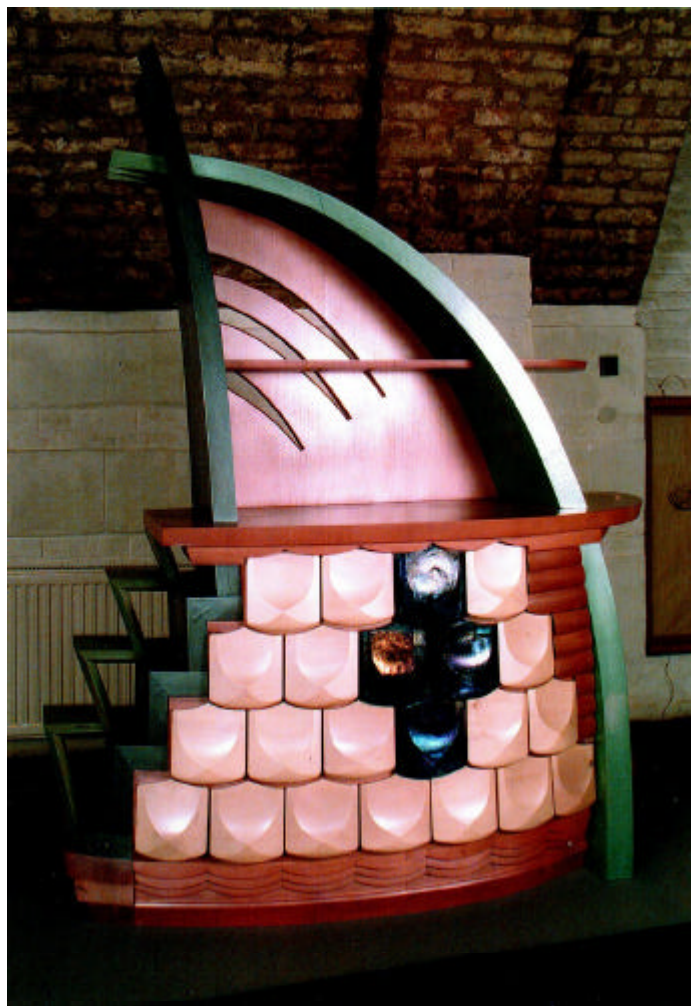

BLAZSEK GYÖNGYVÉR 1943 - 2001
MARKO POGACNIK BUDAPESTEN
SOMLÓSI LAJOS TANULMÁNYAI
CALATRAVA VELENCEI HÍDTERVE
ÉRETTSÉGIZŰ WALDORF-ISKOLÁSOK
SALAMIN FERENC: KIRÁLYUDVAR
VÉGH ATTILA ESSZÉI
MAYANANDA: A MANDORLA
SZABÓ TÜNDE TANULMÁNYAI

MELLÉKLET: A NÁDASDY
ALAPÍTVÁNY SZIMPOZIUMA

2001/3

Egy követ hajítottam a vízbe, és megrettenve meredek a rezzenetlen víztükörre. (Blazsek Gyöngyvér, 1997)
Talán ezzel a keserű és végképp jóra fordíthatatlan gondolattal kellene tudnunk most már nap mint nap szembenézni és dülöre jutni – G.J.

Blazsek Gyöngyvér: fonott vesszőfotel; fiókosszekrény és fogorvosi rendelő berendezése (Fotók: Csete György, Danka István)

ORSZÁGÉPÍTŐ

TIZENKETTEDIK ÉVFOLYAM

HARMADIK SZÁM

- 2 **BLAZSEK GYÖNGYVÉR 1943 – 2001**
- 4 HUSZÁR ILDIKÓ: A kerek egység mozaikdarabkái (Marko Pogacnik látogatása)
- 7 SOMLÓSI LAJOS ÍRÁSAI
- Geobiológia Magyarországon
 - A pipacs, a búzavirág és a kamilla üzenete
- 10 PALOCSA EGYESÜLET
- 12 MAYANANDA (MAXWELL ARMFIELD): Az Odaát csodája – John Michell előszavával
- 19 SALAMIN FERENC: A tarcali Királyudvar újjáélesztése
- 20 KOVÁCS ÁGNES: A szőlő az szentebb növény
- 23 VARGA CSABA testvérhegyi családi háza
- 24 SANTIAGO CALATRAVA terve a Canal Grande negyedik hídjára
- 26 PÁSZTOR PÉTER: Organikus építészet *versus* funkcionalista építészet
- 27 HÍREK
- 28 SZABÓ TÜNDE TANULMÁNYAI
- Szobrok, útmenti keresztek Somogyban
 - Löszpincék Szőládon
- 31 VÉGH ATTILA ESSZÉI
- Boldogtalan beszélgetés
 - A gyorsuló ember
 - Noli me tangere (vers)
- 34 SZENTMÁRTONY YVONNE: Először érettségiztek Waldorf-diákok Magyarországon
- 36 SIMCHA YOM-TOV: A magyar és a héber nyelv közötti kapcsolatról
- 38 HÍREK
- 40 GERGELY ÁGNES válaszai az előző számunk mellékletében feltett kérdésekre

MELLÉKLET: A Nádasy Akadémia *Építészet – Belső Terek és a Természet* című szimpoziumának dokumentumai
A címlapon Blazsek Gyöngyvér: *Király és királynő*, fűzfavessző-bútorok a VAM Design Galéria 1996-os kiállításán
(Országépítő, 1997/2). Fotó: Danka István

E számunk a NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával készült.

A folyóirat rendszeres támogatói az ORSZÁGÉPÍTŐ Alapítvány és a KÓS KÁROLY EGYESÜLÉS tagszervezetei: ARKER'S Kft., AXIS Építésziroda Kft., BAUSYSTEM Kft., BEÖTHY és KISS Kft., BÍOKÖR Kft., BODONYI ÉS Társa Építész Kft., DÉVÉNYI ÉS Társa Kft., EKLER Építész Kft., FELÜLETKÉMIA Kft., KÖR Építész Stúdió Kft., KÖSZEGHY Építészet Bt., KUPOLA Kft., KVADRUM Kft., MAKONA Tervező Kft., MÉRMŰ Szövetkezet, PAGONY Táj- és Kertépítész Kft., PARALEL Kft., TRISKELL Kft., UNITEF-83 Rt, valamint a BONEX Építőipari Kft., a COMPART Stúdió Kft., és a SÁROS és Társa Építésziroda Bt.

ORSZÁGÉPÍTŐ – a Kós Károly Egyesülés folyóirata. Megjelenik negyedévenként. Kiadja az Egyesülés nevében a Kós Károly Alapítvány; postacím: 1074 Budapest, Barát utca 11. Bankszámlaszám: 10402166-21629530-00000000 Felelős kiadó: Kampis Miklós. Felelős szerkesztő: Gerle János. Nyomás: VEL Kft., Budapest. – **ISSN 0866-0069** – A lap előfizethető átutalással, vagy az Alapítványtól igényelt csekken, illetve személyesen az Art Bureau címen. A szerkesztőségi ügyintézés, szervezés, előfizetés új címe: Art Bureau Kft. 1065 Budapest, Nagymező utca 4., 1. emelet 128. telefon: 3432-959; telefon/fax: 3220-677. Ezen a címen a lap egyes számai is megvásárolhatók. Egy szám ára: 450 Ft. Előfizetési díj a 2001. évre: 1600 forint + külföldi előfizetőinknek postaköltség számonként. Megvásárolható az Írók Boltjában (Budapest, VI. Andrásy út 45), a Fehérlófia Könyvesboltban (Budapest, VIII. József krt. 36.), a Balassi Könyvesboltban (Budapest, II. Margit u. 1.), a Lord Extra Kft könyvesboltjában (Hódmezővásárhely, Andrásy út 5-7.), és a Lyra Könyvesboltban (Vác, Piac u. 1.), a HÍRKER Rt. és a LAPKER Rt. budapesti és vidéki árusítóhelyein.

Nyitott szerkesztői megbeszélés minden hónap első hétfőjén délután 4 és 6 óra között a Centrál Kávéházban (Budapest, V. ker., Károlyi Mihály u. 9.), a bejáratától közvetlenül jobbra eső teremrészben, ahol minden érdeklődőt szeretettel várunk.

BLAZSEK GYÖNGYVÉR 1943 - 2001

A piramis nem csak nagy. Monumentális. Az erózió megépített törvénye. Sűrítmény.

A kunhalom az Alföldön ugyanúgy. A pentatónia maga. Az a tulajdonsága, képessége.

Blazsek Gyöngyvér ilyen domb a magyar építészet halmjai, halmocskái között. Tetejéről messzebbre látni. A rónán – írná Petőfi; éncsakszülőföldet írok –, ahol lassan elfelejtünk magyarul beszélni építeni, énekelni. Dó, ré, mi, fá... Gyöngyi elkezdte az építészeti szolfézs rajzolását. Elvégzendő feladat. Sok-sok tanító kellene, sip és dob, meg nádi hegedű.

Csete György

AKI LÉLEKBŐL FONT SEMMISÉGEKET

Und plötzlich in diesem mühsamen Nirgends, plötzlich
Die unsägliche Stelle, wo sich das reine Zuwenig
unbegreiflich verwandelt –, umspringt
In jenes leere Zuviel.
Wo die vielseitige Rechnung
Zahlenlos aufgeht.

És hirtelen e keserves Seholban hirtelen
a mondhatlan hely, ahol a tiszta Túlkevés
átváltozik megfoghatatlanul –,
a minden üres Tűlsokba fordul át.
Ahol a sokszámjegyű számla
számot adszám nélkül.

R. M. Rilke: részlet az *Ötödik Elégiá*-ból –
Köszeghy Attila fordítása

Blazsek Gyöngyvér itt élt körülöttünk, felettünk. A lebegés szerelmese 2001. júliusának legvégén elbúcsúzott, felelőségünkre bízva minden rajzot, színezést, tervet. És rengeteg vázlatot, amelyek a legkülönösebb helyeken bukkannak fel, nem szavakkal írt, félig titkos naplók lapjaiként. Rendszerre össze nem rakható, számtalan oldalról felsejlő részei valami egyetlen egésznek.

Debrecenben született, és – talán születési- és lakhelyei iránta való figyelmetlensége folytán – alföldinek vallotta magát. Csakúgy, mint Csete Ildikó és Kun Éva; alkotótársai, akik tartalmasan és hűségesen képviseltek egy maguknak is teremtett, őket vizsgáló alföldiséget.

Elképzeltető, milyen erővel hatott Gyöngyvérre apja személyisége, ha az autodidakta festő orvos képei az idegent is azzal az igazán ritkán megjelenő érzéssel fogják meg, hogy e képektől nem bír elszakadni, annyira lenyűgözően telítettek az élet dolgai iránti, érzélgőségmentes szeretettel.

A vágott festői életpályáról eltérített, építész, majd az Iparművészeti Főiskolán belsőépítészként oklevéllel felszerelkezett fiatal alkotó szabadabb működési kereteket keresett és többnyire talált, mint a kortárs „alkalmazott” építészek, belsőépítészek. Különösen nyilvánvalóvá tették e szabadságtörekvéseket

azok a tervek, megvalósult tárgyak, amelyek nem megrendelésekhez kötődtek. Az első években papírbútorok sora született, amelyek hosszas küzdelem után sem találtak gyártóra. A házilag készült bútorok némelyike máig szolgál. Dehogyan voltak olyan anyag- és technologiaigényesek, mint Gehry hatalmas papírfoteljei!

Amiképp Makovecz mozgástanulmányai, egy, a szokásosnál szabadabb aktivitás kifejezői Blazsek kézzel készült rajzok lapjai, és tartós szenvedélyként a vesszőből font tárgyak.

A pályakezdő belsőépítész Csete György pécsi Ifjúsági irodájában kezdte működését. Volt alkalmunk Csete hajlék-dolgaival, hajlított faszerkezeteivel találkozni, rokon törekvéseit e kísérletek és az azokat kísérő szellemi mozgás által megerősíteni.

Egy vesszőfonat-vázlatokat felsorakoztató kis könyv első rajza mellett a felirat: *lélekből font semmiségek*. Aztán van vízvesszőn fennakadt jég-felhő, vízen lebegés – és más lebegések.

Lebegés a művészetben címmel tartott Gyöngyvér bemutatkozó előadást a szolnoki Verseggy-körben. Greco szinte-lebegő, átszellemült alakjainak festői előadása iránti lelkesedése évtizedeken át változatlan maradt. Képein szinte minden alak a gravitációval dacolt.

Az egymásba simuló színek, a szövődékes, áttűnő grafikai előadásmód, a formák erőteljes átnyomódásai mindennemű tárgyi kötöttség nélkül is megjelentek. A mindennapi gyakorlat közegében, testes bútorok sokasága körében finom utalások sora jelzi az alkotói igényt a helyhez kötöttség komolyságának enyhítésére. A hazai szerves építészet művelői a földből kinyomódó-felemelkedő, bő föld-dombokba ágyazott építmények iránt mutatnak erős affinitást. Blazsek Gyöngyvér inkább a figyelmes aláereszkedésben otthonos. Belsőépítészeti jelenéseinek szinte-felhő kísérői Csete Ildikó függönyei, némi nehezékként pedig Kun Éva kerámiai. A három alkotó együttműködése Kunhegyes könyvtárának belsőépítészetével indult, majd számos további munka követte. Különösen harmonikus együttműködés alakult ki Jankovics Tiborral, aki rendkívüli nyitottsággal hangolódott Gyöngyvér elképzeléseivel. Ezt tükrözi a nyolcvanas évek elején megvalósult faddombori üdülő.

Blazsek Gyöngyvért napi stílári korszakosodási kényszerek nem szorították művészi arculatváltásra. Közvetlen környezetének vizuális szereplői természetesen változtak. Sejtbiológus testvéreinek elektromikroszkópos képei különös struktúráikkal, de egy-egy fa-személyiség közelképe, váratlan drapéria-élmények is adhattak új impulzusokat, amelyek a megkomponálás, a forma-átmenetek és áthatások, a kolorit finom módosulásaira vezettek. Az eredmény: divathullámokhoz nem, de igényességük folytán az alkotói jelenléthez rendkívül erősen kötődő alkotások sora. Ha pedig belsőépítészeti munkák, különösen veszélyeztetettek. Méltó módon történő gondozásuk a mi felelőségünk is.

Kedves Gyöngyvér, e felelőségvállalásunk kifejezésével búcsúzunk Tőled.

Köszeghy Attila

Blazsek Gyöngyvér rajjai

TISZTA TÖREKVÉSEINK EMLÉKE

Most, hogy ideje jött az emlékezésnek – fájó és keserves – a valamikor mottóul választott Kós Károly-szavak térnek gondolataimba vissza-vissza: *Mert nagy fáradtsággal össze kellene szedni a köveket...* Valóban; keserves nehézséggel próbálom összeszedgetni emlékeimet a valahai, tiszta szívvel, közös akarral együtt dolgozó fiatal önmagunkról. Építészek, belsőépítészek, textílesek, keramikusok – valamennyien hittünk abban, hogy munkálkodásunk nyomán egy újfajta közösségi művészet, építészet, formatervezés születik. Talán a nagyszerű századelő, a gödöllőiek, Kós Károly nyomán egy magyarul szóló építészet, tárgyalgó művészet. A – ma már nyugodtan mondhatjuk – legendás Pécsi Ifjúsági Iroda egyik meghatározó egyénisége Blazsek Gyöngyvér építészmérnök és belsőépítész egy személyben. Tehetsége, egyénisége átsütött munkáin – ahogy Ő nevezte – „lény-bútorain”. Keze alatt a hullámpapír, vagy a Tisza mellett kiásott zombékköteg átlényegült, új dimenziót kapott: gyermekbútor, szék, ülőke lett belőle. Ha nagy szerencsére, nagy örömeinkre közös munkánk alakult, akkor a leghétköznapiabb belső terek is különös lényekkel népesültek be. Szárnyat kapott a fiókos szekrény, fiú, lány-formát öltött a karos-zék. Mennyezetet támasztó, komoly oszlop-fő karját nyújtogató polipként tekergőzött a magasban. Függetnyők festett tulipánja madárrá változott, és tavaszi ágak rügyeire emlékeztettek a kerámia vörösboros poharak az asztalon.

Jó volt Gyöngyvél együtt dolgozni nekem, a textílesnek, Kun Éva keramikusnak, és legtöbbször Jankovics Tibor építésznek. Értettük és éreztük egymást. A legkedvesebb munkánk a fadd-dombori üdülő – itt az épülettől a kávécsészéig mindent megterveztünk. A kunhegyesi könyvtár belső kialakításában

ismét együtt dolgozhattunk. A szép műemléképület az alföldi emberek kedvessége, az új könyvtárak miatti örömök nagy kedvet adott a munkához. Az átadás napján kamarakiállítás is nyílt hármunk munkáiból.

Pécsett, a Nádor szálló cukrászdájának és bárjának kialakítását ismét hárman csináltuk. Én alkalmazkodtam Gyöngyi geometrikus vonalaihoz; úgy éreztük, hogy nagyon jól sikerült. A többszörös tulajdonosváltás eredményeként azonban egész munkánk úgy eltűnt a föld színéről, mintha soha nem is lett volna. (Pécsett nem ez volt az egyetlen ilyen értékrombolás.) Következett az Aranybárány söröző és bár Zalaegerszegen. A századeleji szálloda nagy kávéházi ablakfüggönyein komlóindák hullámoztak végig. Gyöngyi nemes veretű tölgyfabútorai meleg, otthonos légkört teremtettek.

Gyöngyi a Múcsarnokban mutatta be fonott vesszőbútorait. Háttérként búzakalászos függönyöket, az asztalon Kun Éva teáskészletét állítottuk ki. Ennek lassan húsz éve, de az egész együttes – a szép vonalú fonott bútor-sorozat időtlennek tűnik.

A kilencvenes évek fordulójától sokminden megváltozott. Nyugatról bezúduló ízlésvilág, tönkretett textilipar, bútóripár; az új tulajdonosok által hozott, „globalizált” szemlélet törekvéseinket értelmetlenné tették. Jellemző, hogy nem a világszínvonalú skandináv tárgykultúra árasztotta el az országot, hanem az, amit ma látunk, tapasztalunk, elviselünk.

Végül csüggedten kérdezem: akkor mi az, ami megmaradt? És feltámadó hittel válaszolom: megmaradt e nagyszerű alkotó, Blazsek Gyöngyvér egyéniségének, munkáinak megbecsülése. Megmarad tiszta törekvéseink, az együtt végzett munka emléke. És megmarad a szeretet, amit iránta éreztünk. A szeretet, amely győz a könnyörtelen múlandóságon.

Csete Ildikó

MARKO POGACNIK MAGYARORSZÁGI LÁTOGATÁSA

Huszár Ildikó

A KEREK EGYSÉG MOZAIKDARABKÁI

Június 12 és 17 között a Kós Károly Egyesülés meghívására hazánkba látogatott Marko Pogacnik művész, földgyógyító, geomanta, író. A hatnapos, ám tartalmasságát tekintve annál jelentősebb ittléte alatt történt dolgokról szeretnék beszámolni.

Marko Pogacnik szlovén művész, aki különleges, éteri érzékenységének kifejlesztésével csodálatos dolgokra képes. Tapasztalatairól tanfolyamokat tart szerzte Európában és a világban, hogy tudását átadja, és segítse a Föld és az ember megromlott viszonyának helyreállítását.

Most készül tizedik könyve. Magyarul eddig három jelent meg közülük: *A Föld gyógyítása*, *Az elementárok* és *Az ember-réválás evangéliuma*, melyek más-más megvilágításban, de ugyanazzal az égetően fontos témával foglalkoznak, a minket körülvevő valóságra nyitják rá a szemünket.

Az együtt töltött hét két részből tevődött össze. A Pilisben töltöttünk három napot egy kisebb csoportban, ez után következett a budapesti program: az Antropozófiái Társaságban tartott nyílt bevezető előadás és a kétnapos, kimerítő, városi földgyógyító munka.

A közös munka, az együttlét, az előadások, az átadott tudás nagyon sokrétű. Beszámolómban a konkrét történésekkel párhuzamosan megpróbálom felvillantani a személyesen tapasztalt, de érzéseim szerint mindnyájunk által átélt élményt.

Szeretném megosztani azt aszeretetteljes tudást, amit Markotól kaptam, a Tanítást, mely földi, lelki és spirituális szinten is működik.

A Pilisben tartott előadásokon megismerhettük Marko Pogacnik felfogását és módszereit. Beszélt földgyógyító akcióiról, azok tapasztalatairól és vetületeiről. Megtanultuk az alapgyakorlatokat: hogyan kell magunkat leföldelni, hogyan lehetünk összekötő kapocs a Földanya és az Univerzum között. Légzőgyakorlatokat folytattunk: belélegeztük a Kozmosz energiáját, melyet szívünkön áteresztve kilélegeztünk a földnek, majd ugyanezt fordított sorrendben is megcsináltuk: a Föld energiáját belélegezve szívünkön keresztül, magunkon átvezetve kilélegeztük a Kozmoszba. Ezek a gyakorlatok részletesen megtalálhatók *A Föld gyógyítása* c. könyvben.

(Egyet szeretnék itt mégis részletesebben leírni, a „földelés” egyik gyakorlatát a számtalan lehetséges közül, talán azért, mert olyan mértékben rokon azzal a gondolattal, amit Makovecz Imre a fákról, mint szimmetrikus lényekről leírt és több tervével tudatosítani próbált. Képzeld el, hogy egy fa vagyunk, lassan növekszünk gyökereket a földbe, egyre mélyebben, finoman szétágazó gyökereket. Ezeket át szívjuk fel magunkba a Föld energiáját és azt engedjük felfelé áramolni a testünkben. Fent ágakat növekszünk az ég felé, hosszan elnyúló ágakat, amelyeken virágok nyílnak, ezeken át bocsássuk ki az égbe a felszívott energiát. Most fordítsuk meg a folyamatot, a gyökereinket fölfelé engedjük nőni, belegyökerezve az égboltba, összekötve minket a csillagokkal, és engedjük, hogy a kozmosz energiája áthaladjon rajtunk a Föld felé. Képzeld el, hogy ágaink lefelé nőnek a Föld

belseje felé és lefelé bontják ki virágaikat. A két áramlás, felfelé és lefelé, egyszerre halad bennünk ellentétes irányban. A szívben, mint középpontban kell tudnunk átélni, hogy valóságos kapocs vagyunk az Ég és Föld között, ami nélkülünk így nem jön létre. – G.J.)

A logikus racionalitás túltengését megakadályozhatjuk ha minden gondolatunkat áteresztjük a szívünkön, ahol azok belső dimenziókkal gazdagodnak. Tanuljunk meg a szívünkkel érezve gondolkodni. A szív ereje: a belső hang megnyilvánulása.

Marko arra tanított, hogyan láthatjuk mi is élesebben, igazi mivoltában a körülöttünk levő világot. Hogyan figyeljünk a természet lényeire, mi módon léphetünk kapcsolatba velük. Elmondta, hogyan találkoznak a különböző síkokon levő világok, az átélés lehetőségét is megmutatva számunkra. Megmutatta azokat a meditatív gyakorlatokat, amelyek segítségével – ki-ki érzékenysége, tapasztalatai, iskolázottsága szerint – megérezheti a selymes fűvekben a tündéri minőséget, szívébe zárhatja a tölgyfát, mert eggyé tudott válni vele. A természet lényei-vel való kapcsolatteremtéssel foglalkozik *Az elementárok – A Föld érzelmi síkjac.* könyve.

A szeretetteljes látásmód kulcsa az hogy a külvilág lényeitől, jelenségeitől folyamatosan elválasztó elménket kívül helyezzük a kapcsolaton. Nyissuk meg szívünket a felénk áradó szeretethullámoknak.

Ismertette annak a felfedezésének a folyamatát, ahogy az Evangéliumok szövege mögötti rejtett rétegeket feltárta. Kutatásainak eredménye *Az emberré válás evangéliumac.* könyv, melyben a Szentírás olyan titkairól szól, melyekre az emberiségnek most van égető szüksége.

A leglényegesebb feladat: válj azzá, aki valójában vagy. Valósítsd meg önmagad. Létünk nem abból kell hogy álljon hogy sóvárgunk egy másfajta életre. Eszerint tedd a dolgod.

Beszélt a Föld változásáról, az energiák átalakulásáról, ezeken keresztül az emberek esélyeiről: a folyamatokról melyek most, a szemünk láttára zajlanak, ha többnyire nem is ismerjük fel őket. A Föld többdimenziós bolygóvá akar válni. A most még láthatatlan dimenziók idővel láthatóvá lesznek. Ezeket fel kell ismernünk, figyelniük kell rájuk. Együtt kell működniük a Földdel, segítve annak változását.

Jelenlétünk az Univerzumban lényeges: fontosak vagyunk! Mindnyájunknak ezt az emberi világot kell élnie. Emberi problémáink, feladataink megoldásának minősége kihatással van a Föld-Kozmosz fejlődésére.

Két kirándulást tettünk: ellátogattunk a pilisszentkereszti Szentkúthoz, a Zsivány-sziklákhöz. Az általánosan elfogadott nézet szerint *a szeszélyes természet alkotta köcsoport* szépsége és érdekessége felett megéreztek az erőt: a Földanya a Kozmosz és az Ember évezredekkel ezelőtti, közös munkájának csodáját. A hely fontos erővonalakon fekszik. Energiája messze szétsugároz a tájon. Saját energiarendszerének valamikori megcsorbításából eredő meggyengülését közös énekléssel, sajátos, a pálos rend tradíciójának is részét alkotó *hangmagiával* igyekeztünk enyhíteni.

Budapesti tartózkodása alatt Marko Pogacnik megmutatta nekünk, hogy ő hogyan közelíti meg, érzékeli és értelmezi a várost. Esti előadásának egy részét is ennek leírására szánta.

A tájban a Duna a legfontosabb, uralkodó energiatest, széles éteri burok fogja magába, melyben az életenergiák áramlanak. A víz részecskéi osztják szét ezeket a két part irányába.

Az életteli folyónak az emberi csakrákhoz hasonló központjai vannak. A Duna egyik csakrája a Margitsziget és a Gellérthegy közti területen van. A Gellérthegy lábánál a Duna éteri energiája visszafordul és a Margitsziget közepéig halad a folyóval párhuzamosan visszafelé. Ott felemelkedik és szétterül az Alföld felett, ahol úgy helyezkedik el, mint egy lefelé fordított, aranylótál. Ez a különös *tükör* az ország felett arra ad lehetőséget, hogy a világot ne csak fizikai mivoltában, hanem annak éteri tükörképeként is megtapasztalja az, aki e tükör alatt él. (Milyen különös magyarázat ez az Alföldet régen jellemző *délibábra!*)

A Dunának ez a Bécs-Pozsony térségétől Budapestig tartó szakasza, mintegy a folyó *kamaszkora* itt tehát véget ér és átalakulva, újjászületve, *felnőttként* folytatja útját a folyó a következő csakra, a Vaskapu felé.

Budapest három fontos Ley-vonala közül kettő közel Észak-Déli irányú, egyikük a Pilisbe fut, ezzel szellemi hátteret biztosítva a városnak. A harmadik vonal derékszögben metszi a másik kettőt. A három vonal kereszteződésénél képződő háromszög alkotja a város *köldökét*.

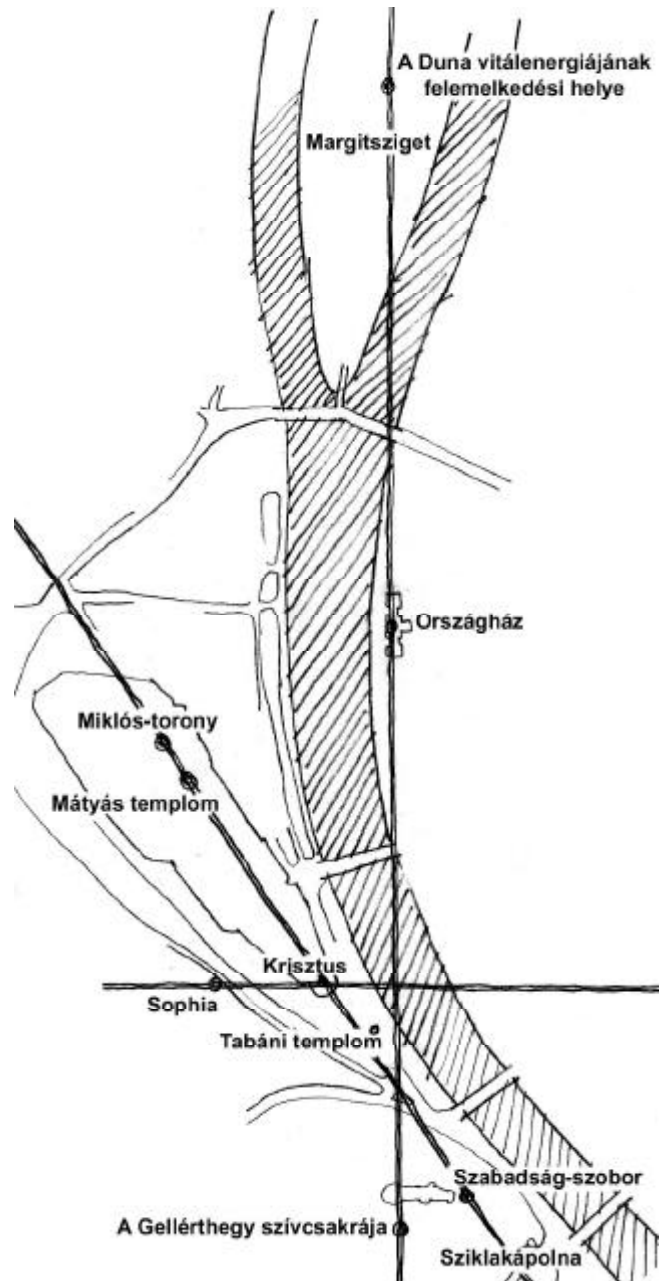
A Föld lelkének, a városnak és minden természetes tájnak is struktúrájának is három, mindenütt együtt jelenlévő aspektusa van: *a teljesség*, a mindent összefogó Univerzum egysége; *a kreativitás*, az egyéni kifejeződés, maga a lüktető élet; és *a taranszformáció*, a halál és az újjászületés folytonos váltakozása.

A Gellérthegy a transzformáció helye. Itt lakozik a Fekete Istennő, az oszkezdet bölcsessége, itt fakadnak a meleg források, melyekben a Földanya vére van jelen, itt vannak a barlangok, a Föld méhe. Ez az átalakulás helyszíne.

Aki elveszti kapcsolatát a Földdel, az lehasadt állapotban leledző egóban él.

A gellérthegy barlangba, a Sziklatemplomba, erre az ősi kultikus helyre beárad a Duna visszafelé forduló energiája. Itt születik meg az új Duna. A barlang méhében készül elő az új születés.

A Gellérthegy, amelynek egyedülállóan gazdag a legendáriuma a budapesti táj elemei között, kivételes helyzete miatt többször negatív befolyásolásra is kihasználták. Erről árulkodik a pálos barlangszentély bebetonozása, de korábban a várost fenyegető Citadella felépítése és a legmegdöbbentőbb módon a Szabadság-szobor elhelyezése, amely pontosan a Pilisből érkező Ley-vonalon áll elvágván az életenergia áramlásának útját.

A Budapesten áthaladó Ley-vonalak vázlata Marko Pogacnik szerint. A budapesti gyakorlatok során a fenti térképbe bejelölt jeles helyeket kerestük fel a gellérthegy Sziklakápolnától indulva a Vérmezőig, a második napon pedig a Mátyás templomtól a Margitszigetig. A két, közel észak-dél irányú Ley-vonal metszéspontja a Hegyalja út, az Erzsébet híd budai lejárója és a Krisztina körút közé zárt kis ligetbe esik. A tőle északra fekvő másik metszéspont a Vár déli rondelláján egy férfi karakterű, anyagi minőségű pont, amely Krisztushoz, az Orvos lépcső melletti ligetbe eső párja pedig női karakterű, anyagi minőségű pont – Sophiához köthető.

(Hogy ez nem egyszerű véletlen, azt bizonyítja, hogy Bécsben, Berlinben és más európai városokban közvetlenül azok *felszabadítás* aután *előre elkészített tervek szerin* helyezték el a hősi emlékműveket ugyanilyen jelentőségű pontokra. Vagyis a geomantia tudatos felhasználásáról van szó népek életenergiájának meggyengítésére. – G. J.)

A szabadság-szobornál is meditatív énekléssel végeztünk gyakorlatot: a fájdalomból, keserűségből, az elnyomatottság érzéséből és indulatából kiindulva építettünk fel egy fokozato-

san kialakuló és megerősödő harmóniát. Érzéseink nem irányultak senki és semmi ellen, gyászéneket énekeltünk a negatív energiát pozitív irányba fordítva, hogy abból a megnyugvás, kiengesztelés éneke legyen. Célunk az volt, hogy a szobor aurája kitisztuljon, az energia könnyebben át tudjon áramlani rajta. (Az emlékmű nőalakja a magasba tartott palmaággal különös módon éppen a Kárpát-medence fölé boruló aranylótál sémáját ábrázolja, az erre a tájra jellemző, sajátos energiaviszonyok archetípusát. – G.J.)

Sétánk során útba ejtettük a Gellérthegy egészségesen működő szívcsakráját, amely a másik Ley-vonalon fekszik. A Föld életterében a szívközpontok feladata az hogy az életet ellássák a Földanya szereteterejével.

Egyik következő állomásunk az Erzsébet híd budai hidfőjénél a Döbrentei téren, a három, állandó forgalommal telített autópálya ölelésébe zárt, elátkozott hely volt, ahol a két Észak-Déli irányú Ley-vonal metszi egymást. Ez a déli metszéspontja annak a háromszögnek, amelyet a város köldökének nevezhetünk. A háromszög közepén a Szarvas téri templom áll. Idáig nyúlt be a régi Tabán, itt fakadnak a Rác-fürdő termálfizes forrásai. A Déli pályaudvar irányából ezen a területen át folyik a föld alatt, törmelékekkel befedve az Ördögárok.

Marko rámutatott, hogy a metszéspont egy klasszikus *litopunktúrás* hely. Azaz itt kellene elhelyezni egy kozmogrammal, a hely éteri jelképével ellátott szobrot, olyan akupunktúrás hatású követ, mely segítené a hely szabad lélegzését.

Imaginációs gyakorlatokat végeztünk az elfojtott kis liget helyzetének könnyítéséért.

Ha valami tudatossá válik bennünk, attól a pillanattól fogva felelősséggel viseltetünk iránta. Kötelességünk válik a felismert feladatok teljesítése – ellenkező esetben utat nyitunk a negatív erők hatásának. Az a helyes út, ha a gondolat és a cselekvés egyé válik. A dolgokat nem lehet igazán elsielni. A feladatok nap mint nap csöstül jönnek elénk, csak fel kell őket vállalnunk.

A háromszög keleti metszéspontja a Duna közepén van, a harmadik pedig a vár déli bástyájában, a Rondellában. Ennek a pontnak anyagi minősége van. Az angyalok a Világegyetem tudatosságát képviselik. Fényoszlopok, melyek megérintik a tájat. Ezen a helyen megélhetjük lényünk anyagi részét, érzelmileg is megtapasztalhatjuk, hogy mindnyájan részecskéi vagyunk az Univerzumnak.

Az Ördögárok völgyében, az Aranyszarvas fogadóval áteltenben megálltunk egy felugró szarvas alakját felidéző tölgyfánál, mely különösen alkalmas az állatvilággal való kapcsolatteremtésre. A ráhangolódás után csoportunk tagjainak meglepő és szeretetteljes, állatokra vonatkozó imaginatív élményei születtek.

Felkerestünk egy másik, a várbelinek poláris ellentétét alkotó anyagi helyet is. A Krisztinaváros Északra néző lejtőjén a Rondellán lévő férfias, krisztusi minőséggel szemben itt a nőies, Szófiához kötődő minőség élhető át.

A mai ember megveti a női minőségeket: a bölcsességet, az érzelmeiket és az intuíciót. Helyette tömény materializmussal küszködik.

Lehúzó, nehéz, visszafojtott energiájú terület a Vérmező. Kegyelmet kértünk a hely fájdalomra és bánatára.

Budapest saját, helyi energiarendszerének központja a várbeli miklós-torony. Itt van a város napfonata. Kiemelten szent helyként tisztelték valaha. Most a toronyban a Hilton szálló kaszinója működik, tetejére pedig a Nap minőséggel éppen ellentétes víztorony került. A város lelke eredeti helyéről elvonulva, a Mátyás-templom melletti, most éppen részben beépülő parkocszában próbál helyet találni magának. Itt él, ide költözött át. Mindkét helyen gyakorlatokat végeztünk, az energiarendszer működését spontán módon kiigazító jelenség segítségével.

Együttlétünket a Margitszigeten fejeztük be. Budapest területén ez a teljesség, a szűz aspektusa. Ehhez a tiszta minőséghez kapcsolódik a táj, a természet szépsége. Megkerestük azt a helyet, ahol a Duna energiája felemelkedik és szétárad. A ferencesrendi kolostor romjaihoz közel van az a hatalmas rét, ahol ez megtörténik, a szélén két óriási platánfa mutatja ágaival is a Ley-vonal irányát.

Több, mint egy hónap telt el az események óta, amikről itt beszámolok. Azóta többször is beszélgettem a témáról néhány résztvevővel. Mindannyian az eltelt idő alatt bekövetkezett, és határozottan észlelt belső változásról beszéltek. Ki élesebben észleli környezetét, ki szebbnek látja a világot, van aki jobban el tud mélyülni a szeretetben, de az is komoly eredmény, ha a legközelebbi szomszédjával türelmesebb tud lenni. Mindnyájan gazdagodtunk: mi a világ egy új aspektusával, a világ pedig talán velünk.

Magyar források táplálta előadásunk segítséget jelentett Marko módszerének megértésében, és a különbségek meglátásában. A mód azonban lehet más, ha a cél ugyanaz.

Olyan korban, amikor a tudás nivellálódik és a butaság diadalt ül, nem szabad elmulasztani a lehetőséget, ha kínálhat valakit a világnak – írta Thorwald Dethlefsen.

Visszaidézve Marko szavait: A fejlődés különböző fokain álltok, ezért lehetnek egymás kiegészítői. A fejlődésben senki sem fontosabb a másiknál, akkor sem, ha magasabb fejlettségi fokon áll. A közös fejlődés és ezzel a kozmosz, mint teljesség szempontjából mindannyian nélkülözhetetlenek vagytok. Minden ember hordozza magában az össz minta egy darabját, és egy üzenetet, ami az emberiség további útja szempontjából fontos. Csak akkor lesztek képesek igazi közösséget létrehozni, hogy utatokon örömmel haladjatok tovább, ha egységbe tudjátok rendezni mindezeket a személyes részeket és üzeneteket. Senki sincs kizárva ebből az egységből, és a teljességnek mindenki egyaránt nélkülözhetetlen.

SOMLÓSI LAJOS GEOBIOLÓGIAI ÍRÁSAI

GEOBIOLÓGIAMAGYARORSZÁGON A XXI. SZÁZAD ELSŐ ÉVÉBEN

A németországi Hagia Chora folyóirat felkérésére több európai ország egy-egy szakértője írt arról, milyen a geomantia helyzete a saját országában. Somlói Lajos az alábbi írást küldte el a szerkesztőségnek, a fordítás azonban nem jelent meg a többi beszámoló mellett.

A nagy múltú magyar geobiológia, illetve építészetbiológia, ha nem is így nevezték, jobban modva nem is nevezték meg, a kozmikus renddel és a természettel még harmóniában élni és építeni tudó ember ősi tudásaként létezett. Létezett egy apolitikus és deista ökológiát művelő, a szülőföldjéhez végletekig ragaszkodó és azt becsben tartó néptudat és a Földanyánkhoz, és annak reánk bízott részéhez, a Kárpát-medencéhez fűződő bensőséges viszony. Ebben az intim viszonyrendszerben mozogtak a királyi bányakeresők, templom- és faluépítők, építőmesterek, kutasok stb. Kalotaszeg népe ma is úgy mondja: *Ördögös helyre nem építünk.*

A Kárpát-medence természetes ökológiai és életenergetikai egységén az úgynevezett reformnemzedék politika és ökonómia által vezérelt, rövidlátó folyamatszabályozásai ütöttek a XIX. század derekán mára teljesen elmérgesedett sebeket. A két világháborút követő politikai vakság és gyűlölködés a Kárpát-medencét ökológiai és ökonómiai káoszba és csödbe taszította.

A szellem és a lélek XIX.-XX. századi teljes megtagadásával, az anyagba süllyedés legsötétebb korszaka alatt az itt élők zöme a kozmikus renddel való minden viszonyát elvesztette és ami pillanatnyi érdekein túlmutatott és meghaladta a materialista racionalitást, azt a szemétdombra hajította. Így került a ma geobiológiának nevezett, ősi tudás is neveltség tárgyaként a szemétdombra. A mai napig „akadémiailag” elfogadhatatlan minden, ami az anyagság káoszából kicsit is előremutat. (Például T. Egonné, akadémikus 50 éven át foglalkozott a földsugárzásokkal, három éve bekövetkezett halála után teljes életműve „eltűnt”.)

A *Figyelmeztetések korát* élő mai magyar emberben is ébrednek a kötelesség- és küldetés tudat, de a többség szellemi állapotát más európai népekéhez hasonlóan a Heidegger által megfogalmazott kijelentéssel lehet jellemezni: *azt is elfelejtettük, hogy mit felejtettünk el.* Van akikben mégis tudatosodik halaszthatatlan kötelességként a Földanya regenerálásának és megmentésének feladata. A *Figyelmeztetések korán* a egyik legjelentősebb eseménye a Föld és az élet szükséges *frekvencianövekedése*, ami napjainkban zajlik.

A Kárpát-medence és a mai Magyarország is a Földanya több olyan kozmotellurikus pontját, létfonosságú helyét hordozza, amelyek minősége és állapota az egész bolygó számára meghatározó jelentőségű. Ezek a helyek a kellő alázattal rendelkező ember számára Európa legmagasabb rendű gyógyhelyeinek sorába kerülhetnek, persze a jelenlegi racionalista elme és materiális tudat átmentési kísérletei – parkosítás, autóparkolók, szanatóriumok – nélkül.

Ebben a kényzerhelyzetben a magyar geobiológia és építészetbiológia régi-új tudománya megbecsülve az európai hagyományt (Hartmann, Endrös, Merz, Bonvin, Monterey, Thibaud stb), de a saját hagyományainak útját követve sok lépést tett a *hely megértése* területén. A hely lelkének megértéséről van szó, legyen az egyszerű, beépítésre szánt terület vagy magasrendű, szakrális hely, ami az ember és a Földanya, illetve a bioszféra együttműködésére szánt kozmikus rendjébe illeszkedik.

A geo- és építészetbiológia magyar elitje viszonylag gyorsan túljutott a *leárnyékolás, kivédős, védekezős és ágytologatós* korszakán. Ma már nyilvánvaló, hogy a földsugárzások, a földidegáram- és hálórendszerek is kölcsönhatások, vagyis a lélek eszközei. Vagyis arról nem a földsugárzások és a föld alatt folydogáló vizerek tehetnek, hogy mi a silánysáig pusztítjuk szervezetünket és immunrendszerünket. Ostobán kijelölünk magunknak egy fekvőhelyet, amelyhez aztán évtizedekig ragaszkodunk.

Földanyánk mindenkori állapota a rajta élő ember szellemi és lelkivilágának leghűségesebb tükre. A táj és a természet mindenkori állapota, képe, betegségei vagy pompája mindig az ott élők lekének tükörképe. Pillanatnyilag éretlen természetünk tükörképe.

A magyar geobiológia nagy lépéseket tett a Föld idegáramrendszereinek *megismerésében*. A Föld egyik legintenzívebb és legintimebb idegáram-rendszerének, a Szent György hálónak és az ezt kísérő interferenciavonalainak (Ley-vonalak) *megértése* új távlatokat nyitott. Sokat léptünk előre a formák és anyagok életminőséget befolyásoló viselkedésének és sugárzásának megértése terén és az elektromágneses szennyezések – az ortodox fizika kutatási területeit meghaladó – megismerésében. Ezen a téren a mai napig Heidelbergben dolgozó Varga professzor munkássága úttörő jelentőségű.

A Szent György vonalak és más magasrendű földidegáramok megismerésében, a Föld 36 órás ciklusának érzékelésében, a páratlan számú bolygóegyüttállások hatásmechanizmusának megértésében, a lélek és a tudat földsugárzásokat befolyásoló természetének kutatásában élen jár a magyar geobiológia.

Ki merjük jelteni a következőket:

- Ha valaki egy életszentség felé fordul (például nem fél és nem szorong), akkor onnan félrehúzódnak a földsugárzások
- A Föld és a bioszféra megmentése kötelező és halaszthatatlan feladatunk
- Az ember törvényeit a bioszféra, vagyis az élet törvényeinek kell felváltaniuk
- A testünket alkotó négy őselemet nem tartottuk tiszteltben, ezért a testünket és az életet sem
- Csak a teljesen politika- és ökonómiamentes és deista ökológia hozhat reménységet az emberiségnek. Ellenkező esetben az önpusztítás folyamatát nem lehet leállítani. Ennek megfelelően kell megtenni az első, az *ego* számára fájdalmas lépéseket.
- A geobiológiai és radieszteziái mérések egy része is a magasabb tudat áradása, ezért minden ezzel történő visszaélés önveszélyes

- Ha csak a földszegzások eltávolításával, magunk megtisztításával foglalkozunk, az mágia
- A köztünk lévő üzenet neve *Hartmann-háló*; a lélek üzenete
- A test-lélek-szellem hármassúlyát helyre kell állítani, ezeknek egymással párhuzamosan kell fejlődniük
- Ha a Naprendszer bolygói, vagy kísérői – és köztük a Föld – közül három vagy öt egy tengelyen áll, akkor a földszegzások és földidegáram-rendszerek gerjednek, messze elmozdulnak a helyükről és a fizikai és szellemi térben is komoly változások zajlanak. A szellemi és fizikai tér változásai függnek a konstellációban részt vevő égitestek méretétől és meghatározó ösprincípiumaitól.
- Földidegáram- és térhálórendszerek sokasága létezik, de 1999 őszén megjelent a földi világ első két *asztrálhálója* is. Ezek közvetlenül a lélekre hatnak. Az egyik a Hartmann-háló dőlésének irányával ellentétes irányban mozog és tisztán negatív töltésű. A másik valamivel kisebb a Hartmann-hálónál és dőlésének irányában mozog. Minden részében a Teremtő energiája gerjed. Mindkettő folyamatosan hat gondolkodásunk minőségére.

Ezek azok a kutatási és oktatási területek (oktatás = tanítás + szoktatás + példamutatás), amelyekben a magyar geobiológia eredményesen dolgozik. Talán még két területet érdemes említeni: egyik a Földanya magasrendű szakrális pontjainak „használatát” ahhoz, hogy a test-lélek-szellem hármassúlyát helyrehozzuk. Csak a belső egyensúlyát és belső békéjét megtalált ember képes kifelé is, a rábizott természettel harmóniában élni.

A másik az ásvány- és növényvilággal folytatott kommunikáció, amihez sokat segítenek az *ősi magyar elixírek*; elkészítésük folyamata, hatásuk ismerete. A Földanyával való belső harmónia megteremtése és némi radieszteziák gyakorlat nélkül ez sem művelhető.

A PIPACS, A BÚZAVIRÁG ÉS A KAMILLA ÜZENETE

Földanyánk frekvenciaváltására egyre több jel hívja fel figyelmünket, az ásvány-, növény-, állatvilág, a bioszféra egésze változásban van és keresi a harmóniát. Ott is, ahol a háborgó emberi elme szinte helyrehozhatatlan károkat okozott. Csak az ember maga áll ellen a változásnak, kívülállóként akarja szemlélni és megélni a változást is, nem érti, hogy ő is a bioszféra része, így nem érti annak üzeneteit sem.

A harmadik évezred első esztendejében a Kárpát-medence pipacstengerben úszott. Próbáljuk megérteni ennek az üzenetnek a tartalmát! Most, hogy a pipacs szirmai lehullottak, a gubókban érik a mag, és a mágikus társ, a búzavirág a búzával együtt dől, s csak harmadik szellemi társuk, a kamilla tartja magát, próbáljuk megérteni, hogy miről is beszélnek nekünk!

Ha egyetlen növény beteg vagy éppen pompázik, az annak szól, aki azt észreveszi. Ha egy növényfajta tömegesen betegszik meg, vagy feltűnően nagy számban és területen virul, az mindig az ott élők tudatállapotával függ össze. A mai magyar ember erről éppúgy nem akar tudomást venni, mint a tőle nyugatra élők, s kábult állapotában meg van győződve

róla, hogy csak a sors vak vagdalkozását tapasztalja. A purgatórium lényege, hogy szemben állunk a kapu őrével, a sárkánnyal, vagyis önmagunkkal. A vízöntő tudat meg fogja nyitni az utat a teljességben való gondolkodás előtt, hogy túllépünk az anyagi világon. Ennek jelei és üzenetei a szellemi térben és az anyagi világban folyamatosan jelen vannak, így a növényvilág nekünk szóló üzeneteiben is. Gondoljunk a közelmúlt ilyen eseményeire, a kőtefák tüzelhalására, a bokrétafák (vadgesztenyék) tömeges megbetegedésére, a tavalyi pitypang-özönre. Ezeknek az üzeneteknek a megértésére csak a test-lélek-szellem kiegyensúlyozott hármassúlyában élő, illetve az erre a harmóniára törekvő ember képes. Bizalmunkat a materiából a magasabb szférákba kell áthelyeznünk.

Minden fizikai jelenségnek megvan a szellemi szférában zajló megfelelője, és ugyanez fordítva is igaz, a szellemi történések a fizikai világban is változásokat idéznek elő. A szellem és a lélek szféráiból származó, üzenetként érkező jelenségeket hiába próbáljuk fizikai síkon megoldani (például a növényvilág megbetegedéseit ipari permetezőszerekkel kezelni), mert nem külső dolgokról, hanem saját életünk megoldatlan problémáiról van szó. Ha az ember a problémás élethelyzeteinek megoldásában nem hajlandó kilépni az anyagi világból, akkor a változások szellemi szinten zajlanak le a mi tudatos részvételünk nélkül. A fizikai síkon ez fájdalom, betegség, baleset formájában jelentkezik.

A növényvilággal, mint egy másik létminőséggel való kommunikációnak egyik legemelkedettebb módját a magyar szellemi hagyomány növényi elixírjei őrzik.

Nézzük meg ilyen szempontból az ideai pipacstengert a mágikusan hozzátartozó búzavirággal és a kettősüket támogató és kiegészítő kamillavirággal!

A pipacs, *apiros nagyasszony*ki tudja tárnai a láthatatlanra nyíló ajtókat, megengedi, hogy pillanatnyilag félretegyük problémáinkat (de nem ment fel a felelősség alól), visszavezeti az emberi tevékenységet a természet ritmusához. Ha szembe tudunk nézni a testi és lelki fájdalommal, segít megtisztulni a változásra kész embernek. Ahol a pipacs nagyasszony szoknyája meglíbben, ott újjászületik a szabadság, de csak azok számára, akik hajlandóak önmagukkal szembenézni. A pipacs szól azokhoz is, akik kívülről várnak segítséget ahelyett, hogy belső erőiket mozgósítsanak, alvó képességeiket ébresztesse fel és harmonizálnak.

Jung szerint azokat a potenciális tartalékokat mozgósítja, amelyeknek nem vagyunk tudatában, pedig hozzánk tartozó, elementáris, archetipikus erők. A pipacs nagyasszony elixírje ezeket a minőségeket ébreszti fel és a mindennapokban kamatoztatja. Segítségére elsősorban azok szorulnak rá, akiknek az életét ideológiák, politikai vagy intellektuális irányzatok, szekták, drogok határozzák meg. A pipacs elixírje megtanítja, hogy az igazi érték, amit hajszolunk, bennünk szunnyad. Segít, hogy a bennünk lévő tiszta forrás és tudás fölfakadjon. A vele járó legfontosabb minőségek tehát a belső hang meghallása, a kiegyensúlyozottság, a nyitottság. A pipacs elixírje élethelyzeteinkben a női szeretet erejét és erényét kelti életre és harmonizálja.

Déméter, a Föld termékenységének istennője a kalászok között pipacsot is tart a kezében. Lánya, Perszephoné éppen pipacsokból szedett csokrot, amikor Hádész, az alvilág ura feleségül kívánta.

A piros nagyasszonyelixirjével kezelhető állapotok és a várható eredmény:

gőg, kevélység, makacsságnyugalom
dicsekvés, hengegés szelídség
sovinizmus komolyság
sértődékenységek, túlérzékenység ellazulás
önteltség,önhihttségösszhang a környezettel
asztma, köhögés..... lemondás az elsőségre törekvésről
magas vérnyomás..... a légutak megtisztulása
álmatlanság nyugodt alvás

A pipacs és a búzavirág kettősében a pipacs maga az esztétika, a búzavirág az etika. A piros nagyasszony azt láttatja meg, ami szép, szeretetre méltó és harmonikus, a kék úrfi pedig azt, ami pontos és igaz. Kettőn a búzaföldek szélén találkoznak, vagyis a kalászosok kozmikus antennaerdejét használják saját kettősük összehangolására. A búzavirág segíti a spirituális előrelátást és tisztánlátást, segít kiválasztani a felénk áradó információ-tömegekből a nekünk fontosat, nem engedve magunkra zúdulni a perverz és parazita információáradatot. Segít annak felismerésében is, hogy mikor kell külsőleg támogatnunk egy rászoruló és mikor teszünk jobbat azzal, ha hagyjuk, hogy maga tapasztalja meg, hogyan tud önmagán segíteni; valamint hogy felismerjük, hogy egyáltalán segítséget kér valaki, hiszen az nem mindig szavakban történik. A fizikai síkon a lélek tükrének, a szemnek a tisztítója és gyógyítója, de nemcsak fizikai értelemben enged újra látnunk.

A pipacs és a búzavirág szellemi terében szelíden, de határozottan ott van a kamilla, újabb támaszt nyújtva számunkra, hogy a megbolondult világban talpon tudjunk maradni. A kamilla a hagyományos orvoslásban gyógyítja a szemet, haját, ekcémát; fertőtlenítő, görcsoldó gyulladásgátló, gyengéd altató hatása van stb. Elixirként a lélek síkján segíti azokat, akiket szélsőséges indulatok fűtenek. Az anyagi, lelki és szellemi túlfűtöttség közepette segít meglátni, milyen területen öröljük magunkat fölöslegesen. Megnyugtát a rossz hírek kiváltotta stressz és félelem ellenében, az igazságtalannak érzett események, élethelyzetek közepette. Végső elkeseredésben a kamilla vigasztaló üzenetet hoz, hogy nem vagyunk magunkra hagyatva és biztosít küldetésünk értelméről.

Akik megélték a kamilla segítségét, gyakran számolnak be egy lány és érzéki, de életerős kék fényjelenségről, ami vigaszt és erőt nyújt. (Virágának lepárlásakor kék színű esszenciát kapunk. Az összes többi virágé halványsárga vagy narancsszínű. Ez a kék, a lapis lazuli színe, a Szaturnusz géniuszának, a kapu őrének, az idő és a karma mesterének jelenlétét jelzi a földi világban.) A kamilla harmonizálja az ember hét ősprincipiumhoz tartozó hét energiaközpontját. Tudunkra adja, hogy a lélek sokkal ékeesebb, mint a velejáró diszkrét anyag, valamint, hogy minden testben örökifjú lélek lakozik.

Az élet nagy folyamához visszatérni, levegőhöz és új távlatokhoz jutni, ebben segít a kamilla. Amikor magba szökken, virága fonalkássá válik és zöldaranybancsillog a legforróbb, szíkes talajon is, ilyenkor látszik leginkább a kamilla lényege; áttetszően feloldódik a fényben, mintha a fehér szirmok között a forróságban megállt volna a levegő. Aztán a szirmok hátrahajlanak és a virágok parányi üstökösként tévedhetetlenül irányulnak egy égi célpontra.

A kamilla éteri szubsztanciái mellett két fontos ásványi anyagot tartalmaz, a nátriumot és a káliumot. E két anyag egyensúlyának fontos szerepe van a szervezet működésében. Főleg felhalmozódásuk vese- és mellékvese-gondokat okoz és közvetve az őket szabályozó adrenalin termelésének zavarait. Az egyensúly eredménye a jó közérzet, vagyis a vér tisztasága. Amit a fizikai síkon a vér jelent, az a szellemi síkon a tudat.

A kamilla elixírje a legkifinomultabb módon aromatizálja a tobozmirigyet és a napfonatot, és ezen a tengelyen hat lefelé, ami által segít a herék, a méh, a végbél megbetegedéseiben, megzavart terhességnél, terhességmegszakításnál, és ezen testtájékok gyulladással, görcsös megbetegedéseibenél. A kamilla szélsőséges érzelmi reakciókat mutató gyermekek problémáink kezelésére és nagy idegi megterhelést jelentő élethelyzetek feszültségeinek oldására is kész.

A kamillavirág barlangjában lakó tündér kiszabadulva minden enyészettel, pusztulással, elhalással járó folyamatban gyógyítóan hat, a halál ellenében ébredést (objektivitást) hoz.

Gyönyörű látvány egymás mellett a bíborvörös, a búzakék és az aransárga, a három, egymással kivételes szellemi viszonyban álló növény virága. Ez a három szín jelenik meg a népi kegytárgyakon, a nem egészen száz éve még sorozatban faragott koronás Boldogasszony-szobrokon, valamint a három elixír egy-egy cseppjének aurájában a Kirli-án-felvételeken, illetve az elixír finom kristályszerkezeteit elemző mikroszkópikus felvételeken is. Ez a három növényi lét segíthet bennünket gondolkodásunk minőségének felemelésében, aminek révén lehull rólunk a félelem és fájdalom terhe. Ehhez együtt kell működünk velük, meg kell értenünk üzenetüket, ahogy a betegségeinkét is. A betegség a lelki feladatainktól történő eltérés jelzése, éppen olyan súlyos, mint az eltévelyedés maga. Minden ember számára szent jelzés a saját betegsége.

A növényvilág a következő évek kozmikus rendjében újabb üzenetekkel és szelíd ajánlkozással fog elélni állni. Talán hajlunk a megértésre ott, ahol a növényi medicinaja a planetáris princípiumokon keresztül hat ránk és segít bajaink orvoslásában. Paracelsus írja: *Az emberi szívet alkotó elementárok azonosak a Napot alkotó elementárokkal. A Nap székhelye a mikrokozmoszban a szív.*

A kamilla a Nap ősprincipiumának uralma alatt áll, és ez hat a pipacs és a búzavirág erejében is más princípiumok mellett. A Nap géniuszát csak a holdsarlón álló Boldogasszony közvetítésével, az anyag szeretetenergiájával, vagyis evilági létünk szellemi rezgésével közelíthetjük meg. Az ember szakrális anatómiája szerinti bal és jobb oldal, illetve a bal és jobb agyfélteke is e két princípium uralma alatt áll. A materialista ember e kettősség elől akar elzárkózni, amikor egyetlen agyféltekével, csak a spekulatív gondolkodással akar állni a világban, ezért rohan a káosz felé. Földünk állapota és természeti jelenségei mindenkor hűen tükrözik a rajta élők gondolatait.

Az Építészeti biológiai Egyesület III. szimpóziuma október 26-28-án az Őrségben kerül megrendezésre. Az eseményen a hármashatár menti kistérség lehetőségei, az ökológikus gazdálkodás és építés összefüggései kerülnek terítékre, gyakorlati bemutatókkal, kirándulással kiegészítve. Részletes információ és jelentkezés: Somlósi Lajosnál (06/95-485264) vagy Holecz Jánosnál (06/23-374829)

PALOCSA EGYESÜLET

Országos Természet-rehabilitációs Hálózat

A PALOCSA EGYESÜLET BEMUTATÁSA

A Palocsa Egyesület a folyók természetével nem ellenkező, az áradásokat haszonra fordító, s így a Természettel együttműködő folyógazdálkodás lehetőségeit kutató csoport, valamint az erdő-éltetésre, az erdő gyógyítására szerveződött erdőtulajdonosok, egyetemi oktatók és kutatók részvételével jött létre. 1996-tól kezdődően az ország különböző területein kísérletet indítottunk a Természet saját törvényei szerint történő gyógyulásának, az ép, egészséges állapot elérésének elősegítésére. E munka elvi alátámasztására rendelkezésünkre állnak a szukcessziós lépcsők törvényszerűségeivel kapcsolatos ismeretek.

Ma országos hálózattá szerveződve biztosítunk jogi keretet az ország különböző pontjain természet-rehabilitációval foglalkozó magánszemélyeknek és közösségeknek. Hálózatunk jelenlegi területei között szerepel természetközeli állapotú szurdokerdő a Keszthelyi-hegységben, évszázadok alatt kopárrá vált 670 ha-os bükkalji terület, szántó állapotból elindított erdő-rehabilitációs, újraerdősülő területek Győr-Moson-Sopron Megyében és a Bodroghözben, valamint olyan területek, ahol kiöregedő exóta faültvények természetes erdővé alakulását segítjük elő (tarvágás nélkül) Alcsútdobozon. A közeljövőben újabb területkezelők és földtulajdonosok, önkormányzatok csatlakozása várható.

Szeretnénk minél szélesebb körben továbbadni a természet-rehabilitáció eddigi eredményeit, és el szeretnénk érni, hogy szerte az országban minél több területen kezdődjenek hasonló jellegű munkák.

Magyarország területén az elmúlt évszázadok során az erdők és egyéb természetes élőrendszerek 80%-a megsemmisült illetve nagy mértékben sérült. A maradék (főleg erdőként nyilvántartott) területen a vágásos üzemmód, és kiváltképp a tarvágásos technológia következtében erdeink nagy része szintén jelentős sérülést szenvedett fajlista, korszerkezet, talaj tekintetében, s e folyamat ma is tart. A mezőgazdasági termelésre kijelölt, és mára erodálódott területeken egyre gazdaságtalannabbá válik a termelés. A ma már több százezer hektárra rúgó parlagterület nagysága folyamatosan növekszik, mutatva a lehetőségét és szükségét a természet-regenerálódás (természetes újraerdősülés) megindulásának, illetve megindításának.

A Palocsa-területeken a szukcessziós folyamatok (a természetes rendszerek önszervezésének) kutatása, védelme és elősegítése folyik. E természet-rehabilitációs tevékenység lehetőséget teremt az élőrendszerek önregeneráló törekvésének érvényre jutására. A munkák főként a már hiányzó sokféle genetikai információ (szaporítóanyag) területre juttatásával segítik elő a Természet regenerációját.

A Föld természetes növénytakarójának túlnyomó része néhány évszázad alatt áldozatává vált az emberiség növekvő területigényének, vagy az egyoldalú túlhasználat következtében biodiverzitása lecsökkent, az élővilág létfeltételét biztosító rendeltetésének csak részben és egyre csökkenő mértékben

tud eleget tenni. Az emiatt küszöbön álló ökológiai katasztrófa csak úgy kerülhető el, ha e végzetes folyamatot megfékezve arra törekszünk, hogy a Föld felszínét a lehetséges legnagyobb területen ismét stabil, a természeteshez a lehető legközelebb álló, önfenntartó – és önszabályozó képességgel rendelkező erdők borítsák.

2001. tavaszán Egyesületünk közreműködésével, Bodrogi önkormányzatok bevonásával megalakult a BOKARTISZ (Bodrog-Karcsa-Tisza) kht., melynek feladata a továbbiakban a természettel együttműködő ártéri gazdálkodás modern, jelenlegi körülmények között alkalmazható formájának megtervezése, megszervezése, s majd a megfelelő hatóságok, intézmények és szakemberek bevonásával a vízmegtartó vízrendezés munkálatok megkezdésének koordinálása.

Kutatási-természetvédelmi programunkban együttműködő partnereink: a Pro Silva Hungaria, a NYME Erdőmérnöki Kar Növénytan és Termőhelyismeret-tani Intézete, Az ELTE Növényélettani Intézete, a Magyar Környezetgazdálkodási Kutató, a Szent István Egyetem Kertészeti Karának Rovartani Intézete, illetve Gödöllői Agrártudományi Karának Állattani Intézete, Vízgazdálkodási Intézete, valamint szakemberek az Erdészeti Tudományos Intézetből és az Állami Erdészeti Szolgálatból.

Az Egyesületnek tagja lehet, aki az alábbi két alapelvvel egyetért:

- A természet nem forrás, hanem társ
- Az ember csak a természetet gazdagítva gazdagodhat.

Célunk az ország különböző pontjain élő, a természet érdekében tevékenykedő emberek és közösségek összefogásán túlmenően, hogy saját kutatási eredményeinkre támaszkodva bemutassuk a természettel való együttműködés gyakorlati példáit, elősegítsük újabb együttműködő rendszerek kialakítását. E munkába szeretnénk bevonni minden olyan szervezetet, közösséget, önkormányzatot, vállalkozást, melynek tagjai átlátva a jelenlegi helyzet tarthatatlanságát, részt kívánnak venni e munkában.

Várjuk mindazon magánszemélyek, szervezetek, iskolák és intézmények jelentkezését, akik – területükkel, idejükkel, erejükkel, tudásukkal, pénzükkel vagy érdeklődésükkel – részt kívánnak venni egészséges környezetünk helyreállításának munkájában.

Hisszük, hogy ha az örült divathóbortok és a pusztítás szelleme futótűzként terjedhet, akkor az értelmes gondolat és építő szándék is megtalálhatja azokat a nyitott gondolkodású, az ország és a Föld jövőjéért aggódó embereket, akik készek részt venni az Egyesület munkájában

Az Egyesület címe: 3957 Zalkod, Dózsa György út 14.
Levél cím: 8087 Alcsútdoboz, Kastélykert 10.
Telefon: (30)231-32-30

A FOLYÓGAZDÁLKODÁSRÓL

Az egész Bioszféra egyetlen önszervezett, önszabályozó, összefüggő egységrendszer, mely az antropogén hatások miatt töröképességének határán működik. Az önszabályozó működés kibernetikai jellegű. A kibernetikai rendszerek meghibásodásának első jele a rendszer „lengése”. A világszerte megszorodó és erősödő természeti katasztrófák a Bioszféra lengésének következményei. Az önszabályozó rendszerek tulajdonsága, hogy védekeznek a külső beavatkozás ellen. Ideig-óráig lehet törvényeik ellenében tenni, az élő rendszereket forrásként kezelve, céljainknak megfelelően átalakítani, de hosszabb távon biztos gazdaságtalan, veszélyes, sőt önpusztító is az ilyen tevékenység.

A legtöbb, amit tehetünk, hogy kutatjuk a természet önszabályozó mechanizmusainak törvényszerűségeit, és a lehető legtöbb területen segítjük a regenerációs folyamatokat. A természetes rendszerek élő rendszerek; működési törvényeik önkényesen nem változtathatók meg, legfeljebb megsérteni vagy elpusztítani tudjuk őket. Ezért fontos az ember és a természet együttműködése. A jelenlegi gazdaság a természetet korlátlan forrásként kezeli, és ezért már középtávon sem tartható fenn. Meg kell kezdeni a bioszféra céljait is kiszolgáló, körfolyamat-rendszerű társadalmi és gazdasági struktúrák kialakítását; a már meglévő kezdeményezések összefogását, bemutatását és népszerűsítését.

A XXI. század stratégiai nyersanyaga az édesvíz. Már most erőfeszítéseket kell tenni az országban meglévő vagy ide érkező édesvíz megőrzésére, (bányaművelések karsztvíz kitermelésének minimalizálására, kettős vízrendszerek kialakítására, csapadékvíz és szennyvíz elkülönített kezelésére, tisztított szennyvíz ipari vízként való újrahasznosítására), folyóvizek vízfeleslegének humuszban (szivacsosítás), növényzetben (ártéri erdők), tavakban és tározókban való megtartására, és körfolyamat-rendszerű mozgására.

Árvíz ellen gáttal védekezni nem lehet. Jelenleg is a gát, valamint az árvíz idején a gáton dolgozó sokezer ember és gép megfeszített, költséges együttműködése védi meg az árteret az árvízről. Az ártéri gazdálkodás lehetséges helyét nem a közigazgatási határok, a tulajdonviszonyok és az aranykoronák jelölik ki, hanem a folyó. Mi tehát a teendő?

Az ökológiai, tájgazdálkodási tervezést a domborzati viszonyok, a várható időjárási és csapadékvízviszonyok, talajadottságok és a meglévő növényzet szukcessziós állapota alapján kell elvégezni, újragondolni és ezután kell a gazdasági, jogi, politikai lehetőségekhez alkalmazkodva a kivitelezés időbeli kompromisszumait megkötni, preferenciáit, dotációs módozatait megállapítani és jogi lehetőségeit megteremteni.

Bár az egész folyóvíz tervezési szinten egységrendszerként kezelendő, mégis az integrált ártéri gazdálkodásra való áttérés gazdasági okokból is csak szakaszosan képzelhető el. Elsősorban egy mintaterületet kell kijelölni, mielőbbi létrejöttét segíteni és működtetni olyan alapítvánnyal, társasággal vagy egyesülettel, aki már most is ezt próbálja csinálni.

Az árterek által érintett településeken meg kell keresni az együttműködésre hajlandó önkormányzatokat, civil szervezeteket és elkötelezett magánszemélyeket, mert segítségük nélkül a kivitelezés, majd a későbbi működtetés elképzelhetetlen.

VISEGRÁDI ÉPÍTÉSZTÁBOROK 1981-2001

Kedves Barátunk!

Szeretnénk összeállítani egy kiadványt, amely a Visegrádi Építész-táborokról szól. Az album a megépült művek, a tervek, az előadások és a fontosabb események dokumentálásával a tábor egész történetét bemutatja a váci építkezésektől napjainkig, beleértve a Londonban épült két házikót is.

Jelenleg az anyaggyűjtés fázisában vagyunk, ehhez kérjük ezúton segítségét. Mindenféle, a táborral kapcsolatos információra, fotóra, rajzra, emlékszükségünk van, hogy legyen miből válogatni.

Kérjük, válaszolj a mellékelt kérdéssorra, de ezen túl is szívesen fogadunk minden ötletet, jó tanácsot – alkalmasint támogatást – a kiadványhoz. Nagyon fontos, hogy ha kapcsolatban vagy olyan emberekkel, akik szintén megfordultak a táborban, légy szíves juttasd el hozzájuk is ezt a levelet.

Ha van időd és kedved, kérjük, írd néhány soros – vagy hosszabb – visszaemlékezést, értékelést a táborral kapcsolatban!

Természetesen mielőbbi választ várunk, de az anyaggyűjtést 2001. október 15-ig szeretnénk lezárni.

Köszönettel

Salamin Ferenc (30-914 9728)

Tusnádi Zsolt (20-448 3474)

Álmosdi Árpád (30-968 9285)

Király Zoltán (353-0491)

Cseh Kálmán (30-242 1097)

Szerkesztőség: AXIS Kft.

1024 Bp. Margit krt. 5/a.

Telefon: 06-1-315 1971

e-mail: visegraditabor@freemail.hu

Kérjük, hogy írd meg pontos címed és telefonszámod, illetve válaszolj az alábbi kérdésekre:

1. Mely tábor(ok)ban vettél részt? (évszám, vagy épület szerint)
2. Milyen épület(ek), tárgyak, alkotások születtek a táborban? (ha lehet évszámmal)
3. Milyen előadások voltak a táborban? Készült-e róluk felvétel, vagy valamilyen összefoglaló? Ha igen, hol található?
4. Milyen más események voltak? (ünnepek, játékok, sport, iszapfoci, kirándulás, kocsmázás, stb.)
5. Próbálj egy listát írni, hogy kik vettek még részt rajtad kívül a táborban! Akiét tudod, add meg a címét, vagy telefonját is!
6. Egyéb emlékezetes dolgok. (anekdoták, történetek, legendák)
7. Milyen a táborral kapcsolatos hazai, vagy külföldi publikációkról tudsz?
8. Ha van a birtokodban fotó, rajz, vagy egyéb relikvia, kérjük, mellékelj! Az elküldött anyagokat visszajuttatjuk.

Mayananda (Maxwell Armfield) AZ ODAÁT CSODÁJA

JOHN MICHELL

MAXWELL ARMFIELD ÉS A DINAMIKUS SZIMMETRIA

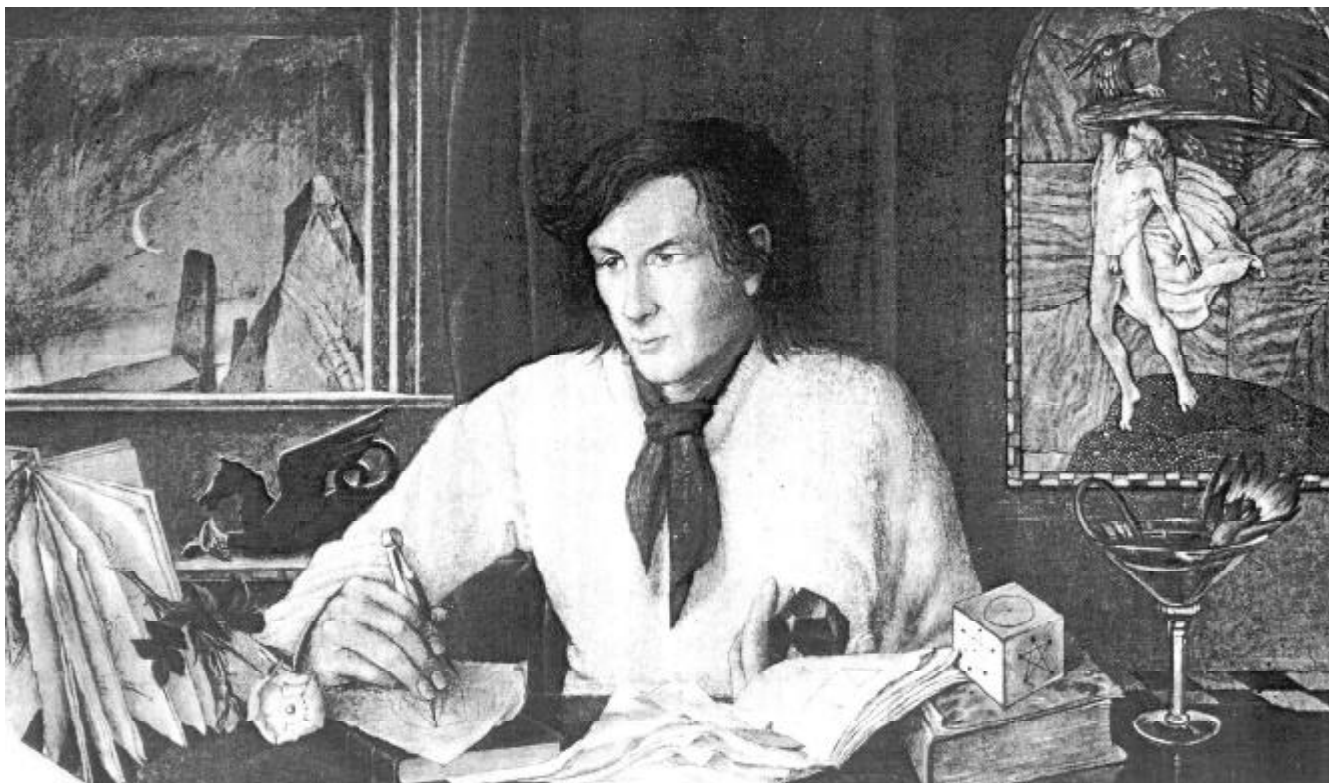
A neves geomantiai kutató (magyarul Atlantisz öröksége címmel jelent meg könyve) szoros kapcsolatot tartott fenn Armfielddel, akinek róla készült, A geometer című képét alább közöljük,

Maxwell Armfield 1915 és 1922 között – vagyis hét éven át – Amerikában élt. Ez időszak felében, amíg New Yorkban lakott, szorgalmasan látogatta Jay Hambidge professzor előadásait az arányok rendszeréről, s azok művészeti hasznosságáról – a *dinamikus szimmetriáról*, amelynek tudományát az ókori Egyiptom és Görögország kézműves termékeinek, képzőművészetének és építészetének tanulmányozása során saját maga dolgozta ki. Ebben az időben az amerikai festők egy jelentős befolyású csoportjára, többek közt George Bellowsra és Robert Henrire is erősen hatott Hambidge elmélete. Armfield csatlakozott ezekhez a művészekhez, és élete végéig Hambidge hűséges és tevékeny tanítványa és követője maradt.

Jay Hambidge 1867-ben, Kanadában született. Rövid újságíróskodás után döntött úgy, hogy inkább a művészi pályára lép. 1900-ban akadt egy pártfogója, akinek támogatásával Európába utazott, hogy ellenőrizhesse a görög tárgyak mintái és arányai mögött rejtő matematikai titkokkal kapcsolatos elméletét. Az egyiptomi művészet és tárgykultúra ezoterikus arányrend-

szerének létezésére már Plátón is tett utalásokat, de a titok kitalálására és megismerésére irányuló próbálkozások rendre kudarcot vallottak. A Parthenon, és még számos görög, illetve egyiptomi épület és műalkotás precíz megmérése után Hambidge úgy érezte, megtalálta, amit keresett. A korábbi kutatók kudarcának az volt az oka, hogy ők síkgeometriai értékek és mennyiségek arányait próbálták megtalálni (egyfajta „statikus szimmetriát”, ahogy Hambidge nevezte), holott a görögök a térgörbék szerkesztésekor alkalmazott dinamikus arányokban rejtőztek. Hambidge *Dynamic Symmetry* (1917) című tanulmányában hozta nyilvánosságra eredményeit, s ezt három év múlva követte a görög vázák arányrendszeréről írt kötet. 1919 novemberétől kezdve rövid ideig folyóiratot is adott ki *The Diagonal* címmel, hogy ismertesse, népszerűsítse a dinamikus szimmetriát, s elősegítse alkalmazását a képzőművészet és az ipari formatervezés területén. Minden percét a téma tanulmányozásának szentelte, illetve annak, hogy megírja, és előadásokon népszerűsítse felismeréseit. A szegénység és bírálóinak konok kíméletlensége olykor az elkeseredés szélére sodorták, de támaszt és segítséget jelentett számára híveinek és tanítványainak hűsége és felelősségének kitartó szeretete – az asszony Hambidge halála után is folytatta megkezdett munkát abban a művészközösségben, amelyet férje Észak-Georgiában alapított. Hambidge-t 1924-ben, az előadói emelvényen érte a hirtelen halál.

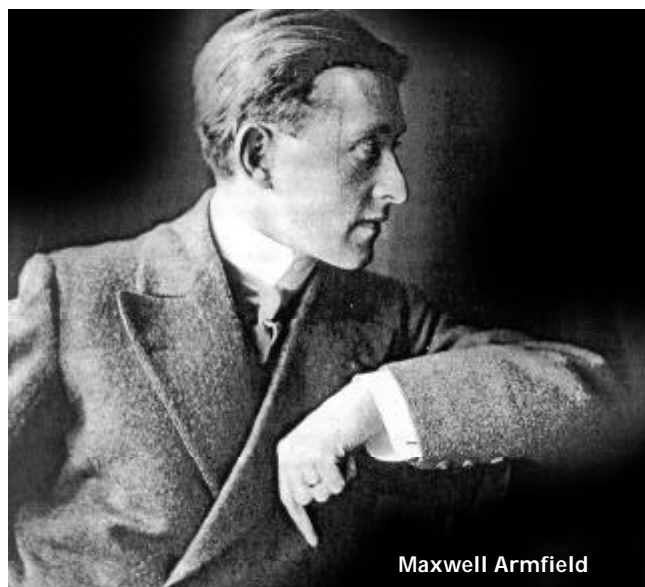
Maxwell Armfield gyakran említette, hogy amikor először hallott a dinamikus szimmetriáról, olyan érzése volt, mintha

olyasmi derengene fel elméjében, amit valaha tudott, de időközben teljesen elfelejtette. Mint teozófus, osztotta Platón nézetét, mely szerint a harmónia és az arányok ismerete az emberi szellem természetes adottsága, amelyet az ember nem megtanul, hanem felidéz. Úgy találta, hogy a dinamikus szimmetria alkalmazása új erőt és biztonságot ad festészeti kompozícióinak, különösen azokkal a szimbolikus és mitologikus témákkal párosulva, amelyekkel a legszívesebben foglalkozott. Ettől az időtől kezdve minden munkájában – s minden társánál világosabban és következetesebben – Hambidge rendszerét valósította meg. A dinamikus szimmetria tárgyában tartott előadásai és a legkülönbözőbb művészeti folyóiratokban közölt, hasonló témájú tanulmányai egybegyűjtve a *Tempera Art Today* című, 1946-ban megjelent könyvében; a mögöttes misztikus filozófiáról való fejtegetései és értelmezései pedig a *Mayananda* teozofikus álnév alatt kiadott allegorikus geometriai munkájában (*The Wonder Beyond*, 1969) olvashatók.

A dinamikus szimmetria lényege – ahogyan Armfield képeinek megszerkesztésében alkalmazta – igen egyszerű. Egymással összefüggő arányok soráról van szó, s ezeket az arányokat Hambidge *dinamikusnak* nevezte, mert fellelhetők a természetes növekedési folyamatokban is. Voltaképpen az egység, és az egymást követő számok négyzetgyökeinek arányai: ezek közül az utolsó a közismert aranymetszés, az 1:1,618, amelyet Hambidge beemelt kánonjába, kifejtve, hogy ezek az „irracionális” számok nem a lineáris mérhetőséget szolgálják, hanem képesek egyesíteni a kompozíció különböző területeit. Úgy gondolta, hogy ezek az arányok az egyiptomiak és a görögök korának leáldoztával feledésbe mentek; alkalmazásukra a keresztény korszak már nem is gondolhatott, s ha a mai művészek és kézművesek ismét megvalósítják munkájukban az ősi dinamikus arányokat, alkotásaik versenyre kelhetnek majd az antik világ mesterműveivel.

A Hambidge-féle dinamikus szimmetria-elmélettel szemben gyakran felhozott érvek egyike, hogy a szabad szellem a száraz formulákkal nemigen tud mit kezdeni; hogy a művészi függetlenség és egyéni génusz megnyilvánulása és érvényesülése csorbát szenved, ha holmi arányossági törvényeknek kell engedelmessé válnia. Az efféle nézetekkel Hambidge és Armfield is dühödten szembeszállt. Mindketten mélyen megvetették a művészetben a „személyiség kultuszát”, akár a belső lelkiség formátlan kivételése vezetett az eredménye, akár az unalmas, szürke realitás. Hambidge így írt: *A művészet nem azonos a természettel, de a természetten kell alapulnia, s nem annak felszínén, hanem a mélyén rejtőző szerkezeten. Az ember csak ezen a módon lehet szabad, alkotó személyiség. Amíg csak a természet felszínét, a látszatokat másolja, nem egyéb, mint kifinomult, széplelkű rabszolga.* Armfield, aki mind írásban, mind pedig előadásain vagy beszélgetések során gyakran adott kifejezést a kor modern művészi áramlataitól való viszolygásának, és kijelentette, hogy ami a saját munkásságát illeti, Van Gogh akár soha ne is létezett volna, tulajdonképpen Hambidge bírálóit gúnyolta ki. Jól megfelelt nekik: *Aki azt hiszi, hogy ez a vezérfonal ártalmatlan hat majd a stílusára, és bármilyen módon korlátozza, csökkenti lehetőségeit, legjobban teszi, ha kipróbálja. Ha tárgyilagosan és helyesen használja, hamarosan észre fogja venni, hogy éppen az ellenkezője történik; olyan szabadságra és tervezői képességekre tesz szert, amelyenről korábban nem is álmodott. Ideák, amelyek*

Maxwell Armfield

éppoly „eredetiek”, mint amelyeneket magától gondolt volna ki, könnyedén találunk utat az elméjébe onnan, ahonnan minden arányosság, s a belőlük keletkező szépség származik. Ha azt érzi kötelességének, vagy éppen abban leli örömét, hogy rögzíti a forrongó létezés kaotikus és értelmetlen felszínének jelenségeit, akkor ez a módszer nyilvánvalóan nem az ő céljait szolgálja, bár alkalmazása még így is világosabbá tenné azt a maszatot, amelyben vergődik, s eképpen valamilyen értelmet, érdekességet kölcsönözne műveinek.

A dinamikus szimmetria Hambidge-féle történelmi értelmezését néhány tekintetben megkérdőjelezte Armfield, és – sokkal alapvetőbben – mások is. Nyilvánvaló, hogy a dinamikus arányok ókori alkalmazása nem korlátozódott Görögországra és Egyiptomra, s az is világos, hogy a hagyomány nem tűnt el nyomtalanul. Az ezoterikus forrásokból merítő reneszánsz építészek terveikben egyesítették a zenei és a dinamikus arányokat. Ám ha az arányok ősi kánonja ismertebb, használata elterjedtebb, jelentéstartalma pedig kidolgozottabb, egzaktabb lenne is, mint ahogyan Hambidge feltételezte, az ilyen támadások akkor sem érinthetnék elméletének lényegét. Munkájának értéke csakis eredményei alapján vizsgálható. A geometria tanulmányozása és alkalmazása – Platón szerint – természetesen az arányérzék javulását; tehát mind a személyiség, mind a művészi tevékenység nemesedését eredményezi. Hambidge idejében úgy tartották, hogy azokban az amerikai művészeti iskolákban, ahol a dinamikus szimmetria alkalmazását oktatták, jelentősen emelkedett az általános szakmai színvonal. Hambidge sok tanítványa Armfieldhez hasonlóan úgy gondolta, hogy szemléletükre, megfigyelőképességükre, gondolkodásmódjukra és művészi teljesítményükre is jótékonyan hatott a dinamikus szimmetria módszere, valamint a Hambidge által ezzel összefüggésbe hozott elméletek megismerése. Akadnak olyanok is, akik lelki beállítottságuknál fogva éreztek mély vonzódást a természetes tervezési archetípusok emberkéz alkotta tárgyakra való alkalmazásának gondolata iránt, és voltak olyanok is, akiket hidegen hagyott a dolog. Ám még ezeknek az érzéketleneknek is hasznukra válhat – vélte Armfield – a dinamikus szimmetria tanulmányozása. Így fejezte ki magát: *A koca füléből semmiképpen sem lehet selyemerszényt csinálni, de ezzel a módszerrel legalább azt elérhetjük, hogy nem lesz olyan randa az a fül.*

MAYANANDA
AZ ODAÁT CSODÁJA
(részletek)

Gyakran és sokan mondták, hogy a Spirituális, a Transzcendens vagy a Gnosztikus közönséges szavakra való lefordításának értelmetlen, hiú kísérletébe nem is érdemes belefogni; innen egyes *Látó*kvonakodása attól, hogy bármit is leírjanak. Kétségtelen, hogy amikor az írás még obskurus és titokzatos dolognak számított, csak kevesen ismerték e homályos mesterség fortélyait, s ennek megfelelően még az emlékezés művészetét gyakorolták, az okkult dolgok tudását egyedül a beszéd útján adták át egymásnak az emberek, és bizonyos tekintetben ma sem áll másként a dolog.

Az írás, és különösképpen az ezoterikus témák írásos megfogalmazása már igen régóta ismert, és a tanulóknak adott végső tanács – vagy búcsúintelem – hogy hallgasson tudásáról, a legkülönbözőbb módokon értelmezhető.

Amit igen fontos megértenünk: a szavak – mint a kommunikáció minden más módja – ki vannak téve a tudatosság különböző állapotainak, s azok módosulásának megfelelően bekövetkező változásnak, mert természetükben semmi sem abszolút, s nem mások, mint az ember által kitalált és kimunkált eszközök. Nem lehet vitás tehát, hogy az ókori *Látó* alkalmatlanok és használhatatlanok találták őket céljaik megvalósítására.

Ugyanez okból nem kétséges, hogy e nehézség áthidalása érdekében fokozatosan kidolgozták a szimbolikus nyelvet, s a fennmaradt okkult írásos emlékek bizonyos mértékig és értelemben kivétel nélkül szimbolikusak. A szóhasználat, a megfogalmazás korról korra, időről időre változik, de a tartalom változatlan, s könnyedén megértik azok, akik megtanulták a nyelvét – ugyanúgy, mint valamely más nyelvről való fordításokat. Az ősi dilemma illetően megoldása egészen egyszerű, és feltehetően ősidők óta használatos. A történelem előtti legenda, amelyet ma már csak töredékes, látszólag ellentmondásos, és csaknem értelmetlen formában ismerünk, mint az Ószövetség legkorábbi részleteit, tisztán egybecsengenek a legmodernebb elképzelésekkel, ha a kusza korszakok során ráakodott zűrzavaros jelentésektől megtisztítva, ezoterikus jelentése felől közelítve olvassuk el.

Ez a nyelv, amelyet történetesen szimbolizmusnak neveztek el, következőképpen az egyetlen létező kulcs a változó határok és helyek, a tudatosság evolúciójának problémájához, amelyek közül egyiknek sincs a legtávolibb köze sem annak mély és lényegi jelentőségéhez, amit itt bemutatunk. És mert könyvünk tárgya, *amandorla* egy szimbólum, méghozzá az egyik legátfogóbb és legnagyobb fontosságú szimbólum, elengedhetetlen, hogy világosan megfogalmazzuk a kérdéseket, mielőtt jelentésének feltérképezéséhez hozzáfogunk.

Szimbolizmus. A görög szónak számos értelmezése ismeretes, gyakran visszaélnék vele, sőt lealacsonyítják. Nem azonos értelmű például az allegóriával – e kettő éppúgy különbözik egymástól, mint a képzelgés és az imagináció. Az allegória jelentése tekintetében a fogalmak hasonlóságára építkeznek, s a fogalmak és körülmények megváltozását nem vészelheti át. Lényegéből fakadóan efemer természetű, s jelentésének megértéséhez elengedhetetlen a használt fogalmak közös ismerete és az értelmezésükben való megállapodás. Az aritmetikai és geometriai nyelvek szimbolikusak, és minden szimbolikus nyelv

hasonló abban a tekintetben, hogy a legkülönbözőbb országokban és korokban élő, más-más nyelvet beszélő emberek számára is megérthetőek. Módszerek ezek, használati módok a különböző (vizuális, auditív, plasztikus, stb.) terminológiák megértéséhez, ezek segítségével foghatunk fel a felszínen nem látható jelentéstartalmakat, amelyek azonban *bizonyos mértékig* a tudatosság legkülönbözőbb szintjein állók számára is nyilvánvalók.

Jó példa a tékozló fiú bibliai története, amely – a legtöbb példabeszédhez hasonlóan – a legalacsonyabb tudati szinten is megérthető, mint valamiféle „jó kis sztori”, a legmagasabb rendű tudat pedig felismeri benne a Beavatás Útjának bonyolult árnyalatait, s a történet mindkét jelentésréteget ugyanazokkal a szavakkal beszéli el.

Nyilvánvaló, hogy itt egy, a nyelvénél magasabb rendű módszerrel állunk szemben, amely bármely nyelvet képes – többé-kevésbé rejtett módon – felhasználni a saját céljaira, a legfőbb cél pedig az Egyetlen Lényeg, amelynek megidézése érdekében mindent és bármit a szolgálatába von. A gyakorlatban ez a módszer akkor eredményes, ha a szóban forgó dolgok *valóban* lényegesek, mert ez a tisztán és alapjaiban okkult nyelv csakis az Igazság, és különféle megnyilvánulási formáinak kifejezését szolgálja

Ennek pedig teljességgel érthető és racionális oka van, hiszen semmi más nem lehet univerzális és örök, csupán az Egyetlen Lényeg, s ez fordítva is igaz: ami valóban univerzális és örök, az része az Egyetlen Lényegnek is. Eképpen hát bármi mélyen rejtőzik is a látszat szerint, a szimbólumnak a legmagasabb tudatosságunkhoz kell szólania, s ez természetesen bármely szinten elképzelhető.

Az emberiség számos kísérletet tett, hogy megalkosson egy ilyen, fizikai, pszichikai vagy szellemi alapokon nyugvó nyelvet, de próbálkozásai egyre-másra eredményteleneknek bizonyultak, mert a valóságnak ezek a rétegei sem nem örökkévalók, sem pedig nem egyetemesek. Egyedül a szimbolizmus alkalmas erre a célra, mert egyik lába – vagy pólusa – a Tudatlanság állapotára, a másik pedig a gnózis szintjére támaszkodik, és az ő nézőpontjából mindkét platform egyforma, akár úgy nevezzük: *víz*, akár úgy, hogy *szilárd talaj* – mint az Apokalipszis Angyalának esetében. Ez a felismerés pedig egyenesen vezet bennünket a szimbolizmus elemeinek vizsgálatára felé.

Ahogy a példázatok – például a tékozló fiú történetének – jelentése tágul a *jó kis sztori*-tól a gnosztikus beavatások legfinomabb mozzanataikig, úgy növekszik amandorla értelme a legegyszerűbb geometriai alakzatból a legmélyebb emberi minőségek ködös távlataiba.

Egy példabeszéd bármely vallás összefüggésrendszerében felhasználható, és ugyanígy áll a dolog egy geometriai tétellel is, mert az Igazság Kifejezője, és mindenfajta részességnek felette áll, noha magában egyesít minden lehetséges részességet, amennyiben ezek transzformálhatók. Mert ahogyan „*nincs magasabbrendű vallás, mint az igazság*”, nincs mindenki számára hozzáférhető vallás, amely kizárólagosan birtokolná, vagy akár csak tartalmazná is az Igazságot, minthogy egytől egyig csak emberi fogalmak arról, hogy mi a fontos és mi a való – ennél fogva az Igazság csak intuitív módon megismerhető és csak szimbolikusán megragadható. Az idő és a tér csak a Számok nyelvét és a Geometria nyelvét nem torzíja el könnyedén. A Számok a rendezett folyamatok megragadásának alapjául szol-

gálnak, a Geometria pedig lehetővé teszi, hogy „megmérjük a Földet”; e kettő együttesen alkotja azt a duális eszközt, amelyen legfontosabb szimbólumaink alapszanak.

Tudatos lényünk jelenleg egy háromdimenziós világban egzisztál, vagyis olyanban, amelynek – nézőpontunktól függetlenül – valós és mérhető hosszúsága, szélessége és mélysége van. Magasabb tudatosságunk kevesli ezeket a kiterjedéseket. Einsteinnek például ki kellett dolgoznia egy nyelvet, amely többé-kevésbé ismerős kifejezéseket új módon alkalmaz, hogy közölhesse felfedezéseit a háromdimenziós tudattal – és csak igen kevés kollégája képes megérteni akár felismeréseinek, akár annak a nyelvnek jelentőségét, amelyet kidolgozott. Amikor nagy nehézkesen végül sikerül háromdimenziós fogalmakkal kifejezni ezeket a felfedezéseket, a hétköznapi ember számára elvesztik fontosságukat és érdekességüket.

Részben tehát azért jött létre a szimbolizmus, mert a tudatosság alacsonyabb rétegeinek megjelenítésére, a velük való bánásra kialakított, közönséges nyelv a rejtett és okkult dolgok megragadására nem használható. Ha egy Einstein a tudatosság negyedik szintjén kezdi a gondolkodást, egyszerűen csak ki kell találnia egy intellektuális nyelvet, amellyel több-kevesebb eredménnyel képes megosztani gondolatait azokkal a kevesekkel, akik elérték az ő tudatosságának szintjét.

A szimbolikus nyelv egészen más. Minden tudatossági szinten tökéletesen megérthető, s ebből következik, hogy – feltéve, hogy nem a nem mindenki által ismert verbális nyelvet, hanem általános jelrendszert alkalmazó vizuális, auditív vagy taktilis nyelveket beszél – mindenütt és minden korban használható.

Egy példa: a Kheopsz-piramis matematikai, asztronómiai és ontológiai üzenete tökéletesen érthető a mai ember számára is. Még „gyakorlati” szinten is megérthető, noha ebben az értelemben ma már nincs konkrét haszna, hisz nem más, mint egy roppant napóra, amely mutatja az év körforgását, a vetés idejét. Tökéletes példája a *yantrikus* szimbólumoknak, de a mentális szint fölött csak azok érthetik meg, akik képesek olvasni a szimbólumokban. Éppen ez az oka annak, hogy oly sok fantasztikus feltevés született a piramis „igazi” jelentésével kapcsolatban; az intellektuális személyiség szükségesnek érzi, hogy valami további jelentést tételezzon fel amögött, amit valójában érzékelni és értelmezni képes. A keveseken kívül senki nem tudja, hogy a piramist ki, mikor, hogyan és miért építette – homályos és feltérképezetlen a pusztá fizikai létezése is.

És itt következnek a szükséges utolsó definíciók. A *fizikai* és *materiális* szavakat eddig meglehetősen pongyolással használtuk – ez így nem mehet tovább.

A fizikai univerzumot úgy szoktuk elképzelni, mint meghatározható helyzetű, tömör és folyamatos – stb. – létezőt, ám a modern fizika tudománya épp ennek ellenkezőjét bizonyította be; világmindenségünk a szokásosan neki tulajdonított jellegek egyikével sem rendelkezik. A valóságban nem más, mint roppant, látszólag üres tér; űr, amelyben a differenciált energia parányi csomócskái járják felfoghatatlan, örök táncukat, s ez az, amit mi szilárd anyagként érzékelünk.

A fentebb szereplő *fizikai* szó tehát, amely egy szilárd, rögzített, stb. dolog koncepcióját tartalmazza, tökéletesen téves és alaptalan szemléletet takar. Az eredeti – *elsődleges anyag, őanyag* – jelentésével használt *matéria, materiális* szó ugyanakkor inkább az univerzális energia minden, és bármely szinten

való tevékenységét jelenti; voltaképpen azt az alaktalan szubsztanciát, amelyet az energia használ fel az ideák megformálásának céljaira.

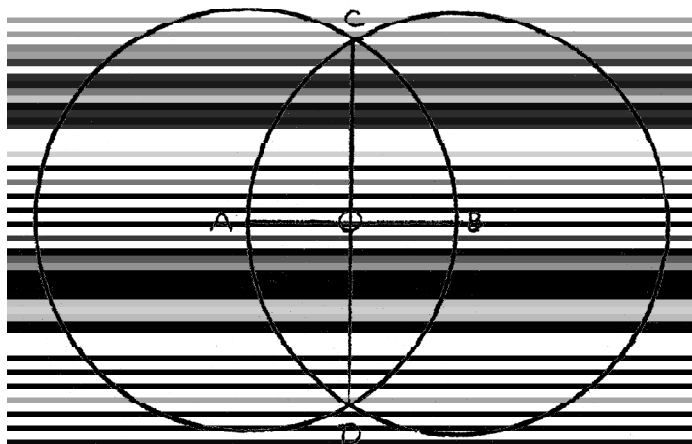
Ebből a nézőpontból vizsgálva az elektromosság, a gravitáció, vagy bármely más, hasonló erő éppoly materiális, mint egy szék – voltaképpen ezek alkotják a szék leglényegét.

Ez a felismerés arra készítet bennünket, hogy visszatérjünk az *akasha, prana és purusha-prakriti* eredeti keleti terminológiájához, amelyet éppen az ilyen tények megragadására fejlesztettek ki évezredekkel ezelőtt. Ezek a fogalmak nemcsak a kérdéses szubsztanciák valódi természetének megragadását jelzik; e felfogásban benne rejlik az a dualizmus is, amelyet végső soron *Lappangásnak* és *Cselekvésnek* tekinthetünk, s amely bármiféle meghatározásban nélkülözhetetlen.

Megteremthetők azok a feltételek, amelyek között létrejöhet a függetlenség, az önállóság és a nyugalom – a *Lappangás* állapota, amely azonban tartalmazza annak lehetőségét, hogy önmagát kifejezze; hogy *cselekedjen*. Ez az elgondolás vezet el egy keleti koncepcióhoz, ez pedig a *Brahman* vagy *Minden-az-Egyben*, amely egy, a Lappangás és Cselekvés állapotát önmagában elkülöníthetetlenül egyesítő, androgyn egész. Ha ezt elfogadjuk, akkor azt is el kell ismernünk, hogy explicit megnyilvánulásainak mindegyike és bármelyike szükségképpen hordozza ugyanazt a jelleget, s ez az alapja annak a platóni koncepciónak, hogy az ember eredendően androgyn.

Szükségszerűen ez az alapja a szimbolikus nyelvnek is, amely abszolút mértékben konkrét, ám végtelenül szerteágazó – vagy szerteágaztatható. Arra is magyarázatot ad, hogy miért nevezik ezt a nyelvet *Egy Ajak-nak*, *A Hajnal Nyelvé-nek* (amelyben a sötétség és világosság is benne foglaltatik); vagy *Kettős Nyelv-nek* – mindenesetre egészen mást jelent, mint a *kettős gondolkodás*, amely csupán a csalárdság egyik eszköze.

E néhány fogalom tisztázásával támadt némi esélyünk arra, hogy felderítsük egy geometriai kifejezés jelentését, amelyet a Középkorban *Vesica Piscis-nek*; a *Hal Mandorlájának* neveztek, ez azonban – minthogy a mandorlának a halakhoz az égvilágon semmi köze sincs – pusztán alkalmi megjelölés; éppígy nevezhetnék *Arany Lépcsőnek*, *Arany Virágnak*, *Arany Láncnak*, *Spirális Lépcsőnek*, a *Parnassusra vezető Grádicsnak* és még ezernyi más dolognak is. Az *arany* jelző minden esetben az általa képviselt hallatlan jelentőségre és értékre vonatkozik.

A Mandorla és szerkesztése – AB a szembenálló körök közös sugara.

A mandorla, e csodálatos eszköz tanulmányozása hasonló a toronyba vezető csigalépcső emelkedéséhez, ezért *Maitreya Tornyá*-nak is szokták nevezni, mivel a fizikai világ szintjéről a gnosztikus életszemlélet világába emel. E folyamatban a tudatlanságon kívül semmi sem vész el, ám minden átalakul, egyesül és megváltatik.

A *Vesica* szó latinul halhólyagot jelent. Az elnevezés a késő Középkorban keletkezett, akkor, amikor a tizenharmadik századtól kezdve – a nagy katedrálisok építésével párhuzamosan, és látszólag a kereszténység titokzatos eszköztárának elemeként – Európában is alkalmazni kezdték ezt a halhatatlan arányábrázolatot.

A *hal* gondolata, amelynek semmiféle köze sem volt a mandorlához, természetesen abból a tényből következően született, hogy a vallásosság akkor uralkodó aspektusa, a kereszténység, az Egyetemes Bölcsesség közérthető megfogalmazása volt, s mindezt a Halakkal, az Állatöv évkezdő jegyével hozták összefüggésbe, ellentétben az előző nagy korszakkal, amelyben a héberség vallása volt az uralkodó, és a Koscsillagkép – Isten báránya – jelképezte. A sorozat utolsó elemét a Bika jegye előzte meg, amely AsszírIA és más népek vallásaival állt kapcsolatban, s még ma is kísért Spanyolországban, a hajdani Kréta vallási szertartásainak távoli emlékét őrző bikaviadalon.

A mandorla alakja szinte kínálja a hal-analógiát, hisz a legtöbb hal klasszikus alapformáját mutatja, a párhuzam azonban tisztán szimbolikus. Helyénvaló úgy fosztani le a formáról a Halak-áthallásokat, hogy egyszerűen mandorlának nevezzük, amely elnevezés – mint látni fogjuk – minden gondolati- és jelentésrétegben megfelelő. A vallás Vízöntő-vonatkozásai rejtettek maradtak, de lehetséges, hogy kulcsformulái valamiképpen összefüggésben állnak a mandorlával, ami valamelyest hozzájárulna az előző korrallal kapcsolatos tévedések helyesbítéséhez.

A mandorlát – mint már korábban is utaltunk rá – több formula is alkalmasan szimbolizálja, legkivált pedig a Kehely és a Lépcső jelképei. Ha – ahogy egyébként gyakran megtörtént – a rituális kupánál ilyen alakú fedele volt, ez a kombináció méltó módon képviselte a mandorla jelentését is, hiszen szimbolizmus sok rétegben azonos a az Élet Serlegével, a Gráléval.

Görög elnevezése – ahogyan az a görög nyelvű Ószövegben olvasható – a Szentek Szentje, a fogalom elgondolkodtató módon kapcsolja az alakzat egyiptomi örökséget hordozó geometriai arányosságainak jelentését a gnosztikus görög *Khristosz* (a *Felken*) szóhoz, amelyet a korai kereszténység átvett, és a formát egy ideig a hal alakjával azonosította, amint az a római katakombákban talált ábrázolásokon is látható.

A mandorla egyike a számos, egymással összefüggésben álló szimbólumnak, amelyek célja, hogy egy, szavakkal nem, vagy csak igen-igen nehézkesen és fogycatékosan kifejezhető végső, spirituális tény megjelenszenek. Ha a szimbolikus megközelítést megértjük, nemcsak azt fogjuk tapasztalni, hogy világos és koherens, de azt is, hogy illetékességi körébe von más módszereket, vagy legalábbis szoros rokoni kapcsolatban áll velük, minthogy ez az együvé tartozás a misztikus vagy okkult közlési rendszerek természete.

A szimbólum sokféle vonatkozása közül ebzetes kirándulásként vegyük szemügyre a jól ismert Kört, Egy Középpontjából indul ki a végtelen számú sugár, amelyek összekötik a Középpontot és a kerületet. Ha úgy tekintjük a Középpontot, mint

bármely idea egyetlen alaptételét, a végtelen számú sugár mindegyike egy önálló és sajátos közéletést képvisel, a kerülettől a Középpont felé, és minél távolabb vannak a középponttól, mindegyik annál különlegesebbnek és egyedülállóbbnak ítéli magát. Közéletésük során egymáshoz is közéletnek, s a Középpontba érve nemcsak azzal egyesülnek, de egymással is. A szimbólumok esetében pontosan ugyanez a folyamat megy végbe. A láthatatlan Jelentés, vagy Idea számtalan szempontra, aspektusra oszolv mutatkozik, s ezek mindegyike tartalmaz az eredetének valós természetére való utalást. E vonatkozások mindegyike azonos abban, hogy a Középpontról beszél, eredeti funkciójuk pedig, hogy jelezzék e közéleti lényeg hatósugarát – példánkban a kerületet. Hasonló a helyzet a szimbólumok különböző megközelítési rétegeivel. Ezekből minimálisan *Három*, vagy ennél jelentősen több létezik. E kijelentés magyarázata az a tény, hogy minden *Egész* vagy *Teljes* kétős természetű, amennyiben leledzhet a *Lappangás* és a *Cselekvés* állapotában, következésképp kifejező tevékenységének, közlő állapotainak legalacsonyabb száma csakis a *Három* lehet.

Érintőlegesen megemlíthetjük: miközben a Sugarak egyre jobban megközelítik a Középpontot, nem veszítik el saját individualitásukat. Ez mindvégig megmarad, ám fokozatosan egyesül a szomszédos Sugarakéval, és mindinkább képessé válik arra, hogy felfogja és magáévá tegye a többiek által kínált és képviselt, eltérő szempontokat.

A Középpont ebben a tekintetben egy közös eszmeiség minden fontos vonatkozásának egyesült megértésével egyelőnyegű.

A közös Lényeg tehát, amelyet minden aspektus a saját értelmezésében szemléli és világítja meg, következésképpen mindeme aspektusok fontossága nem külön-külön keresendő, mert mindegyik csak egy bizonyos cél szolgálatában áll, amely tehát őrajta keresztül és általa szemlélhető. A valódi Személyiségnek is ez a szerepe; olyan egyszeri és megismételhetetlen entitás, amelyben megcsillan a Végtelen Egy valamely aspektusa.

A Szimbolizmus fontos vonása tehát, hogy bármilyen konkrétummal, akármilyen részességgel foglalkozik is, voltaképpen egy, a Középponti Idea felé tartó sugár mentén halad.

Az egyes részességek, rész-vonatkozások általában egészen más képet nyújtanak, ezért a szimbolizmus egyik működése, hogy átforgálja, helyesbítse a hibás fogalmakat, és érvényre juttassa a Lényeg valódi mivoltát, amely a többi aspektusokkal és a Középponttal is természetesen kapcsolatban áll. Minthogy ez a folyamat az Idő és a Tér tartományaiban megy végbe, ezek valódi természetének nem ismerete késlelteti, hátráltatja a valódi cselekvést. Az emberiség történelme folyamán feljegyzett látszólagos csodák egyszerűen csak annak jelei, hogy a tudatlan elme szokatlan hirtelenséggel szembesült a Gnózis hatalmával, amely az adott esetben lehetséges legteljesebb formában nyilvánította meg önmagát.

Ezt a hasonlatot előszeretettel használták az ókori Kínában, ahol igen sokat írtak „a Létező Dolgok Középpontjáról”, s e létező dolgokat úgy tekintették, mint sugarakat, amelyek mindenütt jelenvalók, s amelyeket a Középpont ereje formál önmagas aspektusává.

Azt szokták mondani, hogy az okkult tudás felelőtlen terjesztése olyan, mintha tört adnánk egy tudatlan gyermek kezébe. Az atombomba az egyik közvetlen következménye annak,

amikor a tudatlan tömeg majommódra játszadozik az Élet Tényeivel, mint amilyen például a Demokrácia és annak sokféle következménye, amelyek megértésére és kezelésére még korántsem sikerült alkalmassá válnia. Valóban úgy áll a dolog, hogy „az igazság megvédelmezi önmagát”, és nem lehet sem felderíteni, sem ellopni, ám a tudatlan szellem nagyon is könnyen megteszi, hogy az igaz tényeket inadekvát módon alkalmazza, s ebből mindig katasztrófa következik. Ezekben az esetekben az igazság kártékony vagy pusztító zűrzavar formájában jelenik meg.

Egy nyilvánvaló példa, amely miatt máig szenved az egész világ: A Francia Forradalom idejében (feltehetően St. Germain gondatlansága, nemtörődomsége következtében) a cselekvő ember igaz és természetes állapotának hármasságának formulája – Szabadság, Egyenlőség, Testvériség – közvetlen, nyílt formában fogalmazódott meg a tudatlan tömegek előtt.

Ha egy értelmes ember csak egy percig is elgondolkodik azon, hogy a jelen körülmények között mik lehetnek ennek következményei, azonnal látni fogja, hogy képtelenség, még ha a veszedelem teljes nagyságát nem méri is fel. A veszélyt pedig nem az jelenti, hogy megvalósíthatatlan, hiszen nagyszerű eszméről van szó, olyanról, amelyet, ha ma még lehetetlenségnek tűnik is, távoli célként szüntelenül szem előtt tartani helyénvaló dolog. A veszedelem abban áll, hogy a tudatlan elme olyan állapotot előfeltételez, amelyben öneki akkor, ott és azonnal támadnak mindennemű jogai, s eképpen rögtön mozgásba lendül az irigység, a mohóság és az önzés, mert ezek a tudatlansággal mindig is együtt járnak, s most a társadalom szintjén nyilvánítják meg önmagukat, elmosva az igazságosságot, az önbecsülést és az erkölcsöket, s általában megteremtve a lealjasulás káoszát, amelynek mocsarából kievickélnünk máig sem sikerült.

A spirituális valóság nem nyilvánulhat meg egymással ellentétes formákban, kivéve a már említett módon: mint középpont, amely formáló erőként hat minden irányból nézve és minden körülmények között.

Nyilvánvaló, hogy a hamisságok és hazugságok által eltorzított, tudatlan elmék nem lehetnek sem szabadok, sem egyenlők, a legkevésbé pedig testvériek. Ha az ilyen szellemi állapotban lévő embereket eltölti az a tévhit, hogy szabadok, egyenlők, és mindannyian egymás testvérei, abból nem következik más, mint testvérgyilkosság, börtön, és mindenki által, mindenki ellen viselt háború. A régi időkben ilyesmi nem fordulhatott elő, mert a nép vezetői mindig a Bölcsesség Beavatottjai voltak, és gondosan ügyeltek arra, hogy titokban maradjon minden, aminek titokban kell maradnia. Mindeközben pedig iskoláikban, az okkultizmus egyetemlein képezték azokat, akik alkalmasak voltak rá, hogy újjáformálják önmagukat, és másokat is oktassanak arra, hogy ezt tegyék.

Vagyis tehát: csak az ön-átformálás *mikéntje* az, ami oktatható. A tudatlan nem fosztatik meg semmitől. A maghasadás titkát például bölcsen rejtve tartotta az Adeptusok Testvérelete, és az egész emberiség javára lehetett volna fordítani, amíg önző vagy tudatlan emberek rá nem jönnek, hogy mi minden gonoszra alkalmazható.

Egy másik, noha csak képzeletbeli példa Orwell látomása, az *1984*. Ez az idő már nyugtalanítóan közel van, és úgy fest, hogy a legjobb úton járunk a rémálmom beteljesülése felé. Ez persze csak feltételezés, ámde logikus feltételezés azzal kapcsolatban, hogy mire juthat a kommunizmus – az *egyenlőség* –, ha

a széles tömegek kellőképpen révetegek, és hajlamosak rá, hogy a hazug propagandának bedöljenek. Az eredmény nem az egyenlőség lesz, hanem a vegytiszta zsarnokság, a rémuralom, a gyengék elnyomása. A mai helyzetben – olykor a legjobb szándékok nyomán is – igen könnyen támadhatnak, és Oroszországban bizonyos fokig már létre is jöttek efféle alakzatok. Komoly esély van erre mindenütt, ahol a *kollektív* hatalomra jut az *individuális* fölött, mert az egyetlen tényező, amely bármilyen javulást eredményezhet, az individuum, amely – ha csak egy-egy hajszálnyiival is – képes korábbi önmaga fölé emelni a közönyös tömegeket. W. B. Yeats-nek tökéletesen igaza volt, amikor kijelentette, hogy a Művészetben semmi sincs, amit ne individuumok alkottak volna meg, és ugyanez a helyzet az Életben is. Amíg a hamis egyenlőség fennáll, a szabadságnak helye nincs, a testvériség pedig eszébe se jut senkinek, mint-hogy nem is létezett soha. *Marx is csak egy individuum volt.*

A mandorla tehát egyike a lényegüket tekintve gyakorlati eszközöknek, amelyekkel a tudatlan és torz emberi szellemnek a követendő irány megmutatható. Az eredmény teljességgel attól függ, hogy milyen odaadással és kitartással követjük a kijelölt utat...

Az Út egyik fontos Hármassága, hogy a tanítványt először *Keresőnek*, aztán *Remetének*, végül pedig *Tanítónak* nevezik. Csak amikor a harmadik állapotba jut és Tanítóvá válik, akkor képes a másokkal való szoros együttműködésre, ahogyan azt a kör-hasonlat is szemlélteti.

Az első és legfontosabb dolog, amit a tanítványnak meg kell tanulnia és meg kell valósítania, hogy az Igazság és annak Törvénye Egy és Oszthatatlan, de alkalmazásának sokfélesége és hajlékonysága végtelen. Két egyforma eset nem létezik. Az Elv tehát Egy, de kifejeződése végtelenül sokféle és különböző. Ezeket a dolgokat itt említjük meg, jóval azelőtt, hogy teljességükben megragadhatóak lennének, ám részei a Szimbolizmus legbenső természetének, és folyamatosan fognak kibontakozni, és válnak érthetővé, ahogy előrefelé haladunk.

Ismét a fokozatok fentebb említett hármasságára utalunk: ez jelenik meg Prométheusz szimbolikus mítoszában is. (Prométheusz *kereső*; tevékeny, cselekvő individuum.) Ez a szimbólum már hetvenezer évvel azelőtt is létezett, hogy Aiszkhülosz felhasználta volna drámájában, amelynek csak egy töredéke maradt fenn. A mítosz a Jögi Útjának megjelenülése, és tartalmát nagyszerűen összegezte Sri Aurodobindo (általánosított *Jögi*-ja a tökéletesen harmonikus individuummal azonosnak tekinthető):

„A jögi túlhalad a Természeten és felkeresi a Természet Urát, hogy a túlnani hatalommal és világossággal térjen vissza.” – *mert az emberiség számára a menekülés egyetlen esélye az előrehaladás, akár elfogadja ezt a tényt, akár nem.*

Ha az Olvasó szemügyre veszi az 1. ábrát, látni fogja, hogy a két kör eredeti szembenállása, elkülönülése nemcsak része az átalakító folyamatnak, de ez szolgál amandorla létének alapjául is. Jól ismert tény, hogy a keleti Mesterek tanítványaik legsúlyosabb hibáit használják fel arra, hogy átformálódásuk alapjai legyenek. Az első esetben tehát amandorla önmaga azonos a hibával, amelynek helyrehozására létrehozott. Első tevékenysége azonban, hogy ezt a kettős szembenállást átalakítsa egyetlen ábrává, amely kifejezi a szembenállásban rejlő igazságot, ti. az androgynitást. Ez – mint később látni fogjuk – értelme legvégső kitágulásáig áthatja a teljes szimbólumot.

Aurobindo a *The Synthesis of Yoga* című könyvében világosan beszél a kérdőről:

„A spirituális élet . . . visszatérhet a materiális (fizikai) világba, és önmaga nagyobb teljességének elérésére használhatja azt . . . felhasználhatja minden megjelenési formájában . . . ugyanazt az Igazságot, Szépséget, Szeretetet és Gyönyörűséget. A védikus formula – *az Én mindenben, minden az Én-ben, és minden, ami Én-né válik* – e mindent felölelő jógakulcsa.” *Ez azonban teljességgel azon múlik, hogy az Ego helyét az Egyetlen foglalja el, vagyis minden a dolgok és használatuk átlényegülésétől függ.*

„A spiritualitás számára lehetséges, hogy az anyagi (fizikai) valóságot a saját hasonlatosságára formálja át. . .” – és éppen ez a szimbolizmus feladata.

A megkövetelt felsőbbség mindenki számára csak a saját, személyes tapasztalatán keresztül érhető el, s amíg ez be nem következik, az ember a másokkal való közös és eredményes tevékenységre képtelen.

Ideális közösség nem jöhet létre tökéletlen individuumokból, bármily tökéletes legyen is az elképzelés. A Középpont felé közeledve, s fokozatosan felismerve az Egyetlen Én-t és annak tevékenységeit, válnak az individuumok mindinkább alkalmasakká arra, hogy csoportként működjenek, különösen abban az esetben, ha egyetlen Tanító irányítja haladásukat. Eképpen tárgyasul a Nap és a bolygók általános, kozmikus eszméje, az ókori misztérium-iskolákban és mai, modern körünkben egyaránt.

A módszerek megformálására tett kísérleteket a vaskalaposság, a hipokrizis, a bigottság, a mások zaklatása, a boszorkányüldözés követi (ahogyan az minden ismert vallás példájából jól látható), és elvesztése, szétfoszlása mindama spiritualitásnak, ami eredetileg a hajtőerejük volt. Minél szilárdabban állítja magáról egy vallás, hogy az Igazság egyedüli letéteményese, annál romlottabb és elvtelenebb lesz az eredmény, mert ez a legnagyobb valótlanság, ami csak megfogalmazható.

Egyetlen kulcs és egyetlen Egyetemes Törvény létezik, amely egyénileg is alkalmazható, vagyis semmi más nem kell szem előtt tartani, mint azt, hogy minden, ami azt állítja magáról, hogy az egyetlen lehetséges megvilágosodást képviseli, vagy valamely univerzális panaceát birtokol, szükségképpen hamis. A szimbolizmus a maga valódi alakjában – s ez könnyen belátható – kézzelfogható kifejeződése annak a Törvénynek, amely közvetlenül, egyéni intuíció útján csak hatásaiban, „gyümölcsében” megragadható.

A mandorla szimbólumban, amikor a Középpontban létrejön a Találkozás azzal, ami kimondatlanul ott lebeg a Törvény mögött, a Tanítvány tudatában megkezdődik a Mentális, Pszichikai és Fizikai rétegek átalakulása; az a folyamat, amely soha nem megy végbe kétszer ugyanúgy. Azt a tanácsot kapjuk tehát: *ne ítélj mások felett, hogy magad is meg ne ítéltesél.* A folyamatok eredménye felől már alkothatunk ítéletet, s nem azért, hogy ócsároljunk másokat, hanem hogy ítéleteink vezessenek bennünket saját utunk során.

A görögök a maguk misztérium-iskoláiban arányok formájában ismerték a mandorlát. Ők a Szimmetriának: a téri alakzatok egyesítő mértékének voltak a beavatottjai.

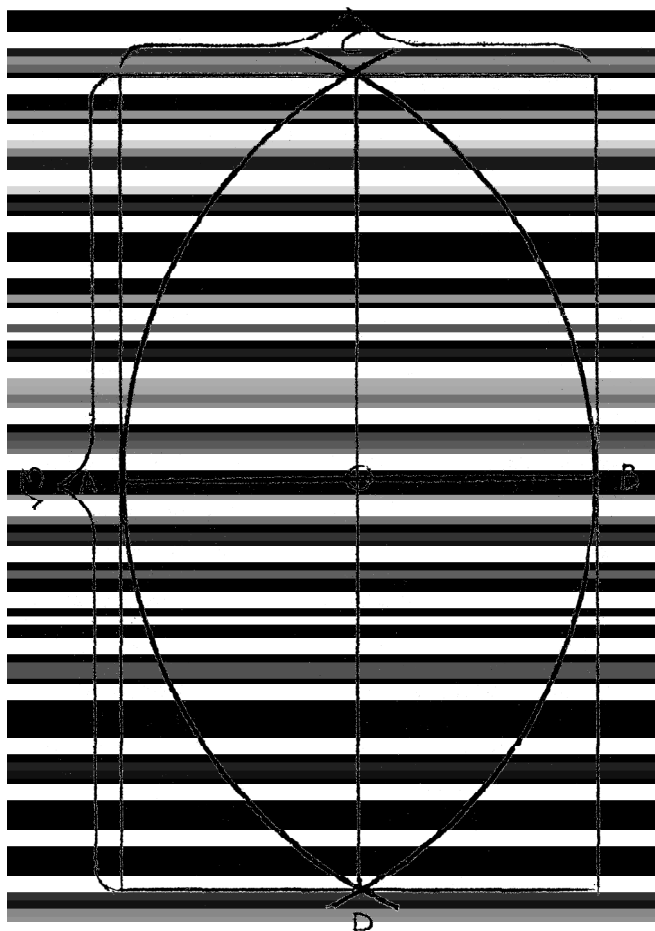
E fejezet összegzéseként: a mandorla szimbolikus célja és jelentése: bizonyítani, hogy tudatlan szellemiségének átformálásával a Kereső kezdi megpillantani önmaga és az Ismeretlen

Egy azonosságát, s ezáltal ennek számtalan aspektusát, amelyek együttesen alkotják Kozmoszt. Ebben a tekintetben párhuzamosak a görögök és Srí Aurobindo Hármasságai: „*a Végtelen egyszerre transzcendens, individuális és univerzális*”, és: „*hogy felfedezzük önmagunkban a spirituális lényt, és másokat is ugyanehhez a felismeréshez segítsünk – ez az ember igazi feladata.*”

A mandorlában ez az ábra alsó és felső része közötti különbségben mutatkozik. A pusztán külső változás, mint például a test, az érzések, a szándékok módosulása, ha mégoly alapvető is, semmin sem változtat. Az ember az marad, ami volt. A görögök által célnak tekintett testi tökéletesség, a középkori Európa odaadó vallásos áhítata, a Kelet filozófiai felismerései és a közelmúlt szellemi vívmányai mit sem változtattak az ember bestialitásán, tolvaj természetén, becstelenségén és gyilkos hajlamain. „*Csak a spirituális változás eredményezhet valódi, lényegi különbségeket.*” A spirituális változás pedig a megújulás.

Ez hát a mandorla, és a hasonló szimbólumok világosan megfogalmazott jelentése. Voltaképpen kinyilvánítja és megmutatja nekünk, hogyan kell beteljesítenünk az ember egyetlen igaz feladatát: hogy akármilyen körülmények közé is kerülünk, legyünk az Isteninek kifejeződései vagy visszatükröződései, ez a feladat pedig megköveteli, hogy formáljuk át jelenlegi gondolkodásunkat, változtassuk meg szavainkat és tetteinket, ahogyan azt brit őseink oly világosan látták több, mint kétezer évvel ezelőtt.

Makovecz Benjamin fordítása

A mandorla és befoglaló négyszöge. A két szimmetriatengely aránya, illetve a téglalap oldalaránya 1:1,732

Salamin Ferenc

A TARCALI KIRÁLYUDVAR ÚJJÁÉLESZTÉSE

TISZTELT HÖLGYEIM ÉS URAIM!

A Királyudvar épületének 400 éves sorsa híven tükrözi Magyarország sorsát, mutatja a magyar történelem korszakait. Az 1500-as évek végén már feltehetően létezett az L alakú utcai szárny;

- 1630-ban Rákóczi György és felesége Lórántffy Zsuzsanna lett a tulajdonos;
- 1644-ben leltár készül az épületről, mely leír minden helyiséget és berendezési tárgyat, a pincéket és azok tartalmát, valamint az udvaron lévő kutat is említi;
- 1678-ban a törökök és az európai felszabadító csapatok harca következtében leégett, csak a puszta falai maradtak;
- 1707-ben Rákóczi Ferenc tarcali látogatásakor még ugyanilyen állapotban lehetett, hisz a század elején készült uradalmi összeírás szerint az épület még mindig lakhatatlan;
- 1750-70 közé tehető az épületek felújítása és a királyi birtok, azaz a koronauradalom központjává válása;
- 1799-ben készült tervek szerint alakult ki a hátsó és oldalsó szárnyak mai állapota, 1857-ben Ferenc József császár jár az épületben, s részére fejedelmi lakosztályt alakítanak ki;
- 1920-40-es évekre uradalmi központ szerepét elvesztette, gazdasági épületként működött, valamint cselédlakások voltak benne;
- 1950-es évektől a borkombinát is főleg gazdasági épületnek és szolgálati lakásoknak használta;
- 1990-es évekre az épület nagyon rossz állapotba került, a falak vízesek voltak, a tető több helyen beszakadt és beázott, általános elhanyagoltság volt jellemző.

Az épület ismét elnyerte régi fényét. Eleganciáját, nagyvonalúságát egyszerűsége adja: a ritmikusan ismétlődő boltozatos árkádok, a faragott faoszlopok, az ablakkeretezések és Tóutcai homlokzatosztások nemes visszafogottsága, melyek mind a több száz éves hangulatot és a tipikus tokaj-hegyaljai udvarház karakterét állítják vissza. Most ismét lehetőségünk van arra, hogy megmutassuk erőnket, mely a szívünkben és a fejünkben van, s nem a zsebünkben.

Befejezésül még egy gondolat. Egerszegi Krisztina egyszer egy riportban azt mondta, hogy nem lehet szavakkal leírni azt az érzést, amikor az ember a dobogón áll és hallgatja a Himnuszt. Abban a néhány pillanatban értelmet kap az a sokéves küzdelem, az éjjel-nappali kemény munka, a hajnali fölkelések.

Az építész is valahogy így van ezzel, amikor itt áll a megnyitón. Köszönöm megbízóimnak, hogy lehetővé tették átélni ezt az érzést, a különbség csak annyi, hogy most mindnyájan a dobogón állunk.

Köszönöm a figyelmet.

*(elhangozott a Királyudvar megnyitóján,
2000. június 9-én)*

Kovács Ágnes
A SZŐLŐ AZ SZENTEBB NÖVÉNY

Délre hosszú, hosszú rónaság le egészen a Tiszáig; keletre az egykori tűzokádó, a tokaji hegy, mely magában áll, mint a hadsereg előtt a vezér. Ott áll magas fejével, kék köpönyegben, komoly méltósággal; tövében Tarcal városa. Éjszakra a többi hegyaljai hegyek, hosszú sorban; alattok Talya és Mád. E városokban laknak, e hegyeken, az öröm istenei, innen küldik szét a világba apostolaikat, a palackba-zárt aranyszínű lángokat.
(Petőfi Sándor)

A borkóstoló a tokajitól valami különlegeset vár, ami feldobja akárcsak annak idején az isteneket. De a kóstolást bizony meghatározza, hogy kinek-kinek milyen az „érzelmi intelligenciája”.
(Demeter Zoltán)

Ha az embernek odaszokik a szíve Hegyaljára, egyre gyakrabban tekereg a hegyek között, egyre élesebb szemmel figyeli az ott élőket, kutatja azt a szívósságot, ahogy évszázadok óta gondozzák a tőkéket. A szőlő az szentebb növény volt itt a Hegyalján minden más növénynél. A szőlővel való foglalatosság a magasabb minőségű újjászületés misztériuma.

A Duna és a Tisza tájékán évezredek óta megbecsült növény a bortermelő szőlő. A Kárpátok védő ölelésében már időszámításunk kezdete előtt természetették a kelták, akik a Balkánon és görög területeken ismerték meg a borkészítést. A Dunától nyugatra pedig, a római provinciában időszámításunk első évszázadaiban virágzóan folyt a szőlőművelés. A hazai borkultúra nagytáji differenciáltsága e két pólusból eredeztethető.

A XI. századtól a szőlő a magyarság egyik legkedveltebb növénye lett. Okiratok, alapítólevelek, adománylevelek egyik központi témája a szőlőskertek birtoklása, a szőlőművesek számának meghatározása. Különösen a városok környékén és az egyházi birtokokon terjedt gyorsan a szőlőtermesztés és a borkészítés. A Szerémség, a középkori magyar királyság legjelentősebb borvidéke török fennhatóság alá kerülését követően, a XVI. század közepétől a magyarországi szőlőtermesztés meghatározó területévé – a tolnai dombvidék mellett – Tokaj-Hegyalja lépett elő. A tokaji bor virágkorát a török hódoltság hozta. Ettől az időtől vezették be az évente háromszori kapálást, a rendszeres trágyázást, és kezdték meg a napjainkig

uralkodó szőlőfajták termesztését, illetve a híressé vált borfélések előállítását. Ekkorra alakult ki az aszú és a szamorodni készítésének többé-kevésbé egységes gyakorlata. A hagyomány szerint Szepsi-Lackó Máté, Lórántffy Zsuzsanna udvari lelkésze ajándékozott először maga készítette aszút úrnőjének 1630 húsvétján, a sátoraljaújhelyi Oremus-dűlő szőlőjéből. A tokaji bor hírnevének növekedésében nagy szerepe volt Rákóczi Ferenc fejedelem borajándékainak; szabadságharcához támogatókat keresve a remélt szövetségeseinek kedveskedett vele. A francia, a porosz és az orosz uralkodói udvarokba rendszeresen küldte a tokaji hegy borait.

A nagy filoxéria-vész (a szőlő gyökerét megtámadó kártevő, tetű) 1875-től 20 év alatt végigpusztította összes szőlőterületünk 2/3-át, kötött talajon szinte a szőlőállomány egészét. Míg a lankás lejtők az ellenálló amerikai alanyfajták meghonosításával újra be nem népesültek, Hegyalja bortermelése pangott.

Jelenleg az európai piacokra leginkább a nagyobb gazdaságokból jutnak ki a nemes borok; a hegyaljai borvidéken élen állnak az elmúlt évtizedben megjelent új, külföldi tulajdonú borházak, összefüggő nagy (száz hektár körüli) földterületeket felvásárolva: *Disznókő* és *Degenfeld* Tarcalon, *Hétszőlő* Tokajban, *Oremus* Tolcsván. Nyugati minták alapján *chateau*-kat alakítottak ki, a termőterületekkel összekapcsolt feldolgozó-kiszolgáló egységgel. A versenyben igen határozott arculattal kell kiállni; ennek része (magán a bor-címken is) a jó nevű építészekkel tervezetett borház, az a hangulat, amit ezek a hegyoldalba komponált házak sugároznak.

A dunántúli szőlőhegyekkel ellentétben a hagyományos észak-magyarországi gyakorlat szerint a szőlőfeldolgozás és a bortárolás bent történik a településeken, és a szőlőhegyen csak néhány ideiglenes kunyhó áll. Van valami tiszteletadás abban, ahogy a földeket *csendességben hagyva* maga a gazdaság épülete a házak közt talál helyet. Évszázadok óta teszi ezt a *Királyudvar*: régtől beékelődve, helyt foglalva áll Tarcal közepén.

A települések itt erős karokkal kapaszkodnak a hegyek lábába, ősi szerkezetben összecsomósodtak az utcák, a szőlőhegy öröködi legfelül.

Eredetileg a Nagy hegyet nevezték Tarcal hegyének (Turcol, a honfoglalók egyik vezére nyerte el ezt a vidéket, ahogy versenyt vágatott a hegyre lovával), később átvonódott e név a hegy nyugati lábánál kiépült ősrégi településre.

Tarcal az Árpád-kor kezdetén és az államszervezőskor teljes területével királyi várföld volt. Az 1400-as évek legvégén elnyerte a mezővárosi rangot, Tokajt is megelőzve Tarcal volt

A helyreállított Királyudvar alaprajza: az előző oldalon a helyreállítás előtti, ezen az oldalpáron és a következő oldalon a helyreállítás utáni állapot.

e vidéken a legnagyobb kiterjedésű és legnépesebb település. A szőlőművelés és borkereskedelem, a nagymérvű és speciális szakértelmet kívánó munkával a várossá fejlődés alapjává lett. A Rákóczi-szabadságharc bukása után a város ismét a Királyi Kamara fennhatósága alá került. A lázadók javainak elkobzása a kamarát tette a vidék legnagyobb birtokosává. Az 1848-ig tartó nyugalmas időszak a város gazdaságának fellendülését, népességének növekedését eredményezte. Virágkorát élte a szőlő- és bortermelés, ami anyagi jólétet biztosított a városnak. Boráról 1786-ban Kazinczy Ferenc így írt: fokkal jobb a Tokajinál. Tarcis jó fekvésű szőlőterületei

és kiváló bora miatt a honfoglalástól kezdve mindig kapcsolatban volt az ország mindenkori uralkodójával és főembereivel, a különleges minőségű tarcali borokra mindig igényt tartottak.

A koronauradalom építészeti emlékei kifejezéssel illették a királyi, ill. a Királyi Kamara tulajdonában lévő birtokokat. A Királyudvar az első, alapjaiban és zömmel falaiban is a legrégebb ilyen épület Tarcison (a másik kettő a Rákóczi-borház és Andrassy-kúria). A koronauradalom központja volt, nevezték Nagy Curiának, meg Rákóczi-háznak is. Az épületegyüttes zárt udvarával tipikus, középkori értelemben vett főúri udvarházat képvisel.

Ahol a templomtornyok kijelölik Tarcis közepét a hegy lábánál kanyargó ősi kereskedő útvonalon, ott találjuk a borászatot. Széles utcafrontjával rangos helyet hasít ki a Nagy utcán, a hangulatos, bazaltkockákkal kirakott teresedés mögött feltárul az udvar. Tagozatos, erős téglapillérek között a felújított, áttört, kovácsoltvas kapu fogadja a betérőt. Mellette egy kis építmény rejtja a gázfogadót, és a szeméttárolót – tömör téglából szépen kirakott vízvető kalappal, s széles vaspántokból font új rácsozattal. A meglévő kerítés szerkesztését folytatva újlag épült, ötletessége és alapossága jellemző az egész udvarház rendbetételére.

A nagy, nyílt területeken aszúsodó szőlőfürtök betakarítása után a bor előkészítésének ad keretet a különleges klímájú, belső zárt udvar (24x56 méter). Az épületszárnyak mentén körbefut egy bazaltkockás út, illő módon nagy teret hagyva a középső, ligetes zöldfelületnek.

A belső árka-dos-boltozatos nyitott folyosók, a visszaállított kútház (1644-ben az udvar közepén álló, négyoszlopos, fedett, láncos kútként említik), s az udvar közepén koruknál fogva is tekintélyesen álló óriásfák megidézik az egykori reneszánsz udvarházat, életörömből és a szellemi tudatosságából eredő nyugodtságot.

Itt egy régi műemlék házat kellett felújítva megmenteni, és eredeti funkcióján belül új technológiával összebékíteni.

Salamin Ferencnek, a helyreállítási és átalakítási munkák tervezőjének (szerencsi főépítésként nagyon következetesen figyeli a régi házakat ezen a vidéken, ismeri sajátjait, anyaghasználatukat, részletképzésüket, a már eltűntetett vakolatarchitektúrát) Gulybán Ede, Márton László Attila és Salamin Miklós voltak segítségére.

Az ő érdemének tartom, hogy a megújult udvarháznak nincsenek ipari részletei, sem középület jellegű, attraktív elemei. Az öreg, testes falak, az álló ablakok, az elszeggett, keretezett nyílások igen erősen sugározzák a hajdan volt, ma is követhető

értékrendet. A tervező az anyag iránti alázattal, ötletesen oldotta meg az új igényeket. Építészként kézbe tartotta az udvarházhoz illő világítótestek kiválasztását (a homlokzatokon elhelyezett, egyszerű vonalú, mívés formájú fém falikarok példázák), a gépészeti szerelvények, műanyag elektromos dobozok (vagy akár egy gázfelállítás) elrejtését, és a megfelelő színek anyagokhoz párosítását. A felújítás során minden tető bontott cseréppel készült, a kültéri padlóburkolatok természetes kőlapok lettek, a beltéri burkolatok mennysége a minimális, egyszerű, vakolt felületek dominálnak (a szükséges falszakaszokra szárító vakolat került). A nyílászárók többségét újragyártották, a technológiai helyiségeket a megörzött, régi vasrácsok védik.

A mádi kő talán az egyetlen új anyag, amit Salamin Ferenc betervezett a felújítás során. Elegáns megoldás a bejárati hatalmas kötömb: fűrészelt lapján a borászat nevét fém betűk hirdetik. A karakteres, puha terméskő használata a nagy udvarban (mellvéd, fedkövek) kellően visszafogott. Egyedül az új lakóudvar kialakításánál használta szabadabban az építész ezt a követ, de csak az anyag szerkezetében is benne rejlik a játékosság erejéig.

Körbejárva az épületszárnyakat igen sok tér dicséri a ház egykori és jelen építőit. A déli, irodai szárny az újkori befalazások megszüntetésével végigjárható lett, 50 méter hosszan tereméből terembe nyit az ember. A jóarányú irodahelyiségek minkét oldalról kapnak megvilágítást. Áttört fények ezek, hisz a (rendbent, kikövezett) szárazárok felől ligetszerű fiatalabb fák zöldjét látni, a belső udvar felől pedig a vakolt, falazott mellvédű fatornác tompítja az árka felől visszatükröző déli fényeket.

Még a felújítások folytak, mikor az első szüret (az 1999-es év) próbára tette az először átadott feldolgozó épületrészt. Ennek ma is látható szerkezete, tömegképzése 1800 századfordulóján alakult ki. A nagy csarnoktér öntöttvas oszlopait meg lehetett menteni a gépek átgondolt elrendezésével. Új borászatokban a technológia köré tervezik a házat, itt a házba igazították be a technológiát. A falak kerámia csempe burkolását szerencsésen csak az észszerű magasságig végezték (nincsenek mennyezeti csempézett termek).

A Királyudvar Nagy utcára néző legrégebbi, L-alakú szárnya rangos, főúri lakóház (boltozatos terek, pórfödémek, parkettás szobák). Funkcióját megtartották, szépséges részleteit feltárták: a befalazott boltozatok kibontásával újra használható lett a beforduló árka sor, láthatóak a reneszánsz, tagozatos kökeretek, s a lakosztály nagy fogadóterét gazdagítja a nyerstégla felülettel megörzött, nyitott tűzhely bűvőtere. Sajnos, az apróbb kiszolgáló terek (vízes helyiségek) kényszerűen megosztanak néhány utcai termet, s a régi ablakokon bejutó fény csak kiegészítő megvilágítással elegendő. Az utcai ostorfák megritkítása segítette az így átláthatóbb külső homlokzatnak.

Az amerikai tulajdonos lakosztályának külön utcai bejárata lett egy elkülönített kerten át. Az udvarház titkos kertje ez. A nagy ház léptékét visszacsendesíti a vaskos oszlopokon nyugvó fedett terasz, a kerítés falában megbújó új garázsépítmény, és az új kökerítés játékos fazonja.

A Királyudvar borásza, Szepsy István és Demeter Zoltán szerint a bor tulajdonsága nagy részben kint dől el a földeken. A bor kezelésekor a lehető legkevesebbszer kell aktívan beavatkoznia a borásznak (egész másképpen kell dolgozni), inkább csak őriznie kell, ami magától végbemegy a borban – a titok csak a természetben van. Érveik szerint csupán visszamenni a régi, eredeti mennységekhez, amit a tokaji aranykorban csináltak – eltalálva a gyökér, a lomb és a fűt arányát. Ez hasonlatosnak tűnik az építész viselkedéséhez, ahogy a házat hagyta a régi aranykor szerint életre kelni.

A napon érlelt szőlőszemek a föld alá bújtatott hordókban érnek össze isteni nedűvé. Az épületek alatti pincének három lejárata van, nyolc különböző méretű tere fogadja be a hordókat. Két legnagyobb terme – legszeleesebb leállással, gyönyörű boltövekkel – az öreg lakóház alatt van; testes méretekkel, légies szerkesztéssel. Az a konstrukció, ahogy a boltív egy negatív falhoronyból bújik elő a félköríves boltozat falában, igazi mestermű.

A házban folyó munkához meg kell teremteni a megfelelő keretet nyújtó méltóságot. A ház nem csak élet- és munkatér. Sokkal több. Szimbólum, biztonság, tartozás valahova. A ház közösség, filozófia, gyakorlat is egyben - *mondja Szepsy István.*

100 hektáron, öt község határában, első osztályú történelmi dűlőkben vannak a Királyudvar szőlőterületei. A hegy erős tagoltsága, hegykúpjai, mélyvölgyei s egyéb felszíni formái eredményezik, hogy szinte minden völgynek, dűlőnek más és más éghajlati jellegzetessége, sajátos mikroklímája van. Az ilyen területek megműveléséhez, a különböző talajtípusok megismeréséhez érzékenység kell, s nem nagyüzemi módszerek. A tőkék sokfélesége és a radikálisan visszafogott terhelés meghatározóak (rövidmetszés, kettős zöldszüret, a magasabb fűt lekerül a hajtásról). A Királyudvar borásza az ekképp válogatva leszedett termést külön hordókban kezelik, kísérletező kedvük szerint. Mindent kockáztatnak a legmagasabb minőségért: harmónia, komplexitás és hosszúság *mesterhármását* találjuk édes, fehér boraikban. Módszerük Tokajban is egyedi, magas minőségű aszút eredményez – szándékaik szerint közel áll a Tökéleteshez.

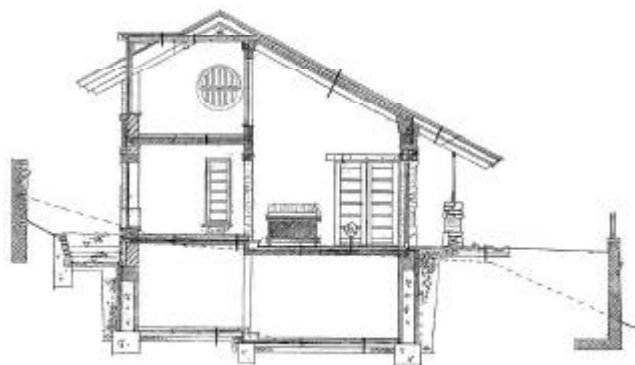
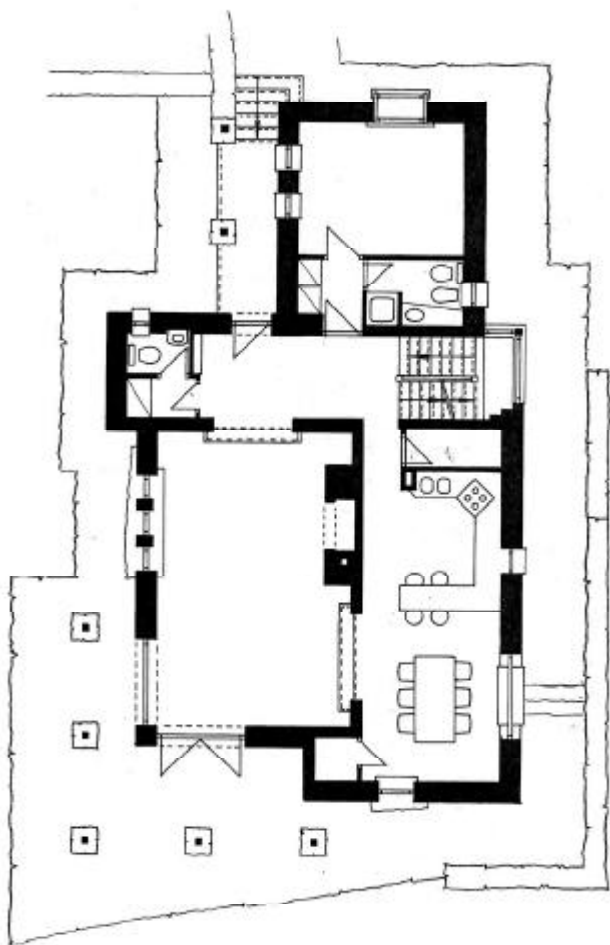
Szepsy István abból a családból való, mint az aszúbor első, ismert készítője, Szepsi-Lackó Máté (1576-1633). Kísérletező kedvük – egy új minőség felé – mindenképpen feismerhető.

Gratulálok az építésznek, hogy munkájával ezt segítette.

Varga Csaba
TESTVÉRHEGYI CSALÁDI HÁZ 1999-2001

Az épület az Óbudai hegyek egyikén épült, szép panorámával a környékre. A terület erős lejtése, ugyanakkor szűk volta miatt a ház támfalak közt (alatt-fölött) áll. A házat a hagyományos anyagok jellemzik: terméskő, nyerstégla, pácolt fa, cserép, vörösréz. Vastag (51-55cm) téglatermésű falakkal készült, ahol a nyerstégla a belső tér nagy részén is megjelenik. A kivitelezést nem egy kivitelező cég végezte, hanem egymástól független mesteremberek. Így az építési költségen jelentősen lehetett spórolni, viszont fokozott odafigyelést igényelt.

SANTIAGO CALATRAVA TERVE A CANAL GRANDE NEGYEDIK HÍDJÁRA

Kevés városban van annyi kisebb-nagyobb híd, mint Velencében. Bármennyire is közös a hidak funkciója – azaz összekötnek – mindegyik sajátos szereppel rendelkezik. A velencei hidak a város szövetében külön feladatot is ellátnak, azaz találkozási és viszonyítási pontok is.

A Canal Grande két pontjának összekötése nemcsak közlekedési, de történelmi szempontból is különleges jelentőségű, ezért az új hídnak szorosan kapcsolódnia kell három elődjéhez, a Ponte di Rialtóhoz, (1588-1591), a Ponte degli Scalzihoz, (1934) és a Ponte dell'Accademiához (1932, újjáépítve 1984). Mind a megbízó, Velence városa mind a tervező, Santiago Calatrava tudatában van a terv különleges fontosságának nemcsak Velence, hanem a világ számára is.

A híd közlekedési és egyéb szempontokból egyaránt kulcsfontosságú helyen van. A Santa Lucia pályaudvar egyik oldalát köti össze a Piazzale Romával, s a vasút felől érkezők számára a dél felé való közlekedésben a várossal az első találkozási pont, ugyanakkor a déli területet a Piazzale Román keresztül összeköti az északival. A híd szimbolikus jelentősége sem elhanyagolható:

az oda látogatók számára új kilátó pontot nyújt a Canal Grandén. Feladatának megfelelően a híd nem elszigeteli a két gyalogjárót, hanem egyesíti, integrálja őket.

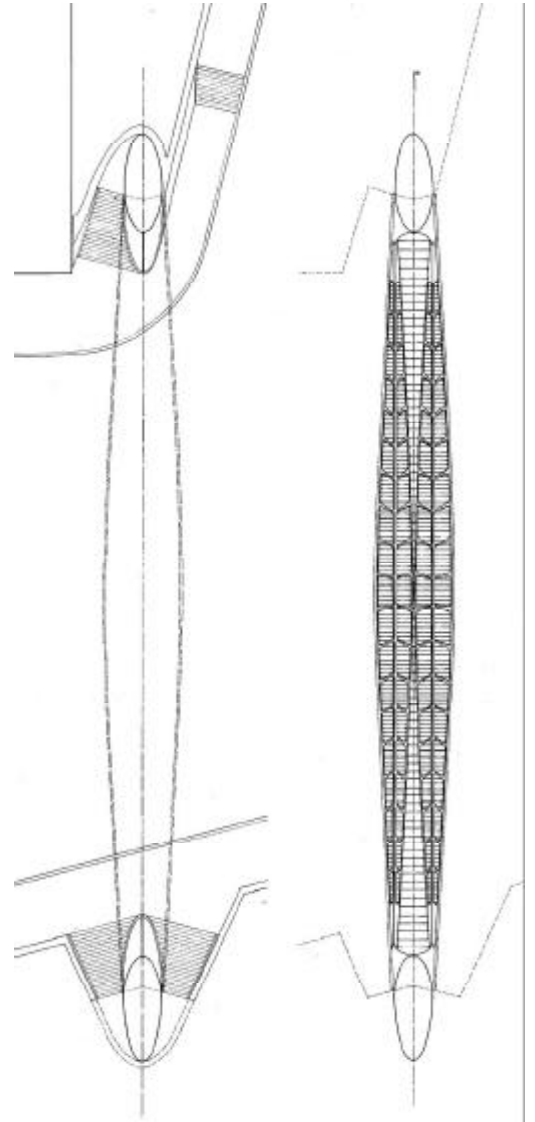
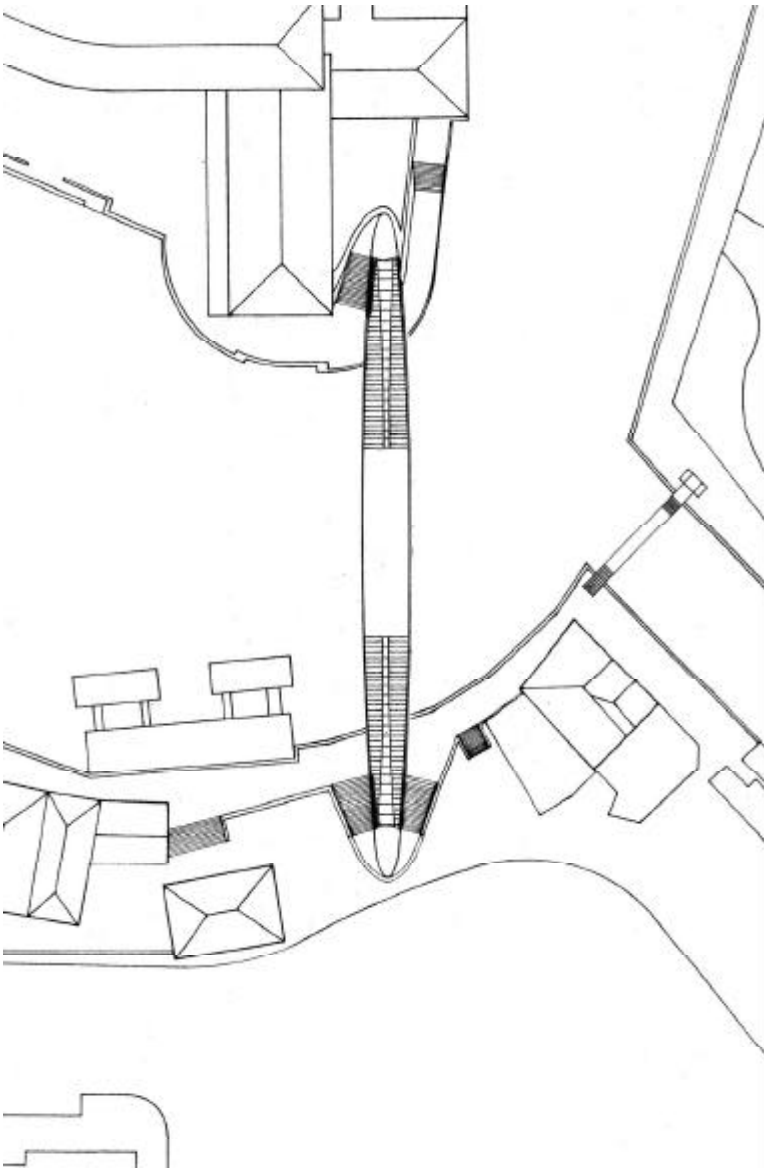
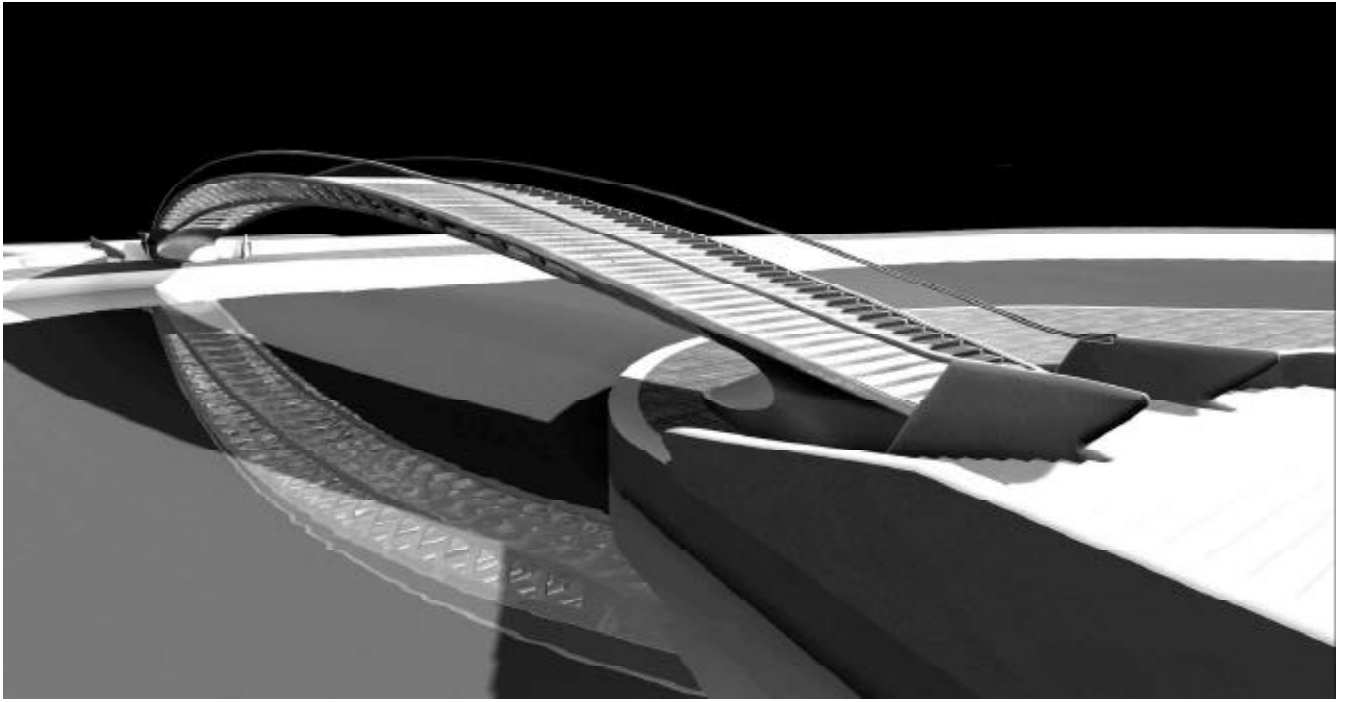
A feszítávolság, ha csak az acélszerkezetet vesszük figyelembe, 81 méter. Teljes hossza azonban, a lépcsőket is számítva, 91,5 m. Szélessége a középső rész 9,3 métere és a híd elejének 5,8 métere között változik. Szintmagassága 3,1 méter az elején és 8,72 m a legmagasabb pontján.

A híd ív alakú, sugara 180 méter. Szerkezete diagonálisok nélküli raszter, vertikális gerendázatból és hosszanti ívekből áll. Keresztirányú metszete két, felül és alul ívesen összekötött háromszög. A szerkezet a vízi közlekedéshez szükséges mértékben ereszti át a fényt.

A híd két félhold alakú beton támasztéka nem foglalja el a teljes parti szélességet, hanem lehetővé teszi, hogy a partokról le lehessen jutni a parti gyalogjáróhoz, azaz biztosítja alulról is a rálátást a hídra. A híd anyaga vasbeton, rozsdamentes acél és temperált üveg, valamint isztriai kő.

(olaszból fordította Fried Ilona)

ORGANIKUS ÉPÍTÉSZET VERSUS FUNKCIONALISTA MODERNIZMUS?

Előrebocsátom, hogy a címben feltüntetett kérdőjel nem hiba, és nem véletlen. Ezt a kérdést már nagyon sokszor tettem fel magamnak, és sokszor teszik fel nekem a hallgatóim. Ami azonban rosszabb, különféle változatokban az én számba adják nagyrabecsült kritikusaink, mert nagyon szeretnék bennem a funkcionális elveinek ellenségét látni.

Szeretnék rögtön az elején mindenkit megnyugtatni, hogy ilyesmiről szó sincs. Eltérő vélemény még nem jelent háborút, és számomra, aki hiszek a tárgyi és szellemi világ különféle jelenségeinek és főleg az emberiség együttélésének lehetőségében, ez problémát sem jelent.

A kritika az építészeti porondján történeteket két ellentétes álláspontot következményeiként könyvel el. Az egyik oldalon állnak az állítólag „kiváló” funkcionális modern (ill. neomodernista, neofunkcionalista, neokonstruktivista, minimalista, stb.) építészeti művei, melyek ugyan mennyiségüket illetően az építészeti összprodukciónak csak elenyésző részét jelentik, de teljesen uralkodó helyzetben vannak a világ építészeti folyóiratainak hasábjain, mint az egyetlen haladó irányzat, a jövő építészetének előképei; másik oldalon van minden további építészeti mű, amiről elvben nem érdemes beszélni és amelyeket úgy szoktak leírni, mint vállalkozói barokk, giccs (Matúš Dullát), „szép ház” (Ján Bahna), de nevezik organikus vagy regionalista építészetnek is, miközben nem felejtik el hozzátenni, hogy az összes ilyen törekvés egyformán tévút, egészen olyan megfogalmazásokig mint hogy „az ilyen építészeti általában a marginális, gyengék, periférián alkotó építészeti művelik, ott, ahol lényegesen alacsonyabbak a minőségi követelmények és ahol hiányzik a közeg a megfelelő kritikai állásfoglaláshoz” (Matúš Dulla).

Öszintén szólva, leginkább a szlovák építészkritikusok monolitikus tömbjének a „fundamentalizmusa” döbbsent meg, az arra való abszolút képtelenség, hogy más szemszögből is megvizsgálják az épületeket, minek következtében mereven elutasítanak minden más véleményt, azon az egyen kívül, amelyik a funkcionális modernizmus hagyományait isteníti. A legtragikusabb szerintem az, hogy egyszerűen képtelenek érzékelni a minőségi különbségeket a második csoporton belül (sajnos az elsőn belül is), és úgy látszik, hogy programszerűen hajigálják az összes „egyebet” egy kosárba. Gyanítom, sőt meg vagyok győződve róla, hogy egy „megrendelt nagytakarításról” van szó azzal a céllal, hogy még nagyobb teret biztosítsanak az előző csoport számára. Ez nem lep meg túlságosan a hivatásos kritikusok esetében, akik nem élnek át az alkotás megrázkódtatásait. Meglep azonban az alkotó építészeti ilyen hozzáállása, habár megértem, ha csatlakoznak a kritikusok kórusához, mert érthetőbbek és használhatóbbak lesznek a számukra.

Nézetem szerint azonban léteznek olyan általános elvek az építészet értékelésére (és ezek nagyon régi elvek), melyek az építészeti alkotás minőségének megítélésére szolgálnak, és nem volna szabad őket mellőzni. Mindenekelőtt gondolok:

– a városrendezési minőségre, az igazi összefüggések keresésére, az urbanisztikai fegyelemre és megértésre;

– a funkcionális minőségre, az egyes terek és építészeti elemek természetes funkcionális követelményeinek kielégítésére és a terek hierarchikus elrendezésére, az egyes szerkezetek és anyagok természetes tulajdonságainak kihasználására;

– az épület részleteinek minőségére, ill. átgondoltságára;

– az építészet kifejezőerejére, filozófiájára vagy küldetésére.

Míg az első három elvet az építészet elementáris, természetes alaptulajdonságaihoz sorolnám, melyek teljesítése ill. hiánya különbözteti meg az építészeti a nemépítészettől (tehát az építészeti ABC fogalmairól van szó, a józan ész követelményeinek teljesítéséről, melyeket az építészetnek kötelessége kielégíteni), a negyedik elv az a „többletérték”, melynek alapján – az első három megléte esetén – sorolhatjuk az építészeti művészet kategóriájába.

Ha elfogadjuk ezen elvek érvényességét (és kétlem, hogy érvényességük kétségbe vonható), akkor egyszerre más képet kapunk a mai építészetéről. Ha csak kicsit is objektívan tudunk ítélni, ahhoz a következtetéshez jutunk, hogy sok olyan mű, melyeket a modern funkcionális építészet fővonalához szoktunk sorolni, megszegi az urbanisztikai és építészeti alapelveket, míg a másik oldalon is könnyen fellelhetőek az igazi építészet ismerői, habár tisztában vagyok azzal is, hogy – főleg a negyedik elv teljesítése – további viták kérdése lehet. De elvileg megállapítjuk, hogy a *versus* szó az előadásom címében jogosan megkérdőjelezhető, az építészet értékelésének kritériumait nem a stílusok körében kell keresnünk, mivel attól függetlenül találhatunk minősíthető és minősíthetetlen megoldásokat.

Természetes, hogy az ilyesfajta megítéléséhez szükséges bizonyos érzékenység, melynek elvesztése esetében – főleg, ha építészetről van szó – nincs sok esély elvi fordulatra. Olyan példákra gondolok, mint Roman Koucky, cseh építész, aki nemrég egy pozsonyi konferencián a történelmi környezetbe való építésről kijelentette, hogy nem lát semmi okot arra, hogy a mai építészetben ne lapos tetőt használjanak! Én ezzel ellentétben azt hiszem, hogy az az érv, hogy ma jobb minőségben tudjuk elkészíteni a lapos tetőt mint korábban, nem elegendő ahhoz, hogy kizárólag ilyet használjunk.

Ha a kritikusaink a múltban tartották volna magukat az építészet általános felsorolt minőségi kritériumaihoz, vagy legalább mások mellett tekintetbe vették volna ezeket is, nem ünnepelték volna annyira Szlovákiában az utóbbi időben a minimalizmust. E régi sejtésem igazáról idén márciusban a Cseh Építészszövetség nagydíjának zsűrijében győzhettem meg, amikor rájöttem, hogy a minimalizmus már képtelen minimálisabb lenni mint tavaly és tavalyelőtt. Ez jó hír, ha arra gondolunk, hogy a minimum a nulla is lehetne, ami tulajdonképpen az építészet végét jelentené.

Mies van der Rohe a *kevesebb több* jelszava akkor keletkezett, amikor válaszolni kellett az építészet túldisziplettségére, ami gyakran elvi ürességet takart. De ne felejtjük el, hogy már átugrottunk a XXI. századba, amikor ugyanez a jelszó más összefüggésekben is értelmezhető. Az iskolákban ezt egy olyan nemzedéknek ismételtük, amely a lakótelepek panelházai-

Ladislav Friedman: Kisida, katolikus templom bővítése 1993.

ban és egy lelkiileg kiüresedett világban nőtt fel. Mit kezdjen ez a nemzedék azzal, hogy *a kevesebb több?*

Csodálkozunk, hogy az új építészetből, még a díjazott művekből is, sok alapelem hiányzik, nincs urbanisztikai összefüggés, rossz a térbeosztás, erőszakoltak a szerkezetek és az anyagok, igazi részletmegoldásokról is csak elvétve lehet beszélni, a legjobb esetben divatosak. De ezek az épületek nagyon tudnak tetszelegni. A laikus közönség úgysem ért hozzá, és az iskolarendszerünk túlságosan el van foglalva a műszaki, jogi és gazdasági ismeretek tanításával, semhogy érzékelné a kultúra létezését vagy hiányát. Még nagyobb baj a szakértők reakciója, amikor olyan építészeti alkotásokat díjaznak, amelyek az építészeti ABC elemi, természetes követelményeit sem teljesítik.

Úgy gondolom, hogy az építészhallgatóknak sokkal többet kell beszélnünk az építészet gazdag lehetőségeiről, ismerjék meg az izmusokat, de ne feledjük őket megtanítani az építészet alapelveire, az emberi társadalom természetes törvényeinek betartására. Legfőbb ideje az építészetet nem tisztán képzőművészeti szempontból vizsgálni. Van éppen elég tapasztalatom erről, hogy kijelentsem, Szlovákia lakosságának túlnyomó többsége számára ez a szempont egyáltalán nem is létezik, azt nem is érzékelik, ennél sokkal gyakorlatiasabb szempontok érdeklik őket, ami végülis természetes.

Meg vagyok győződve róla, hogy be kell tartanunk a dolgok természetes rendjét életünk minden területén, és az építészet, melynek megnyilvánulásai rendkívül érzékeltesek és hatásosak, nem kivétel. „A természetes törvény nem szigorú kódex, melynek a körülöttünk lévőket alavetjük. Sokkal inkább etikai tudat, ami lehet ösztönös, de ha helyesen használjuk az eszünket és ítélőképességünket, sokkal tisztábban tudjuk megismerni és érvényesíteni. Minél nagyobb az ember képzelőereje, annál jobban meg tudja érteni a természetes törvények lényegét és rájön a nélkülözhetetlenségükre.” (Russel Kirk)

Az építészetben azok érvényesülnek, akiknek van képzelőerejük. Ez a tudat erősíti a hitemet hivatásunk jövőjét illetően.

Az építészetnek elsősorban szogálatnak kell maradnia – a megrendelő, a használó, a környezet, a kultúrtársadalom és még sok más tényező szolgálatában. Nem lehet tehát elsődlegesen képzőművészeti kérdés. Fontos, hogy az építészet alapkuldesét és alapelveit egyensúlyban tartsuk és semelyiket se hanyagoljuk el. Kiindulópontnak az etikai elvek betartását tartom és ilyen szempontból nézve a stílus kérdése lényegtelennek tűnik.

(Pozsony, előadás a Képzőművészeti Egyetemen, rövidített, szerkesztett változat.)

HÍREK

A KÓS KÁROLY EGYESÜLÉS jubileumi kiállítássorozatának utolsó állomásához érkezett. Ezt a zárókiállítást a KKE megalakulásának színhelyén, Kaposvárott rendezzük szeptember 28-29-én, Somogy megyei Építész Kamarával közösen a helyi METESZ székházban (Bajcsy Zsilinszky u. 1/c.) összekötve az őszi konferenciával. Kiállításunkra szeretettel várjuk a szakmai és nem szakmai érdeklődőket egyaránt. A kiállítást Makovecz Imre nyitja meg.

Konferenciánk témája a KKE tízéves évfordulója alkalmából tartott előadásokhoz kapcsolódik, és a KKE további működését, feladatait kísérli megfogalmazni a jelenlegi és távlati társadalmi – szellemi és gazdasági – környezet alakulásának, változásainak függvényében. Előkészületeink során felmértük, hogy a KKE számára elsőrendű fontosságú a szervezeti rend, a szellemi tartalom, valamint a gazdasági együttműködés új formáinak kialakítása. Előadóinkat arra kértük, hogy ezeket a kérdéseket elemezzék és fogalmazzák meg javaslataikat.

A Vándoriskola most is külön rendezvényt szervez, amelyre a diplomás vándorokat is várjuk.

Kampis Miklós

KUNKOVÁCS LÁSZLÓ fotókiállítása az Országos Műemlékvédelmi Hivatal székházában *Ősépítmények* címmel azonos című, a kiadó Kós Károly Egyesülésnél kapható könyvének anyagát mutatta be. A kiállítást Sáros László nyitotta meg.

AZ epl KIADÓ KARÁCSONYI AJÁNLATA az *Országépítő* olvasóinak:

Makovecz Imre: Írások 2000-1990 (4.970 Ft) és *Makovecz Imre: Válaszok 2001-1981* (4.970 Ft) c. könyvei most együtt kaphatók összesen 4970 Forintért a kiadótól. Szállítás személyesen vagy utánvétellel. Áfás számla igény esetén a számlázási címet kérjük a megrendelésnél közölni.

Minden epl könyv 50 %. Ingyenes kiadói listát küldünk.

epl 1465 Budapest PF 1714 (291-9396 vagy 20/3719-726) serdian@matavnet.hu

A 6Bt KIADÓ ÉPÍTÉSZETI KÖNYVEI kedvezményesen vásárolhatók meg a kiadóban: Bp. V. Szerb utca 15.

Budapest in Detail – építészeti részletek (10.860 Ft, a kétnyelvű könyv témákra bontott, puhafedeles füzetei: 1. Faragott fa, kerámia, ablakformák; 2. Kovácsolt vas, öntött vas; 3. Színes üveglak – egyenként 2.900 Ft); *Jánossy György* (az életművet ismertető kötet – 2.900 Ft)

AZ N&n GALÉRIA (Budapest, VII. Hajós utca 39.) építészeti kiállítássorozatán belül legutóbb a húsz évvel ezelőtti Keszthely-Belváros rendezési tervpályázat dokumentumait és az azon résztvevő, száznál több építész további tevékenységére vonatkozó adatokat gyűjtötte össze. A NagyBálint, Rajk László, Ekler Dezső, Gyarmathy Katalin és Pikler Katalin által 1981-ban szervezett, példa nélküli pályázati mű kiemelkedő jelentőségű kor- és építészettörténelmi alkotás, és ma is hasznosítható tanulságokat hordoz szociális és városrendezési szempontból egyaránt.

Szabó Tünde

KÉT TANULMÁNY A HELYI ÉRTÉKVÉDELEMRŐL

SZOBROK, ÚTMENTI KERESZTEK SOMOGYBAN

A köztéri szobrok, út menti keresztek településeink szinte felbecsülhetetlen értékű objektumai. Különösen vonatkozik ez a műemléki védelem alatt állókra. Somogy megye 540 országosan védett műemléke közül 45 a szobor, kereszt, kálvária. A Megyei Műemlékjegyzékben 19 Nepomuki Szent János, 4 Szentháromság, 3 Szent Vendel, 1 Szent Flórián, 2 Szent György, 2 Szent Rókus, 2 Kálvária, 2 kereszt, 2 síremlék és 8 egyéb szobor található önálló védelem alatt. Természetesen azok a szobrok és keresztek, amelyek műemlékek közvetlen környezetében, azzal közös telken állnak – mint például a védett templomok kertjében – azonos védelemben részesülnek. Számuk több száz a megyében.

Az országosan védett műemlékeken kívül több ezerre tehető a településtörténet, helytörténet vonatkozásában *helyi védelem*-re érdemes szobor és kereszt. Az új építési törvény írja elő, hogy ezeket a helyi önkormányzatoknak számba kell venni, úgynevezett építészeti értékvizsgálat készítése után a település többi, helyi szempontból értékes objektumával együtt rendellel védeni.

Számos önkormányzat, főépítész és civil szervezet mint például a Város és Faluszépítő Egyesületek együttműködéséről adhatunk számot, ennek példaértékű eredménye a helyi védelem szabályrendeletek elkészítése, többek között Kaposváron, Siófokon, Fonyódon, Zamárdiban, Balatonföldváron, vagy a kisebb települések közül Somogyúton, Kötcsén, Szőlódon.

Sokan jelenleg is ezen az értékmentő munkán dolgoznak. A legutóbbi felmérés munka során egyedül Karód településen 19 kökeresztet vettek számba.

A szakirodalomban a somogyi szobrokról, keresztekről viszonylag kevés adatot találunk. Szinte csak a szakemberek által forgatott *Műemlékvédelem* című folyóirat ad számot egy-egy értékes, védett szobor restaurálásáról.

Hiányt pótló műnek tekinthető és a Somogy Megyei Közútkezelő KHT kezdeményezésére és támogatásával, 1998-ban megjelent *Isten dicsőségére – keresztek és szentszobrok a somogyi országos közutak mentén* c. könyv. Reméljük, hogy lesz folytatása, és teljeskörűen hamarosan kiadásra kerül a többi kereszt és szobor is.

A somogyi táj- és településképhez tartozó szobrok és keresztek mindig fontos, kiemelt helyen állnak, például útelágazásban, hidak, folyók, patakok, műemlékek, jelentős középületek mellett, vagy a települések főterein, főútjai mentén vagy temetőkertekben. De találkozhatunk keresztekkel, Mária-oszlopokkal a somolryi szőlőhegyeken, sőt családi házak kertjeiben is. A kökereszteket általában Isten dicsőségére, vagy engesztelésül, vagy egy-egy nevezetesebb esemény emlékére állították. A talapzat felirata tanúskodik arról, hogy ki és mikor, milyen alkalomból állította. Például Nemeseid külterületén, útelágazásban álló szobor talapzatán az alábbi szöveg olvasható: *Fájdalmas Szűz Mária könyörögj érettünk hálából állíttatta Tóth István és neje Horváth Anna a fájdalmas Szűz Máriának a szomorúak vigasztalójának – Harnás F., Keszthely*

A somogyi keresztekéről szóló könyvben Sonkoly Károly művészettörténész írása említi, hogy a XVIII. században először fából kezdtek keresztekét állítani. Ezeket a XIX. században általánosan kezdik felváltani kőkeresztekkel. Mivel megyénkben nem volt jelentős kőbánya, Fertődről, vagy a Keszthely környéki kőbányákból szereztek be a kőanyagot.

Eszes László forrásértékű tanulmányában olvashatunk a XVIII-XIX. századi híres keszthelyi kőfaragó céhek munkáiról. Számos balatonkönyéki somolryi szobrot is említi, melyek még ma is megtalálhatók és nem szerepelnek a hivatalos Műemlékjegyzékben. Így többek között a XVIII. században, keszthelyi kőfaragók készítettek a balatonszentgyörgyi Szentháromság, a mesztegnői *Ecce homo* szobrokat, és e korból származik a legtöbb Nepumuki Szent János szobrunk is.

Közülük a legismertebbek a kaposvári, a kaposvár-toponári, a nágocsi, balatonlelle, balatonendréd, böhönyei, ötvöskönyi, háromfai, alsóbogáti, gálosfai és még folytathatnánk a felsorolást.

Somogyban a keszthelyi mesterek mellett a pécsi mesterek munkái jelentősek.

A megyében legkedveltebb Nepumuki Szent János 1340-ben született a csehországi Pomuk községben. Mint ismeretes, a prágai püspök helytartója és a cseh királyi család gyónatója volt. IV. Vencel cseh királlyal szemben a gyónási titok megtartása miatt mártírhalált halt. A király megkínozta, majd a Moldva hídjáról a folyóba dobta. Ezért áll a szobor papi ruhában általában folyók, patakok mellett, fejét a víz felé fordítva. Szentté 1729-ben nyilvánította az Egyház.

A XVIII. század másik kedvelt szentje Szent Flórián volt, az ő tiszteletét német telepések terjesztették el. Római katona volt, aki vértanúhalált halt, mert megtagadta a pogány istenek áldozatát. A fazekasok és a tűzoltók védőszentjeként tartják számon, az ő emlékére állították többek között a kaposvár-toponári vagy az iharosberényi szobrokat.

A barokk szentszobrok közül Szent Vendelt ábrázolja a balatonberényi, balatonszentgyörgyi vagy a buzsáki. A legenda szerint ír királyfi volt, aki lemondott a világi életről, remeteként, pástorként élte le életét. A balatonszentgyörgyi szobor készítőjét név szerint is ismerjük, a szobor felirata szerint 1801-ben készítette Zihbarth József.

Festetics Kristóf állította a megye egyik legismertebb szobrát, az úgynevezett *Rokokó Madonnát* toponári kastélya közelében 1770. körül. A pestisjárvány emlékére állított szobor későbbi telekalakítás során egy családi ház udvarába került. Innen telepítette át a Megyei Műemléki Albizottság és az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség Kőfalvi Imre győri kőfaragó restaurátor irányításával Kaposvár főterére, ahol ma is látható.

Érdekességként megemlíthetjük azt a hagyományt, hogy vörös színű terméskőből állították általában a pestist, és a járványokat távol tartó keresztek.

A szobrok és keresztek helyreállítása különleges technológiát, restaurátori szakértelmet igényel. A szakképzett restaurátorok név- és címjegyzéke a Kamara kiadásában rendelkezésre áll. Példaértékű helyreállítást, restaurálást végeztek például a kutasi Szentháromság és a kaposvári Nepumuki szent János szobornál.

A milleneumi településszépítés kapcsán remélhetően egyre több szobor és útmenti kereszt kerül felújításra, restaurálásra.

Szólád a Balaton háttértelepüléseinek körében főként jó minőségű boráról ismert somogyi kistelepülés.

Az alig 800 fő lakosú falu elhelyezkedését, faluszerkezetét jelentősen meghatározta földrajzi helyzete, geológiai sajátosságai. Az itt található 10-15 m vastag *löszhátat* a falutól a külterületre, főként a szőlőbe vezető löszmélyutak szabdalják. E földutak – melyeket a megye más területen *horhóknak*, itt *horognak* hívnak a falubeliek – meredek oldalába már emberemlékezet óta löszpincéket építettek a szőlődiak. Mint a partifecskék hasonló helyen sorakozó odú-fészkei, egymás mellé épültek a sok helyen 5 m mélységet is meghaladó, löszbe vájt tároló helyiségek, pincék.

Vörös Gyula polgármester lúvta fel figyelmemet rájuk, lévén maga is tanácstalan abban, hogy milyen védelemben kellene őket részesíteni. Róluk nyilvántartás nem készült, telekkönyvezve nincsenek, hozzájuk földterület nem tartozik. Sok közülük beomlott, nem gondozzák, soknak a tulajdonosa sem ismert. Már megjelent néhány „pincefogaló” a környező településekről, akik egy-egy gondozatlan, gazzal benőtt pincét kitisztítottak, helyreállítottak és használják.

A helyszínelés során megállapítottuk, hogy a Pálinkásház horogban 7 db, a Kakasdombon 13 db, a Vadvirág utcának nevezett horogban 40 db, a nezdei Molnár horogban 15 db löszpince található. Bár Somogy megyében több településen, így például Kapolyban, Kötcsén is találkozhatunk hasonló tárolóhelyekkel, ilyen nagy számban (75 db) és pincesor-szerűen telepített változatban tudomásom szerint csak itt találhatók.

A Szólád környéki szőlőművelésnek évszázados hagyományai vannak, csakúgy, mint a Balaton déli partján több településen. A középkorban, 1229-ben II. Endre király oklevele már utal arra, hogy *ZOULAT* faluban 3 művelt és 2 műveletlen szőlője volt a székesfehérvári káptalannak.

Szólád középkori történetét Guzsik Tamás dolgozta fel és adta közre a település monográfiájában. Érdekes adat került elő a török hódoltság korából, a török forrásokból. Eszerint Szóládon 1695-1715 között 34 háztartás volt, ezen adat szerint a település nagyobb volt, mint az akkori Teleki, Öszöd, Szárszó és Kereki. A törökök által kivetett adó között egyik legtetemesebb volt az úgynevezett *musttized*, amely ugyancsak a szőlőművelésre, a bortermelés jelentőségére utal.

A XVIII-XIX században gróf Hunyady József birtokába került a település és a környék. A XIX sz. elején 240 hold szőlőt tartottak nyilván a Hunyady birtokon, a jobbágyok tulajdonában összesen 449 hold szőlő volt. A filoxéra itt is nagy pusztítást végzett, és csak a XX. század elején kezdett el újra fejlődni, új fajták telepítésével a szőlőművelés.

A település körül elhelyezkedő szőlőterületeken általában nem építettek pince-présházakat. A leszüretelt szőlőt lovaskocsin szállították a gazdák faluban levő házaikhoz, itt préselték ki és általában itt is tárolták. Ismertebb szőlőfajták voltak az otello, delavare, noha, rizling.

Nagy Lajos, Kossuth u. 45. szám alatti adatközlő beszámolója, szerint e löszpincék a század elején készültek. Ő is épített ilyen 1930 körül édesapjával. Egy 5 m mély pincét két ember egy hét alatt tudott elkészíteni, csákánnyal, ásóval és vermeskapával. Naponta 1 m tudtak haladni. A pince padozata a terepszint alatt 15-20 cm volt, általában 1,50 m szélességű és 4-5 m

mélységű volt, felette 4-5 m magas földtakarással. A horog fölől pallóból készült ácsokos ajtóval zárták, mely fölött ugyancsak löszbe vájták a szellőző lyukat. Télen nyáron egyformán 15 C fok volt a pincében a hőmérséklet, így igen kedvezett a bor és különböző termények tárolására. Például a krumpli nem csírázott itt ki.

Nagy Lajos és Kocka Gyula falubeli lakosok elbeszélése szerint ezeket a pincéket eredetileg rejtékhelynek építették. Vagyis ide csak azt a bormennyiséget hozták, amit el akartak dugni a fináncok elől. Háború idején ide rejtették el a lányokat, asszonyokat. A pincék keskeny volta miatt csak egyik oldalon helyezték el ászok-gerendán a hordókat. A méceszt, poharakat, üvegeket a löszfalba vájt fülkékben tárolták.

A gazdák még ma is szinte naponta látogatják a pincéket. Több helyen kispadot, asztalt helyeztek elé. Itt tartották a legénybúcsúkat, pinceszereket, ilyenkor bográcsban főtt a pörkölt vagy a halászlé, és a horog hangos volt a vidám beszélgetéstől és énekszótól.

E hagyományt megőrizték, sőt fel is elevenítették. Egyre többen hoznak helyre beomlott pincéket, vagy hozzák rendbe a sajátjukat. A környékbeli települések kedvelt kiránduló helye, hiszen az itt levő gazdák mindig kaphatók egy jó beszélgetésre, melyhez szívesen kínálnak a jófajta helyi rizlingből.

A század első felében, még az 1950-es évekhez is messzi földről is jártak ide kocsmárosok és felvásárlók. Első alkalommal kóstolással kiválasztották a megfelelő bort, a hordót lepecsételték és később évente jöttek lovaskocsival. A bort hordóval együtt szállították el.

A löszpincéket jelenleg a település rendezési tervében helyi védelemre javasoltuk. Ugyanakkor úgy érezzük, hogy helytörténeti szerepüknél nagyobb jelentőségűek, történeti kutatásuk, teljes felmérésük és építészeti, műemléki, természetvédelmi értékelésük sürgető.

BOLDOGTALAN BESZÉLGETÉS

Platón Phaidrosz című dialógusában Szókratész elmesél egy mítoszt. Ez a mítosz – melyet Szókratész „ösi hagyományként” mond el beszélgetőtársának, Phaidrosznak – az írás megszületéséről szól.

„Azt hallottam tehát, hogy az egyiptomi Naukratész körül az ottani ösi istenek között volt egy, akinek az íbisz a szent madara: az istennek magának Theuth a neve. Ő találta fel a számot, a számolást, a mértant és asztronómiát, továbbá az ostáblát és a kockajátékokat, végül az írást is. Egész Egyiptom királya akkor Thamusz volt, a felső vidék nagy városa táján, amelyet a görögök az egyiptomi Thébainak neveznek, az istent pedig Amurónnak hívják. Eljövén hozzá Theuth, bemutatta a művészeit, és azt mondta, hogy a többi egyiptomival is közölni kellene őket. A király pedig kérdezte, *hogymelyiknek mi haszna van; s mikor elsorolta, aszerint, hogy egyetértett-e vele vagy pedig nem, az egyiket helytelenítette, a másikat megdicsérte. Azt mondják, Thamusz sok mindent kifejtett mindkét irányban Theuthnak művészetéről, ezeken hosszú volna végigmenni; mikor pedig az íráshoz érkeztek, így szólt Theuth: Ez a tudomány, király, bölcsőbb és tartósabb emlékezetűvé teszi az egyiptomiakat; mert az emlékezet és a tudomány varázsszökőzt találtam itt fel. Az pedig így válaszolt: Ó, te ezermester Theuth, az egyik abban kiváló, hogy feltalálta a művészeteket, a másik viszont meg tudja ítélni, mennyiben járnak kárral és haszonnal azok számára, akik majd használják őket. Így most te is, mint az írás atyja, jóindulatból épp az ellenkezőjét mondtad, mint ami a valódi hatása. Mert éppen feledést fog oltani azok lelkébe, akik megtanulják, mert nem gyakorolják emlékezőtehetségüket – az írásban bizakodva ugyanis kívülről, idegen jelek segítségével, nem pedig belülről, a maguk erejéből fognak visszaemlékezni. Tehát nem az emlékezetnek, hanem az emlékeztetésnek a varázsszerét találtad fel. S a tudásnak is csak a látszatát, nem pedig valóságát nyújtod tanítványaidnak, mert sok mindenről hallva igazi tanítás nélkül azt hiszik majd, hogy sokat tudnak, pedig a valóságban általában tudatlanok és nehéz felfogásúak, hiszen bölcsék helyett látszólagos bölcsék lettek.*

Platón itt annak a meggyőződésének ad hangot, hogy az írott szó silányabb, mint a beszélt. Hogy a beavatásszerű „igazi tanításban” csak az élő szó ereje részesíthet bennünket. A hangzó beszédben ugyanis él a szó szelleme. A szó, azzal, *hogyleírjuk, maradandóságot kap, de ennek ára van: elszáll a hang varázsa, ami a beszélgetés levegőjét betölti. Ami a beszélgetésben körülvesz, az írásban tárgyiasul. Olvashatjuk ugyan hangosan a szöveget, fel is olvashatjuk másnak, a hatás mégis egészen más lesz, mint élő beszélgetésben. Hangunk mintha egy halottat idézne meg. Ez a halott a logosz, a szó szelleme. Persze az írott szónak is van szelleme. Az írott szó szelleme úgy viszonyul a mondottéhoz, mint a világ dolgai ideájukhoz: csak árnyképe annak. Az idea-tan ilyenén rávetítése a beszéd-írás konfliktusra persze egy másik párhuzamot is maga után von: miképpen a világ dolgait*

vizsgálva felismerhetjük az ideát (azaz: visszaemlékezhetünk rá), *úgy az írott szöveg is alkalmat adhat arra, hogy a bölcsességhez felemelkedjünk. De az emelkedés előfeltétele mindkét esetben a lélek emelkedett állapota. És az igazi beszélgetésnek is ez az alapja.*

A lélek emelkedett állapota készenlétet jelent annak befogadására, ami utolérhet bennünket egy beszélgetésben. A dialógus résztvevőjeként készen kell állnunk arra, hogy belebeszélgetve magunkat a szellem áramába, végül elragadtassunk. A beszélgető, emelkedett lelkek úgy érzik, leszáll rájuk a beszélgetés légköre. Innentől szenvedő szerkezet. Az igazi beszélgetés feltételei: képesség, munka, passió.

A korai társadalmak a kimondott szó társadalmi voltak. A tudás megőrzése, továbbadása a kimondott logoszban történt meg. Amikor az élő szó erejét a leírt szó maradandóságára cserélték, megszülettek a könyvtársadalmak. Az emlékezet történetének első nagy korfordulója volt ez. A második korfordulót ma éljük. A könyvet felváltja a számítógép, az olvasást az Internet, a művelődést a kommunikáció. Úgy tűnik, Platón a mítosz közreadásával is maradandót alkotott. Nézzünk körül: rengeteg „látszólagos bölccsel” vagyunk körülveve. A tudás soha nem volt elérhetőbb, mint ma, az információs társadalmak korában. A mai civilizált társadalmak emberei egész életüket egy információs *háló* közepén töltik. Ők – ahogy Platón megjósolta – azt hiszik, hogy sokat tudnak. Csakhogy tudásuk nem hoz bölcsességet, információik nem állnak össze szellemmé. Ők ezt a hiányt nem látják, mert e hiány felemlegetése nem információ. Az informálódás szintjéről ez az úr beláthatatlan.

Jan Assmann *A kulturális emlékezet* című könyvében Luhmann idézi. Luhmann szerint a kommunikáció előfeltétele a közlés és az információ közti különbség megtapasztalása. *A szóbeli érintkezésben a különbség elhalványul. Az írás az, ami ilyen megkülönböztetésre készítet* – mondja Assmann.

A kimondott szóban a logosz él, közlés és információ a beszélgetés jelenlétében egyek. Az írott szóban az információ a jelenléttől eloldódik. Közlés és információ szétválik, egységük elfelejtődik. A felejtés nem más, mint az ottlét kimerülése. Így a kommunikáció nem más, mint a kimerült ottlét közös megtapasztalása. Kimerült együttlét. Az írás arra büszke, hogy „nem a levegőbe beszél”, hanem információt közöl. Az írás tárgy, aminek meghosszabbított léte feledtetni a pillanatot.¹

Pedig a lényeg a pillanatban lakik. A beszélgetésben köré tömörülnek a szavak. Amikor két ember valódi beszélgetésbe kezd, megsűrűsödik a levegő körülöttük. A kimondott lelkének értelme ölel: a csönd. A beszélgetőtársak, miközben közelednek egymás felé, (platóni módon) saját középpontjuk köré tömörülnek. Saját középpontjuk köréjük tömörül.² A beszélgetés nem más, mint saját-magunk-köré-tömörülés, és a másik középpontja köré tömörülés, és magunk-maradás, és másikká-lényegülés. Ezek paradoxonok és nyilvánvaló tények. A beszélgetés kigyújt, fenntart, összehoz. Az információ beolvast,

1 Ebből próbál kiutat találni mondjuk a vers, amikor megteremti saját, ottlétre kényszerítő légkörét

2 Nem üres szójátékról van szó. Platón szerint a gondolkodás a lélek önmagával folytatott beszélgetése. A lélek önbeszélgése modellje a dialógusnak. Ez a dialógus centruma, betömörült énje. A lélek önbeszélgése a dialógus végső célja. (A beszélgetés ögörögül dialógus. Ha a szót szétszedjük, valami olyasmit kapunk, mint *át a logoszon, átmenő logosz, valamiért való logosz*. A beszélgetés tehát mindenképpen olyan aktus, amelynek bensőbb, magasabb célja van. Mondjuk a lélek önbeszélgése.)

eloszlat, eltávolít. A beszéd az együttlétben sétáló különlet, az információ a különletben rohangáló együttlét.

Az írás sokat megőrzött a beszéd szelleméből. A kommunikáció azonban lefőzött arról a szárlól, ami a logoszt az írásban megtartja. Állítsuk hát élesebb fénybe a történet kezdetét és végét, a beszédet és a kommunikációt.

Platón filozófiájában fontos a saját középpont köré tömörülés tana. A visszahúzódott, megsűrűsödött lélek önmagával beszélget. Ezt az öndialógust nevezi Platón gondolkodásnak. Az önmagáig tisztult (emelkedett) filozófus lélek azután beleviszi magát a beszélgetésbe, annál intenzívebben, minél alkalmasabb beszélgetőtársra talált. A saját középpont köré tömörülés képe a gömb. Ez a tökéletes forma. Gömbszerűnek képzeljük a boldogságot, az önmagával megelégedett, önmagában elegendő életet, azt a felszínt, amelynek minden pontja egyenlő távolságra van a titkos, érinthetlenségbe zárt középponttól. A boldog élet koncentrált, saját maga köré tömörült tartam.

A görögök még tudták, hogy a boldogság nem állapot, amit ki lehetne harcolni, amibe bele lehetne gyalogolni, vagy amit begombolhatnánk magunkon.³ Ögörögül a boldogság ?????????? . A szóban ott az istenség, végzet, sors jelentésű????? ????. (Az ?? valaminek a jóra fordulását, helyes voltát jelöli.) A boldogság az istenek dolga, nem mi döntünk életünk gömbölyűsége felől.⁴

A gömbben csönd van. A beszélgetés csöndjében (angyal szállt el felettünk) megidéződik egy magasabb hatalom, ami a beszélgetés alatt, mögött él. Heidegger *Lét és idő* című könyvében ezt olvashatjuk: *Aki az egymással-beszélés során hallgat, az tulajdonképpenibb módon adhat értésre valamit, azaz inkább alakíthat ki megértést, mint aki nem fogy ki a szóból. ... Csak az igazi beszélésben lehetséges a tulajdonképpeni hallgatás. ... A hallgatóság a beszélés módusaként oly eredendően artikulálja a jelenvalólét értelenségét, hogy belőle származik az igazi hallani-tudás és az áttekinthető egymássalét.*

Az igazi hallgatás alkalom a csöndre, de a csönd nem előidézhető. Miként a boldogság: magától áll be.

Az írás hallgatása közel áll a beszédéhez: csak üres papír, de cezúrái a lélek légzési ütemére szabva. Az olvasás hallgatásában még gyakran beáll a csönd. A kommunikáció csöndje üres zűgás és fekete képernyő: süket semmi. A kialudt információ helyén nincs hajnal.

A beszélgetésnek légköre van, az írásnak kontextusa, a kommunikációnak használata. A beszélgetés magasabb egysége, aurája valahonnan alászáll, a beszélgetőkre ereszkedik. Az írás magasabb egysége, kontextusa magának az írásnak a műve ugyan, de még mindig képes arra, hogy a hangulat büráját varázsolja olvasója fölé. Az információnak nincs aurája, hangulata; már csak célja van: a pusztá felhasználás. Az írott szó társadalmának emlékeztetőkre van szüksége. Emlékeztetni annyit jelent: elkísérni valakit egy olyan gyalogúton, ahol már járt, de élinénytelenül. A kommunikáció két élménytelen lélek reménytelen emlékkísérlete. Információt cserélni csak a szellemtől végtelenül távol lehet. Itt élünk. Rohangálunk semmi dolgok után, szóródunk, kommunikálunk. Kommunikációnk a beszélgetés boldogtalansága.

³ Ezt csak későbbi, individualista-demokratikus felfogású korok emberei hiszik. Ők, fölértékelve az én harcait a boldogságot nemcsak kiharcolhatónak vallják, de nem is igazán tekintik erénynek a „jó születést” (????????), hiszen azt ajándékba kaptuk, nem mi „küzdöttünk meg” érte.

A GYORSULÓ EMBER

Nem ismerhettük hallatlan fejét,
melyben szeme almái értek. Ám a
csonka test mégis izzik, mint a lámpa,
melybe mintegy visszacsavarva ég

nézése. Különben nem hintene
melle káprázatot s a csöndes ágyék
íves mosollyal, mely remegve lágy még,
a nemzőközépig nem intene.

Különben csak torzult és suta kő
lenne, lecsapott vállal meredő,
nem villogna, mint tigris bőre, nyersen,

s nem törnék át mindenütt busa fények,
mint csillagod mert nincsen helye egy sem,
mely rád ne nézne. Változtasd meg élted!

(*Rainer Maria Rilke: Archaikus Apolló torzó*
Toth Árpád fordítása)

Rilke Apolló-torzójának nem létező, tehát örök tekintetében sok minden elhamvad, sok minden feléled. A szellemből figyel bennünket valami, aminek nincs neve. Csak helyének van neve, de az is több szempontból gyanús: terhelt, lejáratott, értelmetlen, nyomasztóan sokértelmű. Aranykori fényben hamvadó korok már csak így gondolkodnak. De hogyan értsük a kategorikus imperativuszt, mely hirtelen, egy váratlan pillanatban dörög ránk, éltünk megváltoztatására híva fel? Honnan jön ez a hang? Nem tudni. Mindenesetre az, hogy képesek vagyunk meghallani ezt a hangot, támpont lehet. Maga Rilke szól hozzánk, de egy magasabb tudás felől. Akár egy médium: közvetít magunktól magunkhoz. Igyekszik megértetni értetlen, tökéletlen énünkkel tökéletes önmagunk sóhaját. Az időben leromlott szobrot busa fények járják át. Ha villanásuknak képesek vagyunk megnyitni életünk, akkor a verset nem csak megértettük, de *elni tudtunk vele*: sikerült megélnünk egy pillanatot, mely új, valódi kezdet. És ha ezt a pillanatot valóban megéltük, ha képes benne meggyökeresedni egy új elvárás önmagunkkal szemben, akkor megtörtént a csoda: *a megértésnyi* kis időt úgy tettük magunkévá, a kis idő úgy tett magáévá bennünket, hogy ezzel benyitottunk a nagy időbe is. Pillanat és öröklét összenyelt.

A mai átlagember nem érti az időt. Nem érti a nagy időt, melybe az élet értelme fut ki, melynek megértésküszöbe a halál megértése. De nem érti a kis időt sem, a pillanat értelmét; nem tudja, hogyan kellene úgy megélni a pillanatot, *hogyezek* az életmozaikok végül valami hiteles képpé álljanak össze. Az ember nemigen tud mit kezdeni azokkal az időkkel, melyek a fizikai időt egyfajta morális időfogalom felé haladják meg, a morál legmagasabb értelmében. A modern társadalom zajától megbolondított embernek nincs sok esélye arra, hogy kimászson a tömeglét ama barlangjából, melyben üldögélve érdeklődése puha árnyalakokra vetül, miközben öregíti a pusztá fizikai idő. Akinek mégis sikerül hiteles, értelmes életet élni, azt a szellem emberének nevezzük. Ő lassacskán egy kaszt képviselőjévé, a *par excellence* emberré nemesedik, olyan alacsony lét-szintre süllyedt a tömeg körülötte.

A tömeg tehát, a kényelmesek, a titkos szomorúak tömege a szellem felé zárt, fogyasztói életet él. Nem érti a kis és nagy időt, bosszút áll hát a közepes időn, a hétköznapi cselekvések, a mindennapok idején. Megérzi, hogy összehúzott, a szellemtől érintetlen életet él, és megpróbálja a trükköd összehúzódba kiterjedni. Az időben ellenséget lát, aki aljas módon megöregít, beférkőzik a dolgokba, meghosszabbítja az elérési utakat. Márpedig a gyors elérés, a gyors kielégülés, a gyors meggazdagodás, a gyors karrier, a gyors élet a mai kor fő kívánalmái. A magát modernnek érezni akaró ember pedig fejet hajt, és mindennapi cselekedeteiben arra törekszik, hogy az időt kiszorítsa dolgaiból. Jobb, ami gyorsabb: ez fő életelve. Ez az időgyilkosság, ez a szellemgyilkosság az, amihez a mai technika ért, amiben a mai technizált ember él.

Mert mi is történik? Az átlagemberben a diktátor hatalomra kerül, és lelöveti a filozófust. Nero megöleti Senecát. Az ember nem mer szembenézni azzal, ami a szellemmel szembesíti, hát megöli. Nem érti a nagy időt, a kis időt, megöli hát azt az időt, melyhez hozzáfér: a középet. A szellem bosszúja, hogy a megölt idő helyén tett cselekedetbe, élt életbe visszajár a halott idő szelleme. Súlyosabban, nyomasztóbban, felismerhetetlenebbül, tehát mélyebben. A diktátor álmát a filozófus kísértete járja be. Nero, amikor ráküldi embereit Senecára, voltaképp a költészetet öletné meg, a könyörtelen, arisztokratikus szellemre mérné mikroarisztokratikus, mikrokönyörtelencsapását. Amikroarisztokratizmus neve: felfuvalkodottság; a mikrokönyörtelenség neve: kegyetlenség. És mivel Seneca halott, már nem őrzi a Semmi kapuját egy barátságos szellem, a sötét úr kiárad hát, és elnyeli a törpe óriást. Úgy nyeli el, hogy meghagyja magában. Óriás tokjában hagyja a törpét.

Az időhalálban álló, tevő ember azt hiszi, gyorsabban jobb. Utazás helyett repülés, levelezés helyett e-mail, beszélgetés helyett SMS. Az ember élete azonnalívá válik. Anyagot, tárgyakat neki, azonnal. Ígykondicionált megfoghatatlan rabszolgatartója: a korszellem. A modern, felvilágosult rabszolga dolgozik és fogyaszt. E két semmit rohanással férceli világgá. Rilke Apollószobrának tekintetében, tekintetével talán megpillanthatjuk e rabszolgalelet hiábavalóságát, és egész életünkkel elfordulhatunk tőle. Hogy merre? „A filozófus egész életében halni tanul és hal” – mondja Platón. Ez a platóni mondat – a filozófuslét kis és nagy idejét, pillanatait és létirányát összekötve – a gondolkodó ember életének minden pillanatába a nagy idő értékét állítja, életének vízszintesébe folyamatos függőlegest húz. A horizontális létértelmet vertikális létértellemmel telíti, a szenvedést mint ismérvet mutatja fel, az érzetvilágot szenvedéllyel tölti be. Erre a nagy időkeresztre feszíti létét az azt legmélyebben érteni vágyó ember, kinek prototípusa a filozófus.

Míg a pillanat, a kis idő befelé haladja meg „azt, ami vari”, lévén az a pillantás, mely az itt-és-mostban csak egyfajta morális koncentrációban megragadható, de oly könnyen elszalasztható létkaput, útlehetőséget vesz észre, addig a nagy időre tekintő pillanat az a vallástalan teljesítmény, melyre tevőn fölfeszülve a létét érteni vágyó ember pontosabban kezd szenvedni. Pontosabban, hisz megkapta azt az ambivalens, külsőként felismerhető, de csak belső közelítésben felfénylő vonatkoztatási pontot, melyet jobb híján szellemnek nevezünk. A kötelező módon csak pontatlanul elszenvedhető, de a pontosság, a szellemre tartott megélés lehetőségét mindig lehetőségként őrző lét ajándéka ez: a végtelen bizonytalanságban, a múlás-örökölte

folyamatos jelenben szépen tönkremerni, elherdálódni minél pontosabban, minél herdálódásértöbben. Hogy megsejtsük, miféle az a küzdés, mely valóban a cél maga.

Valamiféle fénypillanat ez. Ettől kezdve az ember igyekszik úgy cselekedni, *hogymegérthesse*: miként cselekszik. „Bocsásatok meg nekik, hiszen nem tudják, mit cselekszenek” – mondja a könyv. Az időkeresztben élve már tudjuk, mit cselekszünk, innentől nem számítunk a többiek bocsánatára. Magunkra vettük azt a keresztet, ami csak a miénk, ami mi magunk vagyunk, ami mi kell legyünk. A végtelen magány pillanatában beleálltunk a keresztfénybe, talán mert ide vonzott az ég és belső csillagaink. A végtelen magány pillanatában vállaltuk annak megélését. Szinte emberfölötti tett ez, ahogy a súlya is az. Innen egyre nehezebb az út, és egyre könnyebb. Egyre nehezebb, mert nem számíthatunk a többiekre, és egyre könnyebb, mert nem is számítunk. Otthonaink, melyekbe belefelejtettük (szintén Heidegger által megpillantott) eredendő otthontalanságunkat, gyér fényeket szórunk utánunk. Hátrafordulunk. Valami húz, valami taszít. Húz vissza az egyszerűség, a begyakorlott élet, húznak a jövő vázlatai. Taszít a tudat, *hogy* mindez gyávaság, hogy ez a visszafelé-remélő lény nem is én vagyok.

A határra értünk. Itt mélyebbnek hangzik a kérdés: ki vagyok én?

Ha Rilket megértettük, akkor értjük azt is, hogy a „ki vagyok én?” valójában a „ki voltam én?” kérdése. A görög létfelfogás szerint csak akkor mondhatunk valakit boldognak, ha kívárujuk *teleutaiosz biosz-át*, élete végét, és látjuk: az is boldog. Csak a boldog vég hitelesíti – mintegy visszamenőleg – az életet. A nagy határon állva, a boldog időkeresztre feszülten egyszerűcsak: hopp, belelátunk a végső napba. Innen még mindig visszariadhatunk. De ha nem, megkapjuk az egyetlen lehetséges beavatást: látjuk magunkat, ahogy az elmosódó kis-, közép- és nagy időben átvesszük a múlt idejű ajándékot. Értelmes életet éltünk.

NOLI ME TANGERE

sok több jeleket is tött Jézus az ő tanítványai előtt
melyek e' könyvben nem íratattak meg
mondom nektek ez az írás legjobb mondata
mert csak az idő van amíg
a toll a papírig elér
az éhes lepke nyelve letekeredik
addig szeretlek benneteket
amíg értetlenül hallgatjátok álmodom
hogy az isten természetvédelmi terület
odabenn megbékélt füvek kihalt madárhangok
álomvizslák szomorú vadászösvényei

Az ügyész sétája c. verseskötetből

SzentmártonyYvonne

ELŐSZÖR ÉRETTSÉGIZTEK WALDORF-DIÁKOK MAGYARORSZÁGON

Felcsendül az ismert ballagó dal, és a 13. osztály utoljára végigjárja a Pesthidegkúti Waldorf iskolát. Országszerte száz meg száz gimnáziumban ballagnak a diákok, mégis a mostani nekünk egészen különleges. Ők az elsők, akik a magyar Waldorf iskolások közül leérettségiztek, és már tudjuk, hogy mind a 15-en sikeresen tették le a vizsgát.

Zsúfolásig tele van az aula. Szülők, tanárok, diákok, a legkisebbektől a legnagyobbakig várjuk őket meghatottan. A kicsik is, anélkül, hogy valaki elmagyarázta volna nekik, érzik: most egészen különleges, ünnepélyes dolog történik. Hiszen az elmúlt hetekben mindenki ezért az osztályért izgult; csendesebbek voltunk az udvaron, hogy ne zavarjuk őket a vizsga közben, egy-egy osztály más tanteremben tanult, és a tanárok is ünnepi ruhában jöttek napokig az iskolába.

Ahogy közelednek, képek sora tör elől belőlem.

– 1996 tavasza: Moliere: *Fősvény* előadással búcsúzik az akkori 8. osztály. Az előadásban szinte minden szereplő nagy meglepetést okoz játékával. Először döbbenünk rá igazán mi, tanárok, hogy egy új korszak kezdődik ösztől, gimnáziumi osztályunk is lesz.

– Nem sokkal később kicsi, de bensőséges körben, szintén itt az aulában búcsúztatják Mezei Kati nénit, aki az ötödik év elején elvállalta ezt a különös sorsú osztályt. A kisebb testvérek már ebbe az iskolába jártak, és a szülők kérésére az iskola befogadta a különböző iskolákból érkező gyerekeket. Nagyon rövid idő alatt beilleszkedtek az iskola életébe, nem lehetett a különbséget érezni. És a búcsúztatón már kimondva-kimondatlanul mindenki arra gondol: hogyan is lesz tovább? Tanárok sora próbál a saját szakterületén felkészülni az új feladatra. Sikerül-e majd azokat a fontos lelki készségeket, egyéni érdeklődést, személyes ízlést, önálló ítéletalkotást, ami ebben a korban formálódik az emberben, úgy kialakítani bennük, hogy ne a mi meggyőződésünket akasszuk majd rájuk, hanem megtanítsuk őket saját szemükkel látni, és megérteni a világot. Hiszen ez lenne a

Waldorf iskola egyik célja. Ki fogja őket végig vezetni? Nagy a felelősség! Végül ketten: Beóthy Hanna és Balassa Bálint vállalják az osztály kíséretét.

– 1996 szeptember: már egy új osztály áll a tanévnyitón. Sok új gyerek kapcsolódott az osztályhoz, néhányan pedig más-hol folytatták tanulmányaikat. Elméletben már sok mindenre felkészültünk, mégis minden nap új és új nehézségeket hoz. Ahogy öltözködnek, viselkednek, megszólítanak minket, köszönnek (vagy nem köszönnek). Újabb és újabb korszakalkotó ötleteik támadnak, amiket azonnal meg akarnak valósítani, de amelyekről mi esetleg megijedünk, tanakodunk, hogy megengedjük, vagy ne. Aztán másnapra esetleg már el is felejtik a világmegváltó tervet. A más iskolából jött gyerekek élvezik a szabadabb légkört, sokszor félre is értelmezik a nagyobb szabadságot: egyre több a késés, hiányzás. Nem akarnak tanulni, annál minden más fontosabb. Nincs osztályzás, ezért más és más módszereket kell kitalálni. Éjszakába nyúló beszélgetések, töprengések, vívódások következnek. Aggódásainkból azért néha sikerül kikukkantanunk, és észrevevesszük, hogy szép, igényes epocha-füzetek, fafaragások, szövések, rajzok készülnek. Karácsonyi ünnepséget szerveznek az iskolában, foglalkoznak a kicsikkel. Így telik el az első év.

Közben a ballagók leérnek az aulába, virágkoszorút kapnak a búcsúztató osztálytól, és az osztálykísérő Dosztojevskijtől idéz: *Ne félj semmitől, és ne félj soha, és ne búsulj. Némely gondolat előtt értetlenül állsz, kivált az emberek bűnei láttán, és azt kérdezed magadtól: Erőszakkal győzzem le, vagy jámbor szeretettel? Mindig így dönts: Jámbor szeretettel győzöm le.*

Megint elöntenek az emlékek. Milyen nehéz volt sokszor eldönteni, hogy mikor cselekszünk jól, szeretettel. Dönteni, hogy van olyan, akinek nem ez az iskola a jó. Nem indulatból, hanem szeretettel végiggondolva úgy határozni, hogy van olyan közöttük, akinek nem itt folytatódik az útja. Vagy például az euritmia órán *jámbor szeretettel* elviselni, hogy meg sem moz-

dulnak, hangoskodnak, más fontos dolgokról akarnak beszélni a mozgás helyett. Aztán egyszer csak az osztály nagy része külön euritmia órákra is kezd járni, együtt mozog a kisebbekkel. Észrevétlenül összeáll egy műsor, amelyet Waldorf iskolákban mutatunk be, még külföldre is eljutunk. És a turné alatt, az utazás közben, az előadások után a fontos dolgokról is sokat beszélgetünk...

A 10. osztály végén néprajzi gyűjtésre Erdélybe utaznak, amely mindannyiuk számára meghatározó élmény. Gyönyörű, tartalmas dolgozatok születnek az ott eltöltött két hétről.

Lassan közeledik az érettségi. Diák és tanár egyre nagyobb súllyal érzi a felelősséget. Sikerül-e elég rutint szerezniük a matematika feladatok megoldásában, képesek lesznek-e történelemből egy-egy korszakot eseményeiben, összefüggésében érzékeltetni, tudnak-e majd magyarból árnyalt elemzéseket készíteni? Mindenki tudatában van annak, hogy nem csupán egy érettségi vizsgára készülünk, most azt is bizonyítanunk kell a kétkedőknek, hogy ebbe az iskolába nem csak járni jó, de eredményes érettségi vizsgát biztosító tudást is ad.

A 12. osztályban még egy nagy próbatétel előtt állnak a diákok: el kell készíteniük a diplomamunkáikat. Mindegyiküknek egy maguk által kiválasztott témát kell feldolgozniuk egy éven keresztül, s ehhez valamilyen művészeti munkát kell kapcsolniuk. Fantasztikus munkák születnek. Tartalmas, átfogó

Az előző oldalon: a tizenhárom évfolyam egy-egy képviselője. Fent: az érettségizők egy csoportja: Koppány Zsolt, Mészáros Orsolya, Poós András Márton, Novinszki Tamás, Czitán Dániel. Rajtuk kívül érettségi bizonyítványt Kapott: Baranyai Anna, Barna Gergely, Bognár Márta, Cserháti Zoltán, Lakatos Kitti, Lamm Flóra, Menyhárt Leó Dávid, Soltész Anna, Thurnay Dorottya és Tompai Ildikó. Lent: az iskola tanulói az idei évzáró ünnepen.

művek, igazi művészi teljesítménnyel. Filmkészítéstől az ötvösségig, ólomüveg-, gőzgépkészítés, ruhatervezés, mozaik-készítés, orvoslás és repüléstörténet. Volt aki az első magyar Waldorf iskola történetét dolgozta fel. Most már mind a 15-en büszkék arra, hogy „Waldorfosok”. Hosszú lenne mindegyik munkát külön méltatni, lenyűgöző volt egytől egyig. A diplomamunkák előadásán eszembe jutnak Rudolf Steiner gondolatai: *„Ahogyan a gondolati életet akarattal átsugározva eljutunk a szabadsághoz, úgy jutunk el a szeretethez, ha akarati életünket gondolatokkal hatjuk át. Cselekvésünkben azáltal bontakozik ki a szeretet, hogy az akarati jellegbe gondolatokat sugárzunk, gondolkodásunkban azáltal bontakoztatjuk ki a szabadságot, hogy az akarati jelleget belesugározzuk a gondolatokba. Mivel az ember teljes egész, ezért ha eljutunk oda, hogy gondolati létünkben megtaláljuk a szabadságot, akarati életünkben pedig a szeretetet, úgy cselekvésünkben szabadság, gondolkodásunkban szeretet fog működni.”*

Úgy érzem, a gyerekek ezen az úton haladnak.

Ahogy kipillantok az emlékeimből, látom, hogy most kapják meg az érettségi bizonyítványukat. Nehéz könnyek nélkül nézni. Bennem cseng még a Dosztojevszkij idézet: *Testvéreim, a szeretet nagy tanítómester, de érteni kell hozzá, hogyan szerezzük meg, mert nehéz szert tenni rá, drágán lehet hozzájutni, hosszú munkával és hosszú idő múltán, mert nemcsak pillanatnyilag, alkalomszerűen kell szeretni, hanem örökre. Egy-egy alkalommal ugyanis bárki tud szeretni, akár a gonosztevő is szerethet. Barátaim, kérjétek jókedvet az Istentől. Legyetek vidámak, mint a gyermekek, mint az égi madarak.”*

Én úgy látom őket, mint az égi madarakat! Önállóak és szabadok!

A bizonyítványosztást követően rózsaszíromesőben vonulnak ki az iskolából.

Végül, hogy ne legyen túlcserdülőan érzelmes és szubjektív a beszámoló, álljon itt néhány hivatalos sor arról, milyen vélemény alakult ki az érettségi elnökből a vizsgák során az osztályról: *Az érettségizők szuverén, művelt felnőttek benyomását keltették. Elfogulatlanul, természetesen teremtettek kapcsolatot; feleleteiket általában az összefüggések felismerése, könnyed problémakezelés, a szövegek iránti tisztelet, egyéni véleményalkotás jellemezte.*

Dr. Simcha Yom-Tov

A MAGYAR ÉS A HÉBER NYELV KÖZÖTTI KAPCSOLATRÓL

A huszadik században sokan foglalkoztak a honfoglalással és a magyarok azt megelőző vándorlásaival és a kutatás kiterjedt a kazár nép szerepére is. Mindennek ellenére a magyar és a héber nyelv kapcsolata nem került be a köztudatba, bár tudomásom szerint a kérdéssel egyetemi szinten foglalkoznak Budapesten. Azok az Izraelbe kivándorolt magyar zsidók, akik saját kultúrájukban őrzik a magyar nyelvet és később vették fel a héber kultúrával együtt a héber nyelv ismeretét is, megdöbbenve ébrednek rá erre a szoros kapcsolatra, mert azt minden filológiai érdeklődés nélkül is érzékelik a kiejtett szavakban.

A kazárok története magyarázattal is szolgál erre a kapcsolatra, bár a tudományos érvelés nem könnyű feladat. Nekem nehéz hozzájutni azokhoz a témával foglalkozó könyvekhez, amelyeket magyar könyvtárak őriznek, és sok esetben csak az emlékezetemre támaszkodva tudom felidézni őket. Ezért sokkal inkább a példák erejére szeretnék támaszkodni a feltevésem bizonyítására, ezek olyan nagy mennyiségben zúdulnak ránk, hogy nehéz rájuk azt mondani, mindez csak véletlen. A példák sokasága majd elindíthatja a komolyabb filológiai kutatást.

A kazárok történetét a Jehuda Halévi *Kazárok*című könyve foglalja össze a kortárs szemével. Tanúságtétele héber nyelven íródott. Ugyancsak forrásul szolgált számomra egy más nyelvű szerző, Peter B. Golden tanulmánya, *A Historico-Philological Inquiry into the Origins of the Khazars*, az Akadémiai Kiadónál 1980-ban megjelent *Khazar Studies* című kötetben. Peter B. Golden elsősorban Németh Géza tanulmányaira támaszkodik: *A honfoglaló magyarság kialakulása* – 1930, *A magyar nyelv-tudomány kézikönyve* – 1934, *A magyar népnév, a magyar törzsnevek és a kazár népnév* – 1938, *A baskírföldi magyar őshazáról* – 1966, *The runiform inscriptions of Nagyszentmiklós* – 1971. De a fejtegetéseimhez használt néhány további címet is felsorolok: Ligeti Lajos: *Az urali magyar őshaza – A magyar nyelv török kapcsolatai és ami körülöttük van* – 1976, Gombocz Zoltán: *Árpádkori török személyneveink* – 1915, Ettinger S.: *Kievan Russia* – in: *The World History of the Jewish People* – 1966, Ceglédi K.: *Bemerkungen für die Geschichte des Kazaren* és *A korai kazár történelem forrásainak kutatásához* – 1960.

Az arab és a héber nyelv közeli rokonsága köztudott. A muzulmán vallást csak a Korán nyelvén, arabul lehet gyakorolni. A törökök – muzulmánok lévén – sok arab elemet vettek fel nyelvükbe. Kemál Atatürk írásreformja előtt arab írást használtak a saját nyelvükhöz is. A kazárok az arab elemekkel együtt héber elemeket is felvehettek, amelyeket aztán a zsidó vallásra való áttérésük után közvetítettek a magyarok felé. Arab szövegekben gyakran közös néven ujugnak, onogurnak nevezik az ősmagyarokat és a kazárokat. A kazár királyság mintegy 300 évig állt fenn a Kaukázus és Pannónia között. Török eredetű törzseik az ujugurokkal együtt vándoroltak nyugat felé, hosszabb ideig időzve Dél-Ukrajnának az Azovi-tengertől északra eső területein, amelyet *Magna Hungariá*-nak is nevezték.

A kilencedik században a kazár király tanácskozást hívott egybe, hogy kiválassza az ezen a területen elterjedt három vallás közül azt, amelyet – levette a pogányságot –, népével fel akart vétetni. Felkérte mindhárom vallás papjait, hogy tárják fel előtte hitük lényegét és ennek alapján végül a zsidó vallás felvétele mellett döntött. Természetesen politikai számítások is közrejátszottak a döntésben, vándor és kereskedő nép lévén nem akarták elkötelezni magukat a náluk jóval hatalmasabb muzulmánok és bizánciak mellett. A bizánci császárságból a kereszténység elfogadását követő zsidóüldözések miatt a zsidók tömegesen menekültek a kazárok közé, ahol jelentős befolyásra tettek szert.

A magyarokkal együtt vándorló, – most már zsidó hitű – kazárok vallási nyelve, a héber könnyen belekeveredhetett a magyar nyelvbe. Ez lehet a legfőbb magyarázat a sok, de mennyiségéhez képest a nyelvészek által alig ismert hasonlóságra.

A kazár királyság összeomlása után nem játszott többé szerepet Európában, nyomaikat a magyarokén kívül a finn és a bolgár kultúrában találhatjuk meg.

Svédországban járva a kíváncsiság rávett, hogy látogassak el a finnekhez is, hogy meghalljam a fülemmel a rokonnak nevezett nyelvet. Messziről valóban magyarnak is hallhattam a beszédüket, de közelebb lépve egy szót sem értettem. Hol van hát a finn-magyar kapcsolat? Bementem egy templomba, kezembe vettem egy padon fekvő Bibliát, de hiába kerestem ismerős szavakat. Megvettem aztán egy szótárt és végre ráakadtam egy-két példára. Finnül *pūhūe*=beszélni. És *pūhe*=szentség, szent dolog. (Ennek megvan a párja a szláv nyelvekben is, *szlová*=szó, *szlává*=üdvösség, áldás.) De mi köze van ennek a magyarhoz? Végre eszembe jutott, hogy mélyről, a szív mélyéből imádkozni, azt úgy mondjuk: fohászkodni. *Pūhe* és fohász, az már ugyanaz. És akkor hozzá kell tennem, hogy a héberben a száj (amivel imádkozunk): *pe*. Az F és P hangot ugyanaz a betű írja le, csak az egyikén van egy pont, a másikon nincs.

Már mentegetőztem, hogy nem tudományos munkát írok, csak a megfigyeléseimet akarom megosztani másokkal, ez a következő példákban is így lesz.

Miért hívják a székelyeket székelynek? Héberül: leereszkedni, leülni: *sach*. (Az S és SZ hang ugyanazzal a betűvel íródik, az egyik baloldali, a másik jobboldali ponttal. Ugyanez a helyzet a CH és K hangok esetében, a ponttól függ a kiejtés. Még azt is hozzá kell tennem, hogy a pontozás a mindennapi használatban nem jelenik meg. Csak a kezdő tanulók teszik ki a pontokat, meg akkor használják, ha a kiejtés feltétlenül fontos, mint a verseknél, vagy az imádságokban, vagy ahol a téves olvasás olyan félreértésre vezethet, amelytől meg kell óvni az olvasót. Az arab nyelvben ugyanakkor a pontozás, legalábbis annak egy része, elhagyhatatlan.) Egyszóval *asach* szó szák-nak is olvasható, mint a magyar szék. A székelyek nem folytatták útjukat a magyarokkal a Kárpát-medence felé, hanem letelepedtek, „leültek”, ők tehát azok a leülők, akik nem vándorolnak tovább. Szókincsük, kiejtésük is eltér egy kicsit a magyarság többi részétől. Amikor elfordulnak, a főútról letérnek, úgy mondják: besiriltünk. A forduló: sirilő. Héberben eltérni, elfordulni: *szur*, *lá-szur*, de ahogy mondtam az S és az SZ azonos jellel íródik.

A hangzsról beszélünk itt. Nos, héberül a hang: *hegge*. A kettős *gg* kiejtésben orrhangú *ng*-re változik: így lesz *henge*. A *hegge* talán a hegedűben is benne van, ami ugyancsak szépen szól. *Hege* a kimondott, kiejtett szó, magyarul: ige. Héberül az én, te, ő: *áni*, *áta*, *hú*. A jövevény, aki jönni fog: *jávó*. Mátka

héberül: *mátok*, *metuká*, ami magyarul azt is jelenti: édes, édeske. Sorolnék néhány szópárt, elől a héber, aztán annak magyar megfelelője: *Chedvá*=kedv; *üdv*; *szear*=szőr, haj; *száir*=szőrös; *heresz*=harc, rombolás; *nuge*=szomorú, lásd: nyug, nyugós; *chávuj*=aki elbújt és nem látszik; *onész*, *onész*=felszólítás, hogy valaki csinálja, amit nem akar, azaz: unszolás; *sát*, *lő-sotét*=járkálni, sétálni; *cherem*, *máchrím*=káromolni; *áson*=szerencsétlenség, iszonyat; *ád*=idő; *ze*=ez.

Gnái, *mögune*=gúny, gúnyolódni; de ennek eredetije nem héber, hanem görög, náluk *gunái*=gúny, *gynáiká*=asszony, nő. A nőt a rosszal, a szégyenletessel azonosítják, ahogy ez minden nyelvben történik. (A magyar *gané* szónak is köze lehet hozzá.) Ha azt mondom, valaki kigúnyolásra való dolgot csinál, úgy fejezem ki: *máásze mögune*, vagyis egy nőies tettet visz véghez. A nyelvek kifejezik, hogy férfiközpontú kultúrában élünk.

Káváná tová=jókívánság, jóhiszeműség; *ozen*=fül. Innen jön az üzen, üzenet. *Tor*=sor, mint sorbanállás, a vers egy sora héberül: *suráh*. Ahol sok sor van, az magyarul: sűrű. *Dád*=emlő, csecs, lásd: dada; *chálom*=álom; *máásze*=mese, mesélni; *mö rugáz*=mérgező, aki nagyon mérgező, képes ölni: *horeg*-ól, lásd: harag.

Béájá=gond, baj, ha azt szeretném tudni, mi a baja, héberül azt kérdezem: *Má hábéájá*? A kosarat vesszöböl fonják, kötik. a kötés héberül: *keser*, *kosér*. *Tánurábánán*=tanulni, ahogy a rabbi tanítja; *dáát*, *dá*=tudni és *todááh*=tudat. *Ráádá*=riadalom; *crichá*=kiabálás és a kiabáló csoport, a csürhe: *coréach*.

Ktáta=csata; *mászách*=maszk, álarc vagy mez, ami valamit letakar; *azuv*=akit elhagytak, lásd: özvegy; *chone*=aki elfáradt és pihen, lásd: henyél; *árává*=kopár, árva; *posét*=levetközök és ha nincs rajta semmi, pusztá: *pásut*.

Zik=szikra; *regev*=rög; *én*, *éin*=nincs, lásd: ín-ség, hiány; ha pedig van, vagyis igen, az héberül *kérvagy áchén*; *ákár*=gyermektelen, meddő, lásd: ökor.

Soév=szívni, lásd: szív; *peti*=buta; *chok*=ok, és innen: okos; *támut*=temető és *mét*=aki meghalt; vagy más szóval, aki meghalt: *náfál chálál*, *lájil*-éjjel; *pázér*=elszórni, szétszórni, lásd: pazarolni.

Ezt persze még sokáig lehetne folytatni, de ha csak a példák felében rejlik is igazság, már az is elég ahhoz, hogy a nyelvészek tudományosan is elkezdjenek foglalkozni vele.

Ezek után nem csodálkozhatunk, ha Cháim Lábon, egy magyar származású, most 95 éves öregember megfejtést adott a honfoglaló vezérek neveire is. (Az ő oldalát is nagyon fúrja a kíváncsiság a két nyelv kapcsolatát illetően, lehet, hogy merészségben, néha túlló a célon.)

Álmos héber szófejtéssel: *Elem*-és, azaz a tűz fia;

Előd=*Éli-ád*vagy *El-ád*, azaz örökkévaló Isten;

Ond=*Onéd*, azaz díszített vagy kitüntetett;

Kond=*Kö-onéd* ugyancsak kitüntetett;

Tas=*Tász*, azaz aki repül;

Huba=*Aba*, azaz apa;

Töhötöm=*Táchát-ám*, azaz a nép helyett, a nép nevében;

Árpád=*Árpád*, azaz zsarnok.

Egy tanítvány így szólt zen-buddhista mesteréhez: Játsszál nekem egy dalt egy húr nélküli hangszerezen. Kis idő múlva a mester megkérdezi a tanítványt: Hogy tetszik? Nem hallok semmit, feleli a tanítvány. A mester mérgesen ráripakodik: Csak nem kívánod, hogy hangosabban csináljam!?

A kolozsvári születésű, idős építész, Simcha Yom-Tov fenti írása és Gender – culture – architecture (A kultúra és az építészet nemi jellege) című egyetemi kutatómunkájának kézírata nagyon kalandos úton, több postai akadályon át jutott el a szerkesztőségbe. Mikor a szerző értesült róla, hogy a csomag végre, a harmadik kísérletre célhoz ért, örömeinek újabb levélben adott hangot, amiből a fentiek kiegészítéseképpen és a szerző ötven éven át megőrzött, ízes magyar stílusának bemutatására (a fenti tanulmányt ugyanis némileg átszerkesztve közöljük) örömmel adunk közre egy részletet:

A budapesti meg a dobuccai alvilág nyelve a jassz-nyelv, amire az alvilágnak volt szüksége, hogy a hatalom és a rendőrség ne érte meg. A zsidók jiddis nyelvéből vettek át jónéhány szót. A jiddis a német zsidóság mindennapi nyelve, aminek német az alapszerkezete és a jiddisbe belekevert sok héber eredetű szóból jön. De ezek nem a héberből – egyenesen –, hanem a jiddisből lettek átvéve: a *haver*, ami barátot, bajtársat jelent. *Lóvé* az pénz, mert a héber *lové-halváah* azok nem dolgoztak és nem volt fizetésük, csak kölcsön vettek pénzt. Van egy kis lóvéd?

Melő-melőzni a héber *melo-che*-ből jön, ami munkát, kézimunkát jelent. *Mószeroni* a héber *moszér*-ből jön, ami beköpní-t jelent. És akinek ez a foglalkozása, az a *spicli*, talán a német *Spitz*-ből jön, ami valami kiugró, valaminek a hegye, amibe mindig beleakadunk. A *spiné*, ahogy a nőket hívják jassz nyelven, német eredetű: *Spinne* az a pók, aki behálóz minket.

Muszáj nagyon komoly maradjak? Hát tréfálni nem szabad? Mert honnan jön az, hogy a puskája vagy a pisztolya *csütörtököt mondott*? Szóval, amikor a fegyvere nem sült el. Nem tudom. De valami csipi a nyelvemet. A zsidóknál a péntek este az a szombat kezdete. És ez az este a legjobb ideje a szeretkezésnek. A vallásban is ez egy nagy jótétnek számít. De amikor Majsi jött Chánnájához és nógatta, hogy hát gyere az ágyba, az meg mondta neki, hogy hát Majsi, ma még csak csütörtök van, nem péntek! *Csütörtököt mondott*, és úgy a Majsinak a pisztolya nem süllhetett el. Nagy merészség ez? Hát jöjjön egy okosabb, és mondja meg, hogy miért csütörtököt mondott?

Végül, és ez sem tartozik ide, ne botozzon meg, de honnan jön az, hogy *a tolvajt rajta kapták*? Miért *rajta*? Mert amikor az ablakon vagy a kulcslukon bekukucsált, akkor látta, hogy Jancsi a Juliskán *rajtavan*, éppen rajta kapta. Mert ez a legnagyobb titok, amiről csak beszélnek. A pletykának igaza volt. A pletyka az latinból jön: *plateas*. *Plat* az piac, a térség, ottan, a főtca sarkán mesélte a másiknak, pletykált.

Bocsánat, ha túl szabadra eresztettem a nyelvemet. De hát nyelvről beszélünk itt. Majdnem irodalomról. De az irodalom, e nagy tiszteletű fogalom nem a filozófiához van legközelebb, hanem a – igen, a *pletykához*. Mert az irodalom széthúzza a negyedik falat, hogy beláthassunk, bekukucsálhassunk, hogy hogyan élnek *ők*? Azok, akiről szó van. Mert ez a legérdekesítőbb, hogy ők hogyan élnek, hogyan oldják meg a bajaikat, amiket mi nem tudunk megoldani. És ugyanezzel foglalkozik a pletyka is.

Még egyszer mentegetőzöm e hosszú dumáért. De minden tisztelettel és az Országépítőjükre további lelkesedéssel

ez az öreg bácsi
Simcha Yom-Tov

HÍREK

Petőhenye, a Makovecz Imre tervezte római katolikus templom felszentelési ünnepe (Bata Tibor felvételei)

AZ ÚJRAALAPÍTOTT CORVIN-LÁNCOT, a legmagasabb kulturális kitüntetést vette át Makovecz Imre Orbán Viktor miniszterelnöktől az első hat díjazott (Balogh János, Lámfalussy Sándor, Lukács János, Szabó Magda, Teller Ede) egyikeként.

PETŐHENYÉN augusztus 18-án adták át és szentelték fel a Makovecz Imre tervezte római katolikus kápolnát. A nagy nehézségek árán megvalósított templomot a környékből összegyűlt 2500 ember köszöntötte, és vendégül látták az Angliából érkezett, harminc házaspárból álló csoportot is, akik Petőhenyéről származó, Angliában élő barátjuk kezdeményezésére adták össze a berendezéshez a pénzt. A megnyitó beszédet Boross Péter, volt miniszterelnök tartotta, a helybeli zenekar és kórus Purcell műveket adott elő a vendégek tiszteletére.

DAVID PEARSON: *New Organic Architecture – The breaking wave* című könyve a Gaia Books Ltd. kiadásában jelent meg. Az organikus építészeti alkotásokról teljes nemzetközi körképet rajzoló kötetben Makovecz Imre legújabb munkáit is bemutatja a szerző.

CSÍKSZEREDÁN elhelyezték a Makovecz Imre által tervezett római katolikus templom alapkövét. Ha igen lassan is, de folytatódnak a kilencvenes évek második felétől Erdélybe tervezett munkái, a vargyasi, temesvári és kolozsvári templom, a sepi-szentgyörgyi ravatalozó. (lent: a templom távlati rajza)

VÁNDORISKOLA

A képen a beregi újjáépítés során elsőnek felépült házat mutatjuk be, amely Révai Attila terve alapján és a Nyíregyházi ÉPKER kivitelezésében készült el hat hét alatt. A Kós Károly Egyesülés Tákoson és Gulácson végzi az újjáépítés építészeti feladatait, körülbelül 300 lakóház tervezési, adaptálási, műszaki felügyeleti munkáit látják el, a helyszínen a Vándoriskola végzett és jelenlegi tagjai dolgoznak folyamatosan. (Fotó: Bata Tibor)

A VI. ORSZÁGOS FŐÉPÍTÉSZI KONFERENCIA Főépítész Bizottsága a rendező Gyula város Önkormányzatával és az Országos Főépítész kollégiummal közösen az év főépítésze 2000 díjat adományozta Lőrinczné dr. Szabó Tündének, Somogy megye, és Philipp Frigyesnek, Vác főépítésének. Szabó Tünde másfél évtizedes, eredményes megyei főépítész tevékenységéért; a megye településeinek arculatformálásában, a műemlékvédelemben, a népi építészeti és helyi értékvédelemben kifejtett kimagasló munkájáért; a főépítész hálózat megyén belüli fejlesztéséért részesült a kitüntetésben.

Az e számunkban ismertett, a szőládi löszpincék felújításával és értékmegőrzésével kapcsolatos munka 1999-ben az *Európa megőrzése* elnevezésű Henry Ford díjat kapta. Szőládon, Somogydöröcskén és más somogyi helyszíneken a Duna TV készített filmeket a Szabó Tünde irányította értékvédelmi munkák eredményéről, ezeket rövidesen sugározni fogják.

A HETVENÖT ÉVE ELHUNYT HAUZSMANN ALAJOSRÓL szóló, nagy jelentőségű tanulmányában a XII. kerületi Sport Kórházzal kapcsolatban írta Czagány István 1978-ban: *Épületeinek elhelyezésében tehát a legfőbb szempont volt az egészségügyi és praktikus követelmények kielégítése. Ezt az elvi állásfoglalását nyomatékosan hangsúlyoznunk kell, mert a Győri út – Alkotás utca – Kiss János altábornagy utca által határolt telektömbön ezt valósította meg olyan korban, amikor a kapitalista telekuzsora és spekuláció mindenek az ellenkezőjére törekedett. A város belterületén, a minimumra kiszabott telkek beépítésekor sok esetben Hauszmann sem tudta ezeket az ideális elveket betartani. Itt azonban, ahol szabad területek bőven állottak rendelkezésre, az önálló kis épületek laza növényi keretbe állítása mellett tett hitet, és ezzel a korabeli építészet leghaladóbb törekvését szolgálta, amely csak évtizedek múlva tudott városépítészetünkben tért hódítani.*

Az országos műemlékjegyzékben szereplő (!) épület-együttes megbontásához, egyes elemeinek lerombolásához, az Alkotás utca menti növényzet teljes megszüntetéséhez, és tömör „nagyvárosias” beépítéséhez megvannak a műemlékes szakhatóság hozzájárulásai.

2001. szeptember 8-án kerül sor négy vándor diplomamunkájának bemutatására és megvédésére, valamint az újonnan jelentkezők felvételi pályázatának elbírálására a Magyar Építőművészek Szövetsége székházában.

A felvételi pályázat kiírása

Zebegény a Dunakanyar nyugati bejáratánál fekszik. A falu hangulatát és szerkezetét meghatározzák a táj adottságai: a Börzsöny és a Duna találkozása. Utcahálózata több száz év alatt alakult ki, épületei a XIX. század végéről és a XX. század első feléből valók, a korábbi falusi jellegre ráépült a polgárosodó típusú beépítés, s néhol az üdülőhelyi hangulat. Az utóbbi tíz évben a falu építészeti fejlődése észrevehető, elkezdődött a főtér (Petőfi tér) burkolatainak helyreállítása, a légvezetékek és vb. oszlopok kandeláberekre történő cseréje, a középületek felújítása, építése (orvosi rendelő, üzletsor árkád, iskola-étkező, Kenderes panzió, stb.), a patak rendezése és gyalogos megközelíthetősége.

A főtér mögötti hegy a Kálvária domb, ide vezet fel az 1853-ban épült klasszicista kálvária stációkkal és a hegy tetején kápolnával. Az 1930-as években hősi emlékművet és országzászlót építettek a plató északi részére Maróti Géza szobrász-építész tervei alapján. Az emlékmű közadakozásból készült, s a háborús idők eljöttével a befejezés elmaradt. Hiányoznak az országzászlót körülvevő oszlopok tetejéről a kettőskeresztek, valamint egyéb részletek. Az oszlopokra kb. a hetvenes években vasbeton gerendákból kilátó hidat építettek, mely barkácsolt jellegével tönkreteszi az emlékmű összképét. Napjainkban a falu vezetői és civil szervezetek is fontosnak tartják az emlékmű befejezését, a több mint hatvan év alatt megrongálódott természetes támfalak és oszlopok helyreállítását és környezetének méltó rendezését.

A tavalyi kerek évforduló óta az emlékművet Trianon-emlékhelyként használják. Ezért az országzászló egész évben félárbocon lobog, s idén emlékharangot is szenteltek, mely minden nap 16.30-kor fog megszólalni. Minden évben június negyedikén nagyszabású rendezvényt tartanak az emlékműnél több ezer résztvevővel, istentisztelettel, az egyházak, az állam és civil szervezetek képviselőinek részvételével.

Tervezendő ezen ünnepi alkalmakkor felállítandó szabadterei oltár, valamint az oltár és „templomhajó” ideiglenes jellegű lefedése. A tervben kiválasztandó az oltár és a fedett-nyitott „templom” helye, építészeti megoldása, felállítása és lebontása.

Diplomázók

Diplomázásra Bán Zoltán, Ferenc Attila, Kovács Ágnes és Kurucz Szabolcs jelentkezett. Diplomamunkaként bemutatásra kerülő feladatok:

Bán Zoltán: Tákos, Bereg 6. típusú ház (konzulens: Zsigmond László)

Ferenc Attila: Tiszapüspöki, gyógyszerter (mester: Makovecz Imre)

Kovács Ágnes: Kenézlő, családi ház (mester Salamin Ferenc) és Gibárt, világháborús emlékhely (mester Makovecz Imre)

Kurucz Szabolcs: Lenti, erdészeti irodaház, mozdonyszín, kisvasúti gazdasági épület (mester: Jankovics Tibor)

Az eredményekről következő számunkban számolunk be a diplomás vándorok bemutatásával együtt.

SZEGED VÁROS FŐMÉRŐKEINEK ÉS MÉRNÖKI HIVATALÁNAK KRÓNIKÁJA címmel jelent meg Ozsváthné Csegezi Monika és Ozsváth Gábor Dániel szegedi kutatók könyve (Bába és Társai kiadó, 6724. Szeged, Cserzy Mihály utca 11.) A *Tisza hangja* sorozat 94. köteteként. A szerzők kutatásaikat a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium megbízásából kezdték el, hogy a főépítési tervezési jogosultságra vonatkozó jogszabály megalkotásához Szeged történetéből szolgáltatassanak történelmi példát.

SZŐKE LAJOS geomantiai tárgyú könyvei megrendelhetők a kiadónál: Faktor Bt 1465 Budapest PF 1735 (20/9429720 vagy 28/445739)

Egységkárosító földszegzések (600 Ft)

Bérlés a harmadik évezredhez (1000 Ft)

Irányítható földszegzések (650 Ft)

Befolyásolhatatlan földszegzések (950 Ft)

A hiányzó láncszem (1050 Ft)

A hetedik pecsét feltörése (600 Ft)

Az emberiség égi eredetű ABC-jelrendszere (820 Ft)

és tanfolyamok anyagának másolatai:

A figyelmeztetések kora (800 Ft)

Csillagösvény I-II

Anonymus 2000 (2000 Ft)

MIKLÓSSY ENDRE könyve *Túl a tornyon, melyet porbul rakott a szél* címen jelent meg. A könyv keletkezésének körülményeiről írja a szerző: A nyolcvanas évek elejétől néhányan hangos folyóiratot kezdtünk el szervezni és készíteni *Lélegzet* címmel. Győre Balázst, Rácz Pétert, Tábor Ádámot és Tábor Esztert emelném ki a népes sorból. Mind cenzúraiselt emberek, akik egyrészt abból a feltevésből indultunk ki, hogy az éberség ebben az esetben kisebb, mint ami a könyvnyomtatásnak a Gutenbergtől Sztálinig terjedő történetében újabban szokássá vált, másrészt pedig Tábor Ádámnak abból a megjegyzéséből, hogy a hang a sötétben is hallatszik. Mindkét feltevés helyénvalónak bizonyult.

A Fülep Lajos centenáriuma szentelt rendezvényre készült e kötet legelső tanulmánya. Azután, ahogy potyogtak ki a cenzúra fogai, mind több könyv jelent meg, ezekről néha felkérésre recenziókat írtam. Majd *Kodolányi Gyula* ösztönzésére 1996-ban hozzákezdtem a jelen könyv alapját képező gondolkodói portrék megírásához, amelyeket folyamatosan közölt a Magyar Szemle. Az írásokat *Kunszt György* javaslatára kerekítettem köteté. Alapgondolatát először *Sava Babicnak*, Hamvas Béla szerb tolmácsolójának a tanítványai előtt mondtam el Belgrádban, 1998 tavaszán. 1999-ben keresett meg a *Széphalom Könyvműhely*, vállalkozván jelen kötetem kiadására.

A kötet tanulmányai *Hamvas Béla*, *Szabó Lajos*, *Karácsony Sándor*, *Várkonyi Nándor*, *Kerényi Károly* és *Fülep Lajos* életműve köré csoportosulnak, ezzel azt a szellemi vonulatot világítják meg, amelyet alakulásakor a Kós Károly Egyesülés a legfontosabb feltárandó magyar hagyománynak tekintett és amelynek a köztudatba és közgondolkodásba emelését egyik céljául tűzte ki. A feladat teljesítéséhez nagyon szerény mértékben járultunk hozzá egy-egy elfelejtett publikáció újraközlésével, újabb tanulmányok ismertetésével, most örömmel hívjuk fel a figyelmet Miklóssy Endre könyvére, amely ezt a hagyományt egy kötetbe sűrítve kínálja az olvasónak.

Gergely Ágnes

1 – *Véleménye szerint mi a művészet jelenlegi, illetve kívánatos helye, szerepe a társadalmi életben?*

Nemzedékem életét sokáig megkeserítették a különféle szerep-elvárások. Utána pedig belezuhantunk egy olyasfajta kötetlenségbe, amely kilazította a közös dolgok fontosságát. Úgy képezem, ha egyszer, csak egyetlenegyszer sikerülne írnom egy olyan verset, amelynek olvastán valaki azt mondaná: *ma mégsem leszek öngyilkos*, talán megfelelnek annak a feladatnak, amelyre ki vagyok rendelve.

2 – *Hogyan ítéli meg a művészek és a közönség viszonyát, kell-e és hogyan lehet azon változtatni?*

Japánban mindenki tanul hangszeres zenét, éneket, ecsetkezelést, haikuírást. Európában még messze vagyunk ettől. Annál is inkább, mert művész és közönség viszonya egyre kommercializálódik. Természetesen a brigádnaplóba jegyzett író-olvasó találkozók sem voltak kellemesek, nem. De a jó közönség minden útvesztőben rátalál a jó műre; ebben makacsul hinnünk kell.

3 – *Milyennek látja a művészeti oktatás helyzetét?*

Tanárr vagyok. Azt hiszem, ugyanazzal az intenzitással kell tanítani, mint – például – írni. És tudni kell, hogy legalább akkora a felelősségünk, mint az intézményeké.

4 – *Milyennek látja a hagyomány szerepét a művészetben, a nemzeti és a nemzetekfeletti értékrend viszonyát?*

Minden jó hagyományhoz, örökséghez kötődni kell, felelem nélkül. A művészet eleve fölötte van a rossz kötődéseknek, vagyis nemzetekfeletti. Nem ismer béklyót. Hiszen béklyó volt-e Kosztolányi rajongása a magyar nyelv iránt?! Csak néhány elhivatott műfordító – karmester, kiállítóterem, mindenféle szabad tér –, és befogad bennünket a világ. Amennyiben befogadón nem személyes világhírt értünk, hanem gesztusrendszert és műélvezetet.

5 – *Hogyan egyeztethető össze a művészi szabadság és a művész elkötelezettsége?*

Egyedül a szabadságomnak vagyok elkötelezve. Szabadságom megteremtése a napi feladat. Csak szabad ember tud életet menteni. Hogy aztán mi örök, arról magasabb szférákban döntenek. Addig nem érek föl.

(Előző számunk mellékletéhez utólag érkeztek meg Gergely Ágnes költő, műfordító válaszai. Ígéretünk szerint ezt és a továbbiakban esetleg még érkező válaszokat közöljük.)

Blazsek Györgyvér: Pécs, Nádor szálló bárjának berendezése (elpusztult) Fotó: Lantos Miklós

Makovecz Imre: Petőhenye, katolikus templom • Varga Csaba: Budapest, családi ház (fotók: Bata Tibor, Varga Csaba)

